

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

III науково-практична Інтернет-конференція:

Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі

22-29 жовтня 2018 року

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**БІБЛІОТЕКИ І СУСПІЛЬСТВО:
РУХ У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ**

Матеріали III науково-практичної Інтернет-конференції

Харків, 22–29 жовтня 2018 року

**Харків
2018**

**Затверджено
вченою радою ХНМУ.
Протокол № 12 від 20 грудня 2018 р.**

Редакційна колегія:

Киричок І.В. – директор Наукової бібліотеки – головний редактор

Павленко Т.Б. – заступник директора Наукової бібліотеки з ІТ – редактор

Гаєва Н.Д. – учений секретар Наукової бібліотеки – редактор

Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали III наук.-практ. Інтернет-конференції (Харків, 22–29 жовтня 2018 р.) / Харк. нац. мед. ун-т ; [редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва]. – Харків : ХНМУ, 2018. – 116 с. (іл.)

Збірка містить матеріали III науково-практичної Інтернет-конференції «Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі» у яку увійшли праці бібліотечних фахівців, викладачів бібліотечної справи та вищої школи; представлено результати практичного досвіду та наукових досліджень, визначено шляхи вирішення певних проблем інформаційно-бібліотечного забезпечення користувачів у бібліотеках тощо.

Матеріали конференції та презентації розміщені на сайті Наукової бібліотеки ХНМУ <http://libr.knmu.edu.ua/> та у Репозитарії ХНМУ <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/20465> .

УДК 02(062.552)

ЗМІСТ

Т.А. Бабак, О.А. Красюкова Роль бібліотеки ВУЗа в удержанні студентів в університеті (по результатам зарубіжних досліджень)	5
С.П. Безноса Інформаційний потенціал бібліотеки як інструмент іміджевого позиціонування «УМСА»	8
В.С. Білоус Дослідження історії бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – складова бібліотечного краєзнавства	12
Г.О. Богданов Міжбібліотечний абонемент як форма співробітництва бібліотек Німеччини та його сучасні форми	18
О.П. Борисова В бібліотеці має бути тихо? Або неформальний простір для навчання, роботи та спілкування	24
В.М. Гладішко Роль шкільної віртуальної бібліотеки в успішному функціонуванні змішаного навчання у США	27
И.В. Камлык Продвижение профессиональных социальных сетей (из опыта Научной библиотеки Харьковского национального медицинского университета)	29
І.В. Киричок Коворкінг в університетській бібліотеці: локація для співпраці	32
Л.Є. Корнілова, Д.Л. Супрун Бібліографічний сервіс у системі інформаційної підтримки фахівців-медиків	36
С.А. Кравченко, Л.В. Скрипченко Імена відомих харківських вчених у медичних епонімах	43
Н.П. Кравчук Нові напрями роботи відділу обслуговування науковою літературою НТБ НУ «Львівська політехніка» Презентація	48
І.М. Лазоренко Формування позитивного іміджу сучасних бібліотек закладів вищої освіти (на прикладі Наукової бібліотеки Національного фармацевтичного університету)	53
Н.М. Ніколаєнко Публікаційна активність науковців ХНТУСГ в ресурсах Web of Science, Sci Verse, Scopus, Google Scholar: аналітичний огляд Презентація	58
	63

Т.Б. Павленко Особисте портфоліо з позицій атестації бібліотечних кадрів	
Г.В. Павлова, Л.П. Семененко Харьков глазами первых читателей библиотеки Харьковского практического технологического института Презентація	66
Н.П. Пасмор Бібліотека НЮУ ім. Ярослава Мудрого – сучасний освітньо-науковий простір діяльності	75
І.Г. Перепелиця Створення орієнтованого на читача середовища у державному закладі «Центральна державна науково-технічна бібліотека гірничо-металургійного комплексу України»	79
Л.Б. Попіль Л.М. Чайківська Формування читацької компетенції креативними методами співпраці бібліотекаря та читача	84
В.М. Серпухова, О.В. Озеркіна, М.В. Заговора Назустріч користувачу: діяльність бібліотеки медичного вишу у сфері партнерської взаємодії зі студентством	88
Л.Б. Сирота Українські бібліотеки Галичини кінця 1910-х – початку 1920-х рр.: відновлення діяльності	93
О.В. Соцков Instagram addiction: використовуємо! Презентація	99
А.А. Тіщенко Керівництво іміджем засобами комунікації на пабліках бібліотек м. Харкова Презентація	101
Г.М. Ткаченко QR-код як інноваційний метод надання інформації	106
О.А. Юрчишина Краснавічі non-фікшн видання бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова як результат науково-дослідницької діяльності	110

**РОЛЬ БИБЛИОТЕКИ ВУЗА
В УДЕРЖАНИИ СТУДЕНТОВ В УНИВЕРСИТЕТЕ
(по результатам зарубежных исследований)**

Т.А. Бабак, О.А. Красюкова

*Харьковский национальный медицинский университет
Научная библиотека*

В статье представлены результаты исследований, демонстрирующие вклад вузовской библиотеки в удержание студентов в процессе обучения на опыте работы университетов США.

Ключевые слова: университеты, вузовские библиотеки, удержание студентов.

Удержание студентов является все более актуальной проблемой для высших учебных заведений. Набор студентов – непростая задача со множеством переменных, но намного важнее сделать так, чтобы молодые люди учились с удовольствием и успешно закончили университет. Если сам процесс получения образования будет приятным, интересным и продуктивным, выпускники станут прекрасными представителями вуза, продвигающими его бренд.

Способов измерения успешности студентов в процессе образования множество, причем они не ограничиваются оценкой академической успеваемости. В список факторов, которые влияют на удовлетворенность и успешность студентов входят:

- финансовая стабильность;
- социальный комфорт (в первую очередь, иностранных студентов: насколько хорошо они справляются с социокультурной адаптацией, легко ли заводят друзей);
- академическая успеваемость;
- академическая поддержка (получают ли студенты достаточную помощь, чтобы полностью раскрыть свой потенциал);
- комфортные условия проживания;
- рекреационные возможности (а для иностранных студентов этот пункт можно расширить – достаточно ли у них возможностей окунуться в культуру принимающей страны и путешествовать).

В сложившейся ситуации библиотеки испытывают все более повышающиеся требования со стороны руководства университета. И для того, чтобы показать свою значимость, библиотекам необходимо постоянно осваивать новые стратегии для демонстрации своего вклада в его развитие. Следует принять и освоить показатели, с помощью которых другие подразделения университета доказывают свою значимость. То есть, библиотеки должны описывать ценность своих услуг в контексте успеваемости студента. Главными показателями для этого являются коэффициент удержания студентов в вузе и их средний балл успеваемости.

Изменения в использовании студентами библиотеки, как физической, так и виртуальной, означают, что основные показатели, такие как посещаемость, книговыдача, а также количество посещений мероприятий, проводимых библиотекой, уже являются недостаточными для демонстрации взаимодействия учащих с библиотекой.

Поэтому было принято решение о проведении исследований по изучению взаимосвязи между библиотекой и коэффициентом удержания студентов в вузе. Данные исследования проходили в трех университетах США: Государственном Университете Гранд-Велли, Калифорнийском государственном политехническом университете, а также в Университете Миннесоты. Целевой группой были выбраны студенты первых и вторых курсов, так как самый высокий процент потерь приходится именно на эти группы.

В своих исследованиях сотрудники библиотек руководствовались рекомендациями для оценки библиотечных услуг и ресурсов, разработанными профессиональными ассоциациями академических библиотек, такими как: Ассоциацией исследовательских библиотек (ARL) и Ассоциацией библиотек колледжей и исследовательских библиотек (ACRL).

Для исследований взяты показатели использования таких библиотечных услуг, как:

- услуга «Спроси библиотекаря», которая включает в себя как личную беседу, так и предоставление информации по электронной почте, телефону или с помощью сайта библиотеки;
- количество книговыдач и бронирований документов/литературы;
- библиотечные мероприятия по повышению информационной грамотности;
- количество запросов на доставку документов;
- количество запросов по МБА;
- количество регистраций через прокси-сервер университета, с помощью которого все зарегистрированные пользователи получают доступ к онлайн-ресурсам библиотеки.

Благодаря исследованию, которое проводилось в Калифорнийском государственном политехническом университете, обнаружено, что после первого года обучения университет покинуло 43% студентов, и они не являлись пользователями библиотеки, в свою очередь среди пользователей библиотеки эта цифра составила 26%. Эти данные продемонстрировали, что у пользователей библиотеки более высокий коэффициент удержания (76%) среди всех студентов университета.

Исследование, проведенное в Университете Миннесоты, выявило определенную связь между использованием библиотеки и коэффициентом удержания студентов при переходе с первого курса на второй, а также продемонстрировало положительную тенденцию улучшения среднего балла студентов. Авторы этого исследования утверждают, что использование, хотя бы единожды, библиотечных баз данных, печатных коллекций, электронных журналов и компьютеров положительно повлияло на улучшение среднего балла успеваемости и удержание.

Эти результаты были дополнительно подтверждены и в последующем исследовании, которое проводилось в Университете Гранд-Велли в Аллендейле, штат Мичиган. По его результатам была выявлена взаимосвязь между мероприятиями по повышению информационной грамотности, проводимыми библиотекой в сотрудничестве с преподавателями университета, и коэффициентом удержания студентов. Данные мероприятия были разработаны при участии профессорско-преподавательского состава одного из факультетов. Во время таких мероприятий студенты могли не только прослушать информацию о библиотеке и её ресурсах, но также применить её на практике, т.е. в конце мероприятия студентам давалось задание, для выполнения которого они должны были использовать ресурсы библиотеки. В своей работе авторы настоятельно рекомендуют библиотекам не забывать о практической части, так как именно она помогает студентам добиться желаемых результатов при поиске нужной информации.

Представленные выше исследования помогают увидеть роль библиотеки и ее ресурсов в удержании студентов. В то время, когда многие считают, что библиотеки занимают незначительное место в жизни университета, потому что сегодня «все можно найти в сети», полученные результаты наглядно демонстрируют значительный вклад вузовской библиотеки в усилия университета по удержанию студентов. И можно с уверенностью утверждать, что использование библиотеки и её ресурсов имеет значительное влияние на академическую успеваемость студентов и коэффициент их удержания.

Литература:

1. Murray A. The Value of Academic Libraries: Library Services as a Predictor of Student Retention / A. Murray, A. Ireland, J. Hackathorn // *College & Research Libraries*. – 2016. – Vol. 77, N 5. – P. 631–642.

2. O’Kelly. M. Academic libraries and student retention: The implications for higher education [Electronic resource] / M. O’Kelly // *Library Assessment Conference: proceeding of conference (Arlington, USA, 1 november 2016) / Grand Valley State University*. – Mode of access : http://scholarworks.gvsu.edu/library_proceedings.

3. The Impact of the Academic Library on Student Success: Connecting the Dots / A. Thorpe, R. Lukes, D. J. Bever, Y. He // *portal: Libraries and the Academy*. – Vol. 16. – P. 373–392. – doi:10.1353/pla.2016.0027.

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ В УТРИМАННІ СТУДЕНТІВ

(за результатами зарубіжних досліджень)

Т.О. Бабак, О.О. Красюкова

Харківський національний медичний університет

Наукова бібліотека

У статті представлені результати досліджень, що демонструють внесок вузівської бібліотеки в утримання студентів в процесі навчання на досвіді роботи університетів США.

Ключові слова: університети, вузівські бібліотеки, утримання студентів.

THE INFLUENCE OF THE ACADEMIC LIBRARY ON STUDENTS RETENTION

(according to the results of foreign researches)

T.O. Babak, O.O. Krasnyukova

*Kharkiv National Medical University
Scientific Library*

The experience of the academic libraries in the USA are reviewed. The results of studies of the academic libraries contribution to students retention are presented.

Key words: universities, academic libraries, students retention.

УДК 027.7:378.6:61(477.53-25)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БІБЛІОТЕКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖЕВОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ «УМСА»

С.П. Безноса

*ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»
Бібліотека*

У статті розглянуто роль бібліотеки в умовах інтенсивного формування інформаційного суспільства; висвітлено основні напрями роботи книгозбірні щодо ефективного позиціонування Української медичної стоматологічної академії в електронному просторі.

Ключові слова: бібліотека академії, інформаційний простір, інтернет-просування закладу освіти.

Сьогодні бібліотека – це відкрита інформаційно-освітня платформа для комунікації та реалізації нових ідей і проектів. Саме книгозбірня наразі виконує безліч функцій, що не були їй притаманні раніше. Активне трансформування бібліотечної діяльності передбачає переосмислення її функцій, розгляд нових можливостей книгозбірні, пошук шляхів щодо отримання комплексу інформаційних послуг, готовності бібліотечних працівників до перетворень професійного середовища.

Повсякденна практична діяльність бібліотеки потребує зростання професійної кваліфікації на всіх етапах роботи: при наданні послуг, проведенні комплексних заходів тощо. Сучасна бібліотека – активний суб'єкт системи соціальних комунікацій, що освоює нові напрями [2]. Ефективному забезпеченню навчально-виховного процесу сприяє тісна співпраця бібліотеки із ЗВО.

Натепер заклади вищої освіти володіють значним інформаційним потенціалом, який при продуктивному використанні може сприяти формуванню позитивного іміджу вишу. Сучасний рівень розвитку технологій значно розширює можливості представлення інформації про заклад освіти у Всережжі, тому особливе місце у створенні позитивного іміджу академії займає позиціонування вишу на ринку освітніх послуг.

Під позиціонуванням розуміють комплекс заходів довгострокової маркетингової стратегії, спрямованих на формування іміджу і підтримки репутації, реалізація яких дозволяє закладу освіти посісти у свідомості цільової аудиторії власне, відмінне від інших та вигідне для себе місце, донести до споживача освітніх послуг ті вигоди і переваги, які він отримає від вибору запропонованих освітніх програм, показати партнерам шляхи співробітництва [4].

Визначальним напрямом із формування суспільного авторитету Української медичної стоматологічної академії є робота з накопичення позитивного досвіду надання освітніх послуг майже за 100 років існування закладу освіти. Головним чином це є можливим завдяки поширенню актуальної інформації про діяльність академії, її місце і роль з-поміж провідних ЗВО, послуг та можливостей. Позитивний імідж академії не лише привертає увагу споживачів освітньої послуги, а й презентує цінності, якими послуговується виш у процесі підготовки медичних фахівців, демонструє відкритість закладу освіти та його сталу репутацію.

Бібліотека «УМСА» наразі є центром комунікацій академічної спільноти, займає одне з провідних місць в інформаційно-освітньому середовищі ЗВО. Переорієнтування на нові форми і методи роботи приводить до необхідності адаптування бібліотечних процесів до сучасних умов із запровадженням нових технологій.

Успішна, цілеспрямована, осмислена діяльність бібліотеки «УМСА» є запорукою суспільного авторитету ЗВО в інформаційному просторі. Активна участь бібліотеки у популяризації досягнень академії в освітній, науковій, міжнародній діяльності; напрацюванні матеріалу свідчить про її затребуваність. Перспективною у цьому напрямі, на нашу думку, є робота книгозбірні із представлення закладу вищої освіти в інформаційному просторі. Адже саме бібліотека натеper володіє й оперує основними масивами документально зафіксованого матеріалу про виш. Актуальна та багата текстова інформація у поєднанні з високоякісним ілюстративним матеріалом сприяє успішному позиціонуванню «УМСА» в електронному просторі.

Одним зі способів реалізації наявного потенціалу є подання бібліотекою до інтернет-ресурсів актуальної і достовірної інформації, адже саме вони наразі є головним джерелом знань. Ця робота є багатоплановою: пошук та опрацювання матеріалу; структурування; інформаційне наповнення; аналітична діяльність; поширення інформації про всі аспекти діяльності академії та результати її науково-дослідної роботи тощо.

Сьогодні Інтернет надає широкий доступ до різноманітних інформаційних ресурсів. З-поміж них особливе місце відводиться електронній енциклопедії, адже такі видання репрезентують посиленний інтерес з-поміж науковців, видавців та читачів. Натеper енциклопедії розглядають як певний товарний знак, бренд. Тому актуальна інформація про виш, подана в ній сприяє успішній реалізації інформаційної політики «УМСА».

Показником ефективної діяльності книгозбірні є підготовлений бібліотекою інформативний матеріал про Українську медичну стоматологічну академію до Енциклопедії Сучасної України; «Полтавіка» (про визначних особистостей вишу); «Золоті сторінки української медицини», де представлені провідні фахівці медичної галузі, яскраві особистості, які присвятили своє життя професії лікаря; до Енциклопедії медичної освіти України тощо. Нові видання завжди викликають у користувачів жвавий інтерес, адже вони приваблюють новизною інформації, оригінальністю викладу, мають сучасне дизайнерське оформлення.

Важливим напрямом роботи бібліотеки щодо популяризації досягнень академії є створення грамотної, привабливої видавничої продукції.

Саме бібліотекою «УМСА» до 95-річчя академії підготовлено ґрунтовний інформативний та ілюстративний матеріал (буклет, проспект й альбом) про історію закладу освіти; особливості навчання, напрями підготовки; наявність матеріально-технічної бази; студентське дозвілля тощо. Зауважимо, що співробітники бібліотеки креативно та винахідливо підійшли до виконання нового завдання.

Як бачимо, така діяльність відображає всю неординарність роботи книгозбірні, адже бібліотекар повинен бути і журналістом, і редактором, і дизайнером, і мовознавцем; бути компетентним у різних галузях знань; орієнтуватися в інформаційному просторі.

Отже, нові завдання, що постали перед бібліотекою вимагають комплексного підходу до всеосяжного висвітлення діяльності ЗВО в інформаційному просторі.

Бібліотека наразі адмініструє, наповнює і контролює фотосервер академії, завдяки чому кожен відвідувач може швидко та оперативно знайти потрібний йому фотоматеріал. Особливістю практичної діяльності бібліотеки вишу є те, що вона адмініструє не тільки власну сторінку у соціальній мережі, але й академічну. Це означає, що не тільки новини, публікації, а й відповіді на всі запитання, коментарі студентів, викладачів, абітурієнтів, кваліфіковано пишуть наші працівники [1].

Бібліотека академії – це комплексний медіацентр, що забезпечує доступ до інформації; це відкрита комунікаційна система, яка бере участь у навчально-науковому процесі; міжкультурному, міжбібліотечному обміні, а також взаємодіє зі структурними підрозділами ЗВО (кафедрами, відділами). Вона постійно розвивається, удосконалює свою структуру, впроваджує нові форми і методи обслуговування користувачів.

Натепер академічна спільнота, завдяки отриманню вичерпної та репрезентативної картини щодо реальних можливостей бібліотеки як гаранту надання достовірної, повної та оперативної інформації в усіх можливих форматах, сприймає бібліотечних фахівців як надійних партнерів у створенні інтелектуального потенціалу ЗВО [3].

Таким чином, активна позиція закладу вищої освіти в інформаційному просторі є необхідною умовою в сучасних умовах, адже сприяє підвищенню

його пізнаваності та позитивному іміджу. Бібліотека «УМСА» наразі трансформувалася в загально-академічний інформаційний центр, який не лише надає доступ до інформації, а й продукує якісно новий рівень – інтелектуальний.

Література:

1. Боровик О. Б. Сучасний формат роботи бібліотеки ВДНЗУ «УМСА» / О. Б. Боровик, О. В. Бак // Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів : матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (17–18 травня 2018 р., м. Тернопіль). – Київ ; Тернопіль, 2018. – С. 46–48.

2. Беззуб І. Бібліотека вищого навчального закладу у формуванні інформаційної культури студента / І. Беззуб // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2012. – Вип. 33. – С. 94–105.

3. Бібліотека ВНЗ на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : монографія / за ред. В. О. Ільганаєвої, Т. О. Колесникової. – Дніпропетровськ : Вид-во Маковецький, 2010. – 200 с.

4. Зими́на И. В. Руководство для учебных заведений по разработке плана стратегического маркетинга в области подготовки управленческих кадров [Электронный ресурс] / И. В. Зими́на. – Режим доступа : <http://www.studies.ru/preview/1099596/>

ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ БИБЛИОТЕКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ИМИДЖЕВОГО ПОЗИЦИОНИРОВАНИЯ «УМСА»

С.П. Безноса

ВГУЗУ «Украинская медицинская стоматологическая академия»

Библиотека

В статье рассмотрено роль библиотеки в условиях интенсивного формирования информационного общества, отражено основные направления работы библиотеки относительно эффективного позиционирования Украинской медицинской стоматологической академии в электронном пространстве.

Ключевые слова: библиотека академии, информационное пространство, интернет-продвижение учебного заведения.

INFORMATION POTENTIAL OF A LIBRARY AS AN IMAGE POSITIONING TOOL OF THE UKRAINIAN MEDICAL STOMATOLOGICAL ACADEMY

S.P. Beznosa

Ukrainian Medical Stomatological Academy

Library

The article considers the role of a library in the conditions of intensive formation of the information society; the main working areas of the library for effective positioning of the Ukrainian Medical Stomatological Academy in the electronic space are highlighted.

Key words: academy library, information space, Internet promotion of educational establishment.

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ БІБЛІОТЕКИ
ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО –
СКЛАДОВА БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

В.С. Білоус

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Бібліотека*

У статті розглядається питання вивчення історії бібліотеки як важливої складової бібліотечного краєзнавства. Відображено роль методу усної історії під час наукового дослідження становлення та розвитку бібліотеки. Висвітлено досвід роботи бібліотеки Вінницького педуніверситету.

Ключові слова: бібліотечне краєзнавство, історія бібліотеки, усна історія, бібліотечні дослідження, бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Актуальність дослідження. Краєзнавство є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері матеріальної і духовної культури [7, с. 18]. Практичне вирішення сучасних проблем освіти та культури неможливе без всебічного і достовірного відтворення всіх сторін національної історії, зокрема історії становлення та розвитку бібліотек. Адже бібліотеки були й залишаються ознакою культури та цивілізованості суспільства, найціннішими скарбницями духовних багатств людини, що поєднують минуле, сучасне і майбутнє. У зв'язку з цим, важливе значення має вивчення історії бібліотечної справи загалом та окремо взятої бібліотеки, що є важливою складовою бібліотечного краєзнавства і сприяє популяризації бібліотеки [5, с. 4]. Краєзнавча діяльність бібліотеки – складова бібліотечно-бібліографічного краєзнавства, включає організацію фонду краєзнавчих документів, відображення їх у довідковому апараті бібліотеки, бібліотечно-бібліографічне обслуговування, краєзнавчу бібліографічно-інформаційну, науково-дослідну та видавничу діяльність бібліотеки [3, с.132].

Аналіз дослідження. Історія бібліотек закладів вищої освіти є одним із малодосліджених питань. Серед вітчизняних науковців-істориків та фахівців бібліотечної справи, які вивчають питання історії освітянських бібліотек на Поділлі (в основному, це період 10-20-х рр. ХХ ст.), – Т. Каросєва, В. Прокопчук, О. Айвазян, Л. Дитинник та інші. Тема бібліотечної справи на Поділлі у міжвоєнний період (1920-1939 рр.) є об'єктом вивчення вітчизняних істориків та краєзнавців. Я. Верменич, Г. Касьянов, Л. Новохатько у своїх дисертаційних роботах розглядали роль бібліотек УСРР в українізаційних процесах 1920-х рр. У монографії А. Поліщук досліджуються основні процеси, досягнення та проблеми розвитку гуманітарної сфери, у т. ч. розвиток

бібліотечної справи на Поділлі радянського періоду [10]. Варто зазначити, що інформація у письмових джерелах стосовно історії бібліотеки, якщо така існує, як правило, не є вичерпною і зводиться до коротких історичних відомостей із зазначенням основних етапів існування бібліотеки. Тому досліджуючи історію бібліотеки бібліотечні фахівці активно використовують метод усної історії.

Мета дослідження – донести до сучасників розповідь про скромну роботу багатьох поколінь бібліотекарів, копітка праця яких сприяла формуванню та становленню моделі сучасної університетської бібліотеки, акцентувати увагу на бібліотечному працівникові, який формує картину історії повсякденності, створює імідж бібліотеки та університету.

Виклад основного матеріалу. Історія бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – яскрава сторінка становлення та відродження університету. Бібліотека – не лише духовний осередок, а й матеріальний об'єкт історії та культури краю [4, с. 57].

Вивчення історії навчального закладу та її бібліотеки – один із пріоритетних напрямів бібліотечно-бібліографічного краєзнавства. Як свідчить практика, бібліографічне краєзнавство – це неосяжні можливості у систематизації і збереженні інформації про навчальний заклад та її бібліотеку [3, с. 133]. Потребу та бажання досліджувати історію бібліотеки, розповісти про невідомих бібліотекарів особливо гостро відчув кожен працівник бібліотеки Вінницького педуніверситету напередодні чергового ювілею. Адже ювілей бібліотеки – це привід для осмислення вікового досвіду, визначення стратегії та перспектив подальшого розвитку. Саме ювілей бібліотеки спонукали до вивчення її історії, систематизації накопиченого досвіду та відображення діяльності книгозбірні у виданнях, публікаціях на сторінках фахових видань та наукових збірниках.

Освітянська книгозбірня – ровесниця університету, тому осмислення історії університету неможливе без дослідження становлення і розвитку університетської бібліотеки, вивчаючи історію бібліотеки, безпосередньо пов'язували її з історією університету [1, с.3]. Родовід університету і бібліотеки сягає початку минулого століття і вже 105 років бібліотека – важлива структура педуніверситету. Всі роки життя бібліотеки, як і власне навчального закладу, вмістили багато подій: революції, війни, повоєнні відбудови, Голодомор, зміни державного устрою та керівництва навчального закладу, економічні кризи тощо. Історичне тло, державна політика, викладачі, студенти та самі працівники бібліотеки всіх поколінь мали безпосередній вплив на розбудову освітянської книгозбірні. Їй доводилося долати чимало труднощів, поневірянь в непристосованих приміщеннях, фінансові негаразди. Приємно констатувати, що попри все – освітянська книгозбірня вижила, вистояла і розвивається далі. Разом з тим, її діяльність була різноманітною і динамічною, з розвитком новітніх бібліотечних технологій, реалізацією накреслених планів. Пройшовши славний історичний шлях, зберігаючи тради-

ції, бібліотека виконує свою основну місію – забезпечення інформаційних потреб освітян, допомога навчально-виховному процесу у підготовці кадрів освітянської галузі, про що переконливо свідчить шановане ставлення до бібліотеки. Ректорат університету докладє чимало зусиль для того, щоб бібліотека зміцнювала і зберігала інформаційний фонд, на належному рівні забезпечувала оперативний та якісний доступ до інформації. Становлення та плідний розвиток бібліотеки впродовж десятиліть відбувався завдяки професіоналізму, відповідальності, а головне – любові до своєї справи.

Досліджуючи історію бібліотеки Вінницького педуніверситету активно використовували метод усної історії. Через відсутність комплексу архівних документів з історії бібліотеки педуніверситету, матеріал, здебільшого, ґрунтувався на спогадах працівників бібліотеки, викладачів та випускників навчального закладу, важливим джерелом стали усні свідчення бібліотекарів, їх родин, колег [1, с. 3].

Як писав один із головних теоретиків усної історії П. Томпсон: «Усна історія – це історія, вибудована довкола людей»... вона є «вельми перспективною щодо збагачення наших знань про минуле та про те, як це минуле живе у сьогодні». Вона дозволяє знайти героїв не лише серед вождів, але і серед безвісної більшості народу, допомагає людям повніше відчувати себе людьми. Усна історія змушує історика опуститися на землю з висот історичних теорій і узагальнень до тих пересічних людських життів, які лежать в основі кожного узагальнення і кожної теорії» [12, с. 87]. Як метод історичної науки, усна історія: дозволяє зберегти свідчення безпосередніх учасників історичних подій, «маленьких людей», які в офіційних джерелах фігурують лише як статистичні одиниці, а часто і взагалі забуті. Усна історія збирає спогади та особисті коментарі, що мають значення для історії, шляхом запису інтерв'ю. Однак, інтерв'ю є усною історією лише тоді, коли воно записане, опрацьоване у певний спосіб, доступне в бібліотеці, архіві чи іншому сховищі, або ж відтворене у відносно дослівній формі у вигляді публікації» [8, с. 13].

До реконструкції історії книгозбірні активним чином долучилися живі свідки історії – працівники та ветерани бібліотеки, люди, які колись працювали у бібліотеці, студенти, випускники, викладачі, співробітники університету. Досліджуючи історію книгозбірні методом усної історії були встановлено цікаві моменти із життя бібліотеки. З усіх методик дослідження надавали перевагу усному опитуванню, анкетуванню, «польовим дослідженням». Особливу цінність під час інтерв'ю мали конкретні приклади з особистого досвіду респондента, їх свої особисті життєві історії, що ілюстрували цікаві події із бібліотечного життя. Усними джерелами вважали будь-яку інформацію, отриману і зафіксовану у процесі вербального спілкування з людьми [4, с. 418]. Збір усної історії передбачав прямий контакт з людьми – безпосередніми свідками подій, носіями інформації. Ми прагнули відтворити історію бібліотеки, залишити для нащадків пам'ять, пробудити у користувачів інтерес до освітянської книгозбірні, викликати повагу та вдячність до бібліотекарів.

У фокусі наукового аналізу усної історії – біографія простої людини, у якій віддзеркалюється історія повсякдення, соціальні та культурні реалії, політичні та моральні цінності. Фактично, при автобіографічному підході центральним об'єктом дослідження є окреме життя людини, пов'язане з її безпосереднім оточенням, а основними аспектами дослідження стають суб'єктивні уявлення про власне життя та соціальну реальність [8]. До уваги бралися біографії працівників бібліотеки, автобіографії, у яких відображено соціальні та культурні реалії, політичні й моральні цінності, норми та вимоги бібліотеки у різні часи, місце людини у житті бібліотеки, що було унікальним історичним джерелом під час дослідження історії бібліотеки.

Службова кореспонденція, яка зберіглася у бібліотеці, додала можливість зібрати важливу інформацію про співпрацю з різними установами, дружні стосунки з бібліотеками та бібліотекарями, джерела комплектування та інші матеріали. Старі фото працівників бібліотеки (робочі та сімейні), які систематизовані у фотоальбоми – речові спогади, пам'ять про бібліотекарів, своєрідна ілюстрація родоводу освітянської книгозбірні – це теж історія.

Збираючи матеріали, ми прагнули записати їх спогади та вписати у сторінки історії Вінницького педуніверситету, бібліотеки, історії бібліотечної справи та загалом історії освіти та культури нашої держави. Результат попередніх багаторічних досліджень історії бібліотеки викладено у книгах «Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, сьогодення, постаті» [1] та «Сто років духовності: спогади про бібліотеку ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського» [11]. З нагоди 105-річного ювілею та для участі у обласному конкурсі видань «Історія бібліотеки в есе, особах, міфах, легендах та анекдотах», оголошеного Асоціацією бібліотек Вінниччини підготували до друку науково-літературне есе [2], у якому представлені важливі моменти діяльності бібліотеки Вінницького педуніверситету у контексті історії освітянської книгозбірні, відображені тенденції розвитку, проблеми і перспективи, акцентовано увагу на людях, які творять історію бібліотеки – бібліотекарях. Жанр есе обрано не випадково. Адже сучасний вимір суспільних проблем, соціально-економічних змін, причин та тенденцій розвитку явищ, ситуацій потребує застосування не стільки науково-дослідницького підходу, скільки творчого, відповідального та компетентного аналізу, вміння професійно сформулювати тему, довести важливість та спроможність її практичного існування. Саме тому жанр есе є досить ефективним методом аналізу, вивчення, популяризації діяльності бібліотеки, що активізує бібліотечний потенціал.

Висновок. Історія університетської бібліотеки – це доля людей, відданих її величності книзі, справі освіти і вихованню студентської молоді, сприяння науковим відкриттям і підтримка творчих особистостей, це життя кожного бібліотекаря. Роки минають, час багато стирає з людської пам'яті. Саме тому вивчення та збереження історії бібліотеки, донесення її до прийдешніх поколінь – наш святий обов'язок. З огляду на стан справ навколо історії бібліотеки Вінницького педуніверситету, хочеться відмітити, що подібні

дослідження мають стосуватися усіх бібліотек. Кожна, навіть маленька бібліотека має історію. Бібліотекарі повинні залишити пам'ять про свою, хай скромну, але важливу роботу. Минуле та сьогодні бібліотеки педуніверситету – це та основа, той фундамент, який дозволяє сьогоднішньому поколінню розвиватися, професійно працювати, розвиватися, бути потрібною користувачеві та відповідати вимогам сучасного закладу вищої освіти. Споглядаючи минуле, ми дивимося у майбутнє. Минуле надихає нас, вселяє віру у наступні звершення, повнить душу відчуттям причетності до потрібного, важливого, вічного. Народ живе доти, доки пам'ятає свою історію, а книги і бібліотеки вічні, як вічне прагнення до знань.

Література:

1. Білоус В. С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, сьогодні, постаті (до 100-річного ювілею) : науково-краєзнавче дослідження / В. С. Білоус. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – 102 с.

2. Білоус В. С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в особах (до 105-річного ювілею) : науково-літературне есе. – Вінниця, 2018. – 98 с.

3. Білоус В. С. Бібліотечно-бібліографічне краєзнавство – важливий напрям краєзнавчої діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Роль краєзнавства у соціально-економічному і культурному розвитку регіону : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 10–12 жовт. 2012 р, Вінниця. – Вінниця, 2013. – С. 131–133.

4. Білоус В. С. Краєзнавча діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як складова бібліотечно-краєзнавства / В. С. Білоус // Літературне краєзнавство Поділля в системі сучасної освіти: стан, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. – Вінниця, 2011. – С. 53–57.

5. Білоус В. С. Усна історія – важливе джерело краєзнавчого дослідження історії бібліотеки // Гуманітарні студії НАКККіМ – 2017: матеріали Міжнародної наук.-теорет. конф. (Київ, 23 листоп. 2017 р.). – Київ : НАКККіМ, 2017. – С. 4–7.

6. Білоус В. С. Усна історія як метод краєзнавчого дослідження історії бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Усна історія як важлива складова краєзнавчої діяльності : матеріали IV Міжнародної наук.-практ. конф. – Вінниця, 2015. – С. 59–63.

7. Гальчак С. Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі XIX – XXI ст. / С. Гальчак. – Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2011. – 788 с.

8. Кісь О. Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади / О. Кісь // Україна Модерна. – Львів ; Київ, 2007. – Ч. 11. – С. 7–21.

9. Негайко Т. Джерела усної історії: проблеми та перспективи використання на сучасному етапі / Т. Негайко // Наукові записки з української історії : зб. наук. ст. – Тернопіль, 2007. – Вип. 19. – С. 418–423.

10. Поліщук А. С. Гуманітарна сфера областей України в умовах кризи радянської системи (1965-й – 1985-ті рр.) (на матеріалах Вінниччини і Хмельниччини) : монографія / Анна Поліщук. – Вінниця : ПП «Друк», 2018. – 249 с.

11. Сто років духовності : спогади про бібліотеку ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського / ред. Л. М. Воробйова ; уклад. В. С. Гадомський ; відп. за вип. В. С. Білоус. – Вінниця, 2013. – 67 с.

12. Томпсон Пол. Голос прошлого. Устная история / П. Томпсон ; пер. С англ. – Москва : Весь Мир, 2003. – 368 с.

**ИССЛЕДОВАНИЕ ИСТОРИИ БИБЛИОТЕКИ
ВИННИЦКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ МИХАИЛА КОЦЮБИНСКОГО –
СОСТАВЛЯЮЩАЯ БИБЛИОТЕЧНОГО КРАЕВЕДЕНИЯ**

V.S. Bilous

*Винницкий государственный педагогический университет
имени Михаила Коцюбинского
Библиотека*

В статье рассматривается вопрос изучения истории библиотеки как важной составляющей библиотечного краеведения. Отражено роль метода устной истории во время научного исследования становления и развития библиотеки. Освещен опыт работы библиотеки Винницкого педуниверситета.

Ключевые слова: библиотечное краеведение, история библиотеки, устная история, библиотечные исследования, библиотека Винницкого государственного педагогического университета имени Михаила Коцюбинского.

**STUDY OF HISTORY OF THE LIBRARY OF THE VINNYTSIA
MYKHAILO KOTSIUBYNSKYI STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY –
COMPOSITION OF LIBRARY CREATION**

V.S. Bilous

*Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Library*

The article deals with the study of the history of the library as an important component of library lore studies. The role of the method of oral history during the scientific research of the formation and development of the library is shown. The experience of the library of Vinnytsia Pedagogical University is covered.

Key words: library ethnography, history of the library, oral history, library research, library of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

МІЖБІБЛОТЕЧНИЙ АБОНЕМЕНТ ЯК ФОРМА СПІВРОБІТНИЦТВА БІБЛОТЕК НІМЕЧЧИНИ ТА ЙОГО СУЧАСНІ ФОРМИ

Г.О. Богданов

Київський національний університет культури та мистецтв

Об'єктом вивчення статті є структура міжбібліотечного абонементу в Німеччині, зокрема регіональний та міжрегіональний МБА. Крім того, автор висвітлює основні фази розвитку багаторівневої системи МБА після 1945 року, а також процеси появи електронних служб як альтернативної форми замовлення та отримання документів.

Ключові слова: бібліотека, замовлення видань, міжбібліотечний абонемент, Німеччина, регіональний міжбібліотечний абонемент, міжрегіональний міжбібліотечний абонемент, служба Subito.

Сьогодні міжбібліотечний абонемент (надалі – МБА) розуміється як *«[...] послуга, зміст якої полягає в [...] наданні користувачеві [...] бібліотеки визначених ЗМІ, що відсутні в її фонді, шляхом їх замовлення з іншої бібліотеки [...]»* (Й. Герке). Інше визначення МБА як напрямку зовнішньої діяльності бібліотек усіх типів пропонують Х. Хиллєрта і С. Фюссель, наголошуючи при цьому на роль МБА в діяльності публічних бібліотек: *«[...] можливість отримати особою, яка має відповідний інтерес, видання, що відсутні в фонді бібліотеки, користувачем якої вона є»* (3: 201).

На початку 1980-х років в Західній Німеччині було виділено наступні рівні системи МБА (1: 133):

- МБА між центральними бібліотеками та їх філіями в структурі окремих установ чи систем;
- МБА між бібліотеками окремих міст, що підпорядковуються різним відомствам;
- МБА між бібліотеками міст та відповідних округів;
- МБА в межах великих регіонів;
- земельний МБА;
- міжрегіональний МБА (в межах країни);
- міжнародний МБА; особливістю цієї послуги є те, що з початку 1980-х років вона надається лише за умови, якщо видання не зафіксоване в жодній великій бібліотеці країни та жодному з семи центральному каталозі, а інші інфоресурси вичерпані (див. т. нижче) (1: 136). Національним центром з питань притримання правил міжнародного МБА в Німеччині є Бібліотека Пруської культурної спадщини, що була заснована ще 1661 року та фонд якої налічує 22,2 млн одиниць зберігання.¹[1]

[1] Дані 2018 року

Сучасні дослідники К. Гантерт та Х. Хіллер виділяють 2 варіанти системи МБА як кооперативної діяльності бібліотек щодо забезпечення виданнями, що відсутні в бібліотеках за місцем проживання осіб-носіїв відповідних інфопотреб (2: 270-271, 3: 201):

- регіональний МБА;
- міжрегіональний МБА.

Метою регіонального МБА є задоволення загальних потреб в літературі мешканців регіону; надання таких послуг покладене перш за все на публічні бібліотеки, метою яких є задоволення інфопотреб 1-го (потреби в інформації, що необхідна для шкільної, професійної та подальшої освіти, вироблення особою власної позиції та ін.) та 2-го рівня складності (інфопотреби, у т.ч. групові, в галузях економіки, суспільствознавства, культури чи освіти). За умов постійного зростання рівня грамотності загальною метою діяльності як регіонального, так і міжрегіонального МБА можуть вважатися участь у формуванні життєздатної особи та процесах розвитку індивідуального шляхом надання у розпорядження відповідних документів, сприяння інтеграції мігрантів усіх груп та категорій шляхом замовлення бібліотеками за місцем їх проживання видань про походження, історію, традиції та культуру меншин, зокрема в країні нинішнього проживання, що відсутні в місцевих бібліотеках, мовних курсів (профільних видань), нарешті т.з. *«літератури для іноземців»* – *«[...] видань, що написані не німецькою мовою для емігрантів, біженців, іноземних працівників та [...] студентів, що проживають в німецькомовному просторі та для яких німецька мова не є рідною [...]»* (Г. Вильперт). До груп мігрантів, що можуть користуватися послугами МБА, належать:

- а) особи що отримують професійну освіту;
- б) студенти;
- в) докторанти;
- г) висококваліфіковані фахівці з різних галузей, що працюють за контрактом, обміном та ін.;
- д) екстернат – широка публіка з мешканців навколишнього регіону, що прагне вивчати німецьку чи інші мови самостійно шляхом читання оригінальних джерел.

Перші паростки розвитку системи регіонального МБА після 1945 року з'явилися в комунах на території сучасної землі Північний Рейн-Вестфалія вже в 1950-х рр. 1968 року схожа система була заснована в Баварії, ще пізніше – в землях Баден-Вюрттемберг, Нижня Саксонія та Шлезвіг-Гольштейн. 1997 року були виділені наступні (між-)регіональні бібліотечні об'єднання, що надавали послуги МБА (5: 420-421):

Таблиця 1

Назва	Бібліотеки, що надають можливості використання послуг в рамках системи МБА	Кількість назв (млн.)
Бібліотечна спілка земель Берлін та Бранденбург	Наукові бібліотеки земель Берлін та Бранденбург	1,2
Загальна бібліотечна система	Університетські, земельні та публічні бібліотеки земель Бремен, Гамбург, Мекленбург – Передня Померанія, Нижня Саксонія, Саксонія-Анхальт, Шлезвіг-Гольштейн, Тюрингія	7
Бібліотечно-інформаційна система Гессену	Наукові бібліотеки земель Північний Рейн-Вестфалія та Рейнланд-Пфальц (міста Майнц, Вормс)	1,5
Бібліотечна спілка землі Північний Рейн-Вестфалія	Наукові та деякі публічні бібліотеки земель Північний Рейн-Вестфалія та Рейнланд-Пфальц (міста Кобленц, Трир)	6,1
Центр бібліотечного сервісу/ Південно-західне бібліотечне об'єднання	Наукові та деякі публічні бібліотеки земель Баден-Вюртемберг, Саксонія, Рейнланд-Пфальц (міста Кайзерслаутерн, Ландау, Шпейер)	5,4
Віртуальний каталог (Карлсруе)	Усі доступні банки даних, регіональні форди, комерційні списки	

За станом на 2008 рік існували наступні регіональні центри МБА, які мають відповідні централізовані каталоги (2: 271):

1. Центр бібліотечного сервісу, що обслуговує землі Баден-Вюртемберг, Саарланд та частково Рейнланд-Пфальц;
2. Баварська державна бібліотека (Мюнхен);
3. Центральна та земельна бібліотека Берліну, яка обслуговує землі Берлін та Бранденбург;
4. Університетська бібліотека Франкфурту-на-Майні, яка обслуговує землі Гессен та частково Рейнланд-Пфальц;
5. Система бібліотек вузів в Кельні, яка обслуговує землі Північний Рейн-Вестфалія та частково Рейнланд-Пфальц;
6. Бібліотека університету Дрездена, яка водночас виконує функції земельної (Саксонія):
7. Бібліотека університету Геттингена (Нижня Саксонія), яка водночас виконує функції земельної;
8. Бібліотека університету Гамбургу, яка водночас виконує функції земельної, а також обслуговує інші північні регіони Німеччини – землі Бремен, Мекленбург-Передня Померанія та Шлезвіг-Гольштейн.
9. Бібліотека університету Халле (земля Саксонія-Анхальт), яка водночас виконує функції земельної;
10. Бібліотека університету Йєни (земля Тюрингія).

За законом, що був прийнятий 1979 року, замовлення користувача можуть бути за його бажанням передані до системи **міжрегіонального** МБА, принципом діяльності якої є сприяння процесам дослідження та навчання, а не задоволенню інфопотреб гедоністичного та розважального змісту. До участі в такій системі можуть залучатися загально-доступні наукові та публічні бібліотеки, які керуються відповідним фаховим персоналом, надають у розпорядження технічні засоби комунікації та пошуку, а також мають відповідний бібліографічний апарат. Основним принципом організації такої системи є обопільність: усі бібліотеки-учасники зобов'язані брати участь в процесах МБА не лише «пасивно» (безпосередня видача книг та інших видань, що замовлялися), а й «активно» (приймання замовлень та їх виконання).

Історія розвитку системи міжрегіонального МБА починається з часів Пруссії, коли 1893 року був прийнятий відповідний закон, який був змінений 1910 року. Подальші зміни до закону були внесені відповідно 1924 та 1931 року; цей закон діяв на всій території Німецької імперії до кінця II світової війни.^{2[2]} В 1951 році вступив в дію закон щодо організації системи МБА в межах нової Федеративної республіки, який був скасований вже 1966 р. після прийняття рішення щодо створення 7 регіональних центральних каталогів в Гамбурзі, Геттингені, Західному Берліні, Кельні, Франкфурті-на-Майні, Мюнхені та Штутгарті (1: 133-134).

До видань, які взагалі не дозволяється замовляти по МБА або видаються на дуже короткий термін, належать (2: 273):

- видання з фондів читальних залів;
- такі, що видані до 1800 року;
- такі, фізичний стан яких є незадовільним;
- такі, що мають особливі формати;
- такі, що можуть бути пошкоджені в процес пересилки;
- такі, що наявні в інших бібліотеках регіону;
- такі, які можна придбати за низькими цінами в торгівельних установах.^{3[3]}

Починаючи з 1990-х років, традиційна методика замовлення видань за допомогою МБА дедалі частіше замінюється використанням поштових та електронних послуг різних служб доставки інформації. У випадку замовлення творів невеликого обсягу чи уривків (розділів) з них, статей з журналів та газет звичайно виготовляється та надсилається ксерокопія, яку необов'язково повертати назад після використання, у випадку історичних фондів – мікроформа або електронна копія. Перевагами такої форми регулювання є більший ступінь збереження оригінального твору (першоджерела) та економія коштів, що витрачаються бібліотеками-фондоутримувачами на пересилку видань (1: 135, 2: 274). Схожими послугами є платна служба доставки документів безпосередньо на адресу замовника у вигляді листа чи копії, наразті забезпечення інформацією дигітальним шляхом.

^{2[2]} Навіть в 1920-х роках країна мала назву «імперія», незважаючи на проголошення Веймарської республіки

^{3[3]} Видання має коштувати мінімум 15 євро

19 вересня 2003 р. в рамках конференції міністрів культури земель було зазначено, що МБА являє собою окрему базову службу, метою якої обробка замовлень, які надходять через Інтернет, та їх відправлення, а також внесені зміни та уточнення до відповідних законодавчих актів, а саме (4: 572):

- замовлення документів відбувається в першу чергу з бібліотек регіону, в якому розташована бібліотека-замовник (пор.: регіональний принцип);
- перевага надається замовленням через Інтернет;
- бібліотека, що надає у розпорядження документ, отримує визначену суму за кожне Інтернет-замовлення, яке було виконане; право на такі премії мають бібліотеки-фондоутримувачі, що знаходяться поза конкретним регіоном, а їх розмір визначається за домовленістю.
- користувач сплачує лише визначену суму (без компенсації витрат за пересилку документа).

Ще 1997 року Федеральне міністерство освіти, науки, досліджень та технологій ініціювало створення в межах країни служби доставки документів під назвою **Subito**. Така система була розроблена в Німецькому бібліотечно-му інституті та надає можливість електронного пошуку інформації щодо наявності видань з будь-якого фаху та подальшого їх замовлення з конкретної бібліотеки-фондоутримувача. Видання, що знайдені, доставляються безпосередньо за місцем роботи замовника(-ів) протягом декількох днів. У випадку замовлення друкованих видань користувач може отримати вигляді копії публікацій (в першу чергу це стосується журнальних статей) (5: 421). Найвідомішою сучасною службою постачання документів в межах німецькомовного простору є система «**Subito. DokumenteausBibliothekene.V.**», в діяльності якої бере участь 41 наукова бібліотека Німеччини, Австрії та Швейцарії та яка пропонує як виготовлення на замовлення та доставку копій (**Subito-article-delivery**), так ібезпосередню видачу книжок (**Subito-book-delivery**). Усі видання звичайно надходять до бібліотеки-замовника (**SubitoLibraryService**), або відправляються безпосередньо користувачеві (**SubitoDirectCustomerService**) (2: 278). Перевагами служби **Subito** є використання єдиної системи доступу, швидкість доставки та відносно низькі ціни.

Виділяють такі групи користувачів системи **Subito**:

- комерційні користувачі (підприємці, співробітники комерційних чи промислових підприємств);
- т.з. «некомерційні» користувачі (школярі, особи, що отримують професійну освіту, студенти, працівники вузів, дослідницьких установ чи церковні діячі);
- приватні особи;
- бібліотеки.

Слід згадати також профільну систему доставки документів з питань техніки та природничих наук «**Tiborder**», яка була створена в Технічному університеті Ганноверу та припинила своє існування 1 серпня 2012 року. правонаступником стала сервісна програма **Phison**, яка надає можливість пошуку матеріалів з таких галузей, як архітектура, хімія, інформатика, математика, фізика, техніка та менеджмент і дозволяє брати статті на 24 години напрокат замість того, щоб їх купляти у звичному режимі (6).

Література:

1. Busse G. u.a. Das Bibliothekswesen der Bundesrepublik Deutschland/ G. Busse, H. Ernestus, E. Plassmann. – 2., vollst. neubearb. u. erw. Aufl. d. von Gisela von Busse u. Horst Ernestus begr. Werkes. – Wiesbaden: Harrassowitz, 1983. – 299, (XV) S.

2. Gantert K, Hacker R. Bibliothekarisches Grundwissen/ Vorw. v. K. Gantert. – 8., vollst. neu bearb. u. erw. Aufl. – München: Saur, 2008. – 414 S.: Zeichn.

3. Hiller H., Füssel St. Wörterbuch des Buches/ H. Hiller, St Füssel. – 7., grundleg. überarb. Aufl. – Frankfurt-am-Main: Vittorio Klostermann GmbH, 2006. – 379 S.: Tab.

4. Oßwald A. Document Delivery/ Dokumentlieferung// Grundlagen der praktischen Information und Dokumentation: Bd. 1. Handbuch zur Einführung in die Informationswissenschaft und -praxis/ Hrsg. v. R. Kuhlen u. a. – 5., völl. neu gefasst. Ausg. – München: Saur, 2004. – S. 571–578.

5. Ruppert G. Bibliotheken// Handbuch Lesen/ Im Auftr. d. Stiftung Lesen u. d. Dt. Literaturkonferenz hrsg. v. B. Franzmann u.a.; Unter Mitarb. v. G. Jäger u.a. – 2., unveränd. Aufl. – München: Saur, 2008. – S. 410–417.

6. <http://blog.bibliothekarisches.de/blog/tag/tiborder/>

МЕЖБИБЛИОТЕЧНЫЙ АБОНЕМЕНТ КАК ФОРМА СОТРУДНИЧЕСТВА БИБЛИОТЕК ГЕРМАНИИ И ЕГО СОВРЕМЕННЫЕ ВИДЫ

Г.А. Богданов

Киевский национальный университет культуры и искусств

Объектом изучения статьи является система межбиблиотечного абонемента в Германии, в частности региональный и межрегиональный МБА. Кроме того, автор прослеживает основные этапы становления многоуровневой системы МБА после 1945 года, а также процессы появления и развития электронных служб как альтернативной формы заказа и получения документов

Ключевые слова: библиотека, заказ документов, межбиблиотечный абонемент, Германия, региональный межбиблиотечный абонемент, межрегиональный межбиблиотечный абонемент, служба Subito.

THE INTERLIBRARY LOAN AS A FORM OF CO-OPERATION OF THE LIBRARIES IN GERMANY AND HIS MODERNE KINDS

G.A. Bogdanov

National University of Cultur and Arts in Kiew

An object of study is a multilevel structure of the interlibrary loan in Germany, among their number are a regional interlibrary loan and a interregional interlibrary loan. Moreover traces the author a development of system of the interlibrary loan general and his separat forms after 1945, the processes of appearance of the electron services as a alternativ way for the order of documents and their delivery too.

Key words: library, order, interlibrary loan, Germany, regional interlibrary loan, interregional interlibrary loan, service Subito.

В БІБЛІОТЕЦІ МАЄ БУТИ ТИХО? АБО НЕФОРМАЛЬНИЙ ПРОСТІР ДЛЯ НАВЧАННЯ, РОБОТИ ТА СПІЛКУВАННЯ

О.П. Борисова

*Харківський національний медичний університет
Наукова бібліотека*

На прикладі НБ ХНМУ розглянута трансформація традиційної бібліотеки в сучасний інформаційно-бібліотечний центр, показані зміни та можливості сучасної бібліотеки. Увага приділяється читачам та організації їхнього цікавого та змістовного навчання та дозвілля.

Ключові слова: бібліотека, коворкінг, тиша, «гучна» та «тиха» зони, трансформації

Багато років бібліотеки відносять до тих організацій, в яких тиша обов'язкова, більш того – вона є головною складовою уявлення про ідеальний образ бібліотеки. Та як відомо, час не стоїть на місці. Відбуваються зміни в усіх сферах діяльності. І найоперативніше до трансформацій адаптуються бібліотеки, зокрема вишівські. Вони повинні разом зі студентами йти в ногу з часом і пропонувати нові можливості та форми отримання інформації.

Під тиском змін у суспільстві, бібліотека перестає бути сакральним сховищем книг і перетворюється на багатофункціональний простір [4]. Вона стає простором для навчання, розвитку та саморозвитку, де проходять різноманітні тренінги, конференції, курси підвищення кваліфікації. Бібліотека може і стає «третім місцем» у громадському просторі і житті людини, де навчання проходить поруч із цікавим дозвіллям [4].

В епоху стрімкого розвитку інформаційних технологій, бібліотека руйнує стереотипи, міфи та упередження стосовно своєї діяльності. Одним із першочергових та актуальних її завдань була і залишається організація простору – читачам має бути цікаво та комфортно. Це стосується освітлення, меблів, робочого часу і, особливо, неформальності атмосфери. Необхідно відштовхуватися від того, що читачі мають різні потреби для роботи – одним приємніше працювати в тиші, інших надихає дискусія навколо [4].

З появою на просторах технічних засобів (персональних комп'ютерів, копіювальних апаратів та сканерів), вона перестає бути «тихою». Бібліотечну атмосферу наповнює постійний технологічний шум. Та на ряду з технологічним в бібліотеці присутній шум «соціальний». Читальні зали наповнюються студентами, які вирішують свої нагальні потреби – підготовка до занять, обговорення проєктів, отримання консультацій та допомоги бібліоте-

карів тощо. Бібліотечні працівники є також часткою цього шуму, бо саме завдяки їхньому креативному мисленню та нестандартності підходів до вирішення питань в роботі відбуваються позитивні трансформації.

Сьогоднішні зміни не дають нам можливості побачити бібліотеку у тому образі, який склався раніше. Вона стає багатоликою та різною: з «гучними» та «тихими» зонами, з відкритими просторами і відокремленими місцями для відпочинку [1]. Особливо актуальними такі новації є в університетських бібліотеках.

Бібліотека вишу – це осередок активного студентського життя. В оновленому приміщенні Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету для студентів створені комфортні умови для навчання, роботи та відпочинку. У їхньому розпорядженні «зона простору», де вони мають можливість резервувати кімнати для колективної роботи, проведення семінарів, майстер-класів, інтелектуальних ігор, тематичних заходів (літературні вечори, збори студентської молоді) тощо. А ще з'явилася зона під назвою «коворкінг» – місце для спілкування в неформальній атмосфері. Це зона для живого діалогу між студентами, викладачами та цікавими особистостями. Не залишилися без уваги і ті, хто надає перевагу безшумному простору. В одному із бібліотечних залів для самостійної роботи є «тиха» зона, де студенти мають можливість працювати в спокійній атмосфері.

Такі зміни позитивно відображаються на повсякденній роботі бібліотеки та її працівників. Виникають довірчі відносини та налагоджується діалог зі студентством, продовжується пошук нових форм реалізації планів осучаснення бібліотечної установи.

Попри розповсюдження тенденції щодо об'єднання простору у бібліотеці, не варто забувати про зонування простору бібліотеки є на сьогодні обов'язковим та актуальним питанням. Потрібно знаходити засоби раціонального використання простору та сучасних можливостей бібліотек. Сучасна бібліотека шукає новий вектор розвитку: необхідно адаптуватися до нових умов, захищаючи позачасові цінності. Головне, що пошуки вінчаються успіхом: відкриваються нові бібліотеки або модернізуються старі – люди стукають у двері [6]. Тож відчиняємо їх!

Література:

1. Бібліотечний простір – реальний та віртуальний : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.kherson.ua/bibliotechniy-prostir--realniy-ta-virtualniy.htm>. – 17.09.2018.
2. Китасюк М. А. Сучасна бібліотека – інформаційний, дозвіллевий центр місцевої громади : з досвіду роботи Чернівецької районної бібліотеки : [Електронний ресурс] / М. А. Китасюк. – Режим доступу: library.vn.ua/Konf2017/text/2017_31.doc. – 13.10.2018.
3. Сокольская Л. Акустический комфорт. В поиске библиотечного решения [Електронний ресурс] / Л. Сокольская // Библиотечное дело. – 2014. – № 21

(231). – Режим доступу: <http://www.nlr.ru/prof/publ/bibliograf/2014/bd21.pdf>. – 12.10.2018.

4. Сховище книг чи центр спільнот: куди рухаються українські бібліотеки : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/skhovyshche-knyh-chy-tsentr-spilnot-kudy-rukhaiutsia-ukrainski-biblioteku>. – 12.10.2018.

5. «Тиші бути не повинно»: як ентузіасти перетворюють старі бібліотеки на місця для людей : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://projects.platfor.ma/-tishi-buti-ne-rovinno/>. – 05/09/2018.

6. Тишина должна быть в библиотеке? Блог «Йода» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://echo.msk.ru/blog/yopolisnews/1235190-echo/>. – 03.10.2018.

В БИБЛИОТЕКЕ ДОЛЖНО БЫТЬ ТИХО? ИЛИ НЕФОРМАЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ, РАБОТЫ И ОБЩЕНИЯ

О.П. Борисова

*Харьковский национальный медицинский университет
Научная библиотека*

На примере НБ ХНМУ рассмотрена трансформация традиционной библиотеки в современный информационно-библиотечный центр, показаны изменения и возможности современной библиотеки. Внимание уделяется читателям и организации их интересного и содержательного обучения и досуга.

Ключевые слова: библиотека, коворкинг, тишина, «громкая» и «тихая» зоны, трансформации

SHOULD A LIBRARY BE QUIET? OR INFORMAL SPACE FOR STUDY, WORK AND COMMUNICATION

O.P. Borisova

*Kharkiv National Medical University
Scientific Library*

On the example of the scientific Library of the KhNMU, the transformation of the traditional library the modern information and library center is considered, changes and possibilities of the modern library are shown. Attention is paid to readers and their interesting and meaningful learning and leisure activities.

Key words: library, coworking, silence, «loud» and «silent» zones, transformatives.

РОЛЬ ШКІЛЬНОЇ ВІРТУАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ В УСПІШНОМУ ФУНКЦІОНУВАННІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У США

В.М. Гладушко

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Наукова бібліотека*

Подано поняття змішаного навчання, розкрито переваги використання віртуальних бібліотек під час навчання, наведені приклади програм для віртуалізації шкільних бібліотек.

Ключові слова: змішане навчання, віртуальна бібліотека.

Змішане навчання – сучасна освітня технологія, що базується на інтеграції класно-урочної системи та онлайн навчання [3, с. 6].

Шкільні бібліотеки відіграють ключову роль в функціонуванні змішаного навчання та передбачають їх віртуалізацію або цифровою модернізацією. Незважаючи на те, що велика кількість ресурсів та навчальних матеріалів оцифрована, інтеграція віртуальних бібліотек в шкільну систему освіти тільки починається [1, с. 365]. Віртуальні бібліотеки пропонують ширші можливості для навчання.

Існують різні шляхи віртуалізації шкільних бібліотек. Деякі школи використовують віртуальну бібліотеку, яка координується та вбудовується в систему управління навчанням LMS (*Learning Management System*). Інші бібліотекари використовують програму LibGuides для створення віртуальних бібліотек, організації навчальних курсів, корекції знань та обміну інформацією. Окрім LibGuides, існує безліч інструментів Web 2.0, як засобів віртуалізації шкільних бібліотек [там само, с. 365–367].

У дискусії про те, чому шкільні бібліотеки є важливими для змішаного навчання та як зробити перетворення від фізичного до віртуального, Р. Дарроу, американський освітянин, зазначає, що для того, щоб бібліотечні послуги відповідали потребам учнів XXI століття, слід спиратися на вісім принципів, запропонованим ще одним дослідником Д. Тапскотом: 1) вільний доступ до ресурсів, 2) налаштування, 3) персоналізацію, 4) ретельний контроль, 5) цілісність і відкритість, 6) розваги та гру, 7) співпрацю, 8) потребу у швидкості та інновації [2, с. 79–83]. Адже, на його думку, більшість віртуальних бібліотек, які в даний час існують, насамперед є переліком посилань, організованих за темами. Щоб задовольнити потреб учня, віртуальні бібліотеки повинні включати в себе інструкції, навчальні матеріали, доступ до яких можна легко отримати з різних пунктів доступу до системи управління навчанням. Кінцевою метою віртуальних бібліотек є надання можливості учням побудови особистих знань, що виходять за рамки вимог та обмежень навчального предмету, що полегшує як онлайн так і змішане навчання [4]. Перевага віртуальних бібліотек полягає в тому, що з усього потоку інформації вони пропонують лише ті матеріали, які відповідають потребам учня.

Віртуальні бібліотеки – нова парадигма навчання в шкільних бібліотеках. Вони мають можливість трансформувати відносини між учнями та навчальними матеріалами, а завдяки підтримці кваліфікованих бібліотекарів, віртуальна бібліотека може створити якісне навчальне середовище.

Література:

1. Boyer B. K-12 Online and Blended Learning, School Libraries, and School Librarians / B. Boyer, R. Kelly // *Handbook of Research on K-12 Online and Blended Learning* / ed.: Richard E. Ferdig and Kathryn Kennedy. – ETC Press, 2014. – Vol 2. – pp. 367–369.

2. Darrow R. School libraries are essential: Meeting the virtual access and collaboration needs of the 21st-Century learner and teacher / R. Darrow // *Knowledge Quest*. – 2009. – Vol 5. – pp. 79–83.

3. David J. Rosen Blended learning for the Adult Education Classroom / David J. Rosen, D. Carmine Stewart // Essential Education Corporation [Electronic resource]. – 2015. – Access mode: https://www.academia.edu/18475257/Blended_Learning_for_the_Adult_Education_Classroom (last access: 19.05.18). – Title from the screen.

4. Gunn H. Virtual Libraries Supporting Student Learning / H. Gunn // *School Libraries Worldwide*. – 2002. – № 2, Vol 8. – pp. 27–37.

РОЛЬ ШКОЛЬНОЙ ВИРТУАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКИ В УСПЕШНОМ ФУНКЦИОНИРОВАНИИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В США

В.М. Гладышко

Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого

Подано поняття смешанного обучения, раскрыто преимущества использования виртуальных библиотек во время обучения, приведены примеры программ для виртуализации школьных библиотек.

Ключевые слова: смешанное обучение, виртуальная библиотека.

THE ROLE OF SCHOOL VIRTUAL LIBRARY IN THE SUCCESSFUL FUNCTIONING OF BLENDED LEARNING IN THE USA

V.M. Hladyshko

Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University

The paper dwells on the basis definition of blended learning. It analyzes the advantages of using virtual libraries during studying and provides the examples of virtualizing school libraries.

Key words: blended learning, virtual library.

**ПРОДВИЖЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ
(из опыта Научной библиотеки
Харьковского национального медицинского университета)**

И.В. Камлык

*Харьковский национальный медицинский университет
Научная библиотека*

На опыте работы Научной библиотеки Харьковского национального медицинского университета рассматривается актуальность предоставления доступа к научным и образовательным ресурсам, используя профессиональные медицинские социальные сети.

Ключевые слова: сайт университетской библиотеки, электронные научные и образовательные ресурсы, профессиональные медицинские социальные сети.

Современные технологии быстро меняют способы общения и получения информации. В связи с этим библиотека постоянно активизирует свою деятельность в виртуальном пространстве. В мире переизбытка информации особенно актуальным становится простота ее подачи, а также возможность легкого и быстрого доступа. На сегодняшний день всем этим требованиям отвечают профессиональные социальные сети.

Научная библиотека Харьковского национального медицинского университета (НБ ХНМУ), являясь важной частью единого образовательного и научного пространства, изменяется в соответствие новым требованиям и направлениям высшего образования. Решение этой задачи возможно в рамках информационного взаимодействия вуза и библиотеки, которая должна обеспечить научно-исследовательский и образовательный процесс:

- доступной информацией;
- разнообразием форм и качеством информационных услуг;
- полнотой и достоверностью получаемой информации;
- простотой и оперативностью ее получения.

Чтобы быстро получать актуальную информацию о новых тенденциях и направлениях в области медицинской науки, преподавателям и студентам вуза необходим доступ, в первую очередь, к зарубежным научным базам данных. К сожалению, все основные зарубежные научные базы данных являются коммерческими, т. е. платными (и чаще всего – весьма дорогими), что затрудняет доступ к ним.

В НБ ХНМУ ведется работа по изучению научно-образовательной ресурсной среды в профессиональных интернет-сообществах свободного доступа. Результаты работы показывают, что в настоящее время общедоступные медицинские социальные сети расширили возможности для профессионалов не только в сфере здравоохранения, но и в научной и образовательной среде.

Профессиональные медицинские социальные сети стали важным фактором развития системы здравоохранения. Врачи на этих площадках могут общаться на профессиональные темы, слушать лекции, участвовать в вебинарах, узнавать научные медицинские и фармацевтические новости, смотреть трансляции медицинских конгрессов, осуществлять поиск работы.

Востребованность научных социальных сетей постоянно растет. Ученые-медики заинтересованы в сотрудничестве с коллегами, которые находятся в разных уголках планеты, участием в совместных исследованиях и совместной публикации результатов.

В учебном процессе все чаще используются дистанционные программы обучения – это не только лекции, но и просмотр учебных фильмов, 3D-учебников, обучение в виртуальной клинике и др. Значительная часть информации доступна пользователям в социальных сетях.

Нами проанализированы международные профессиональные медицинские соцсети и выбраны среди них наиболее популярные:

- **Sermo** (www.sermo.com);
- **DailyRounds** (<https://www.dailyrounds.org/>);
- **Figure1** (<https://figure1.com>);
- **Among Doctors** (<https://amongdoctors.com>);
- **Mayo Clinic Social Media Network** (<https://socialmedia.mayoclinic.org>);
- **DoctorsHangout.com** (<http://www.doctorshangout.com>);
- **Доктор на работе** (<https://www.doktornarabote.ru>);
- **Медкампус** (<http://www.medcampus.ru>);
- **iVrach.com** (<https://www.ivrach.com>).

При отборе в первую очередь учитывались следующие характеристики: бесплатная регистрация в международных сетях, имеющих высокий рейтинг, медицинская направленность, профессиональное наполнение контента.

Каждая профессиональная сеть имеет свои особенности, что делает ее привлекательной для пользователя. Например, сообщество **Figure 1** обеспечивает безопасный обмен клиническими случаями – пользователи отправляют и комментируют медицинские изображения, сообщая обсуждают диагноз, а платформа **Among Doctors** предоставляет возможность специалистам найти работу в различных учреждениях – больницах, исследовательских центрах, университетах, клиниках Великобритании, Испании, Швеции и других европейских стран.

На сайте нашей библиотеки в разделе «**Web-навигатор**» создана рубрика «**Профессиональные социальные сети для медиков**» (<http://libr.knmu.edu.ua/index.php/profesijni-sotsialni-merezhi-dlya-medikov>), пользуясь которой можно не только перейти на социальные медиа, зарегистрироваться, установить дружественные и профессиональные связи с коллегами, но и легко получать новые знания.

Научная библиотека ХНМУ чутко реагирует на все изменения в современных способах электронной подачи медицинской информации. Виртуальное пространство библиотеки обеспечивает комфортные условия доступа к

ресурсам для научно-исследовательской деятельности ученых и преподавателей, самостоятельной работы студентов, повышения квалификации практических врачей и специалистов смежных профессий, для всех интересующихся предоставленным контентом.

Профессиональные социальные сети набирают популярность во всем мире. Они позволяют поддерживать высокий профессиональный уровень, помогают в карьерном росте, поиске и установлении деловых контактов. Университетским библиотекам необходимо предоставлять на своих сайтах информацию о доступах к профильным социальным медиа-ресурсам, таким образом максимально соответствовать удовлетворению профессиональных интересов и запросов пользователей.

Литература:

1. Вітушко Н. Поширення інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек за допомогою соціальних мереж / Н. Вітушко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 35. – С. 196–202.
2. Зенкова Т. Л. Современная библиотека вуза [Электронный ресурс] / Т. Л. Зенкова. – Режим доступа: <http://1.120-bal.ru/informatika/52450/index.html>. – 16.10.2018.
3. Кадырова Э. А. Медицинские информационные ресурсы сети Интернет / Э. А. Кадырова // Медицинское образование и профессиональное развитие. – 2017. – № 4. – С. 79–86.
4. Огнева И. Н. Библиотека и социальные медиа / И. Н. Огнева // Библиотечное пространство: медиа – информация – культура: сб. материалов Межрегион. науч.-практ. конф., 26 октября 2011 г., Архангельск / Муниципальное учреждение культуры «Центральная библиотечная система» г. Архангельска ; сост. Л. Ф. Беяева. – Архангельск, 2011. – С. 63–69.
5. Павленко Т. Б. Соціальні медіа у професійному розвитку бібліотечного фахівця / Т. Б. Павленко // Соціальні медіа для бібліотек: середовище, ресурс, сервіс : матеріали круглого столу, Харків, 31 жовтня 2017 року / редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва ; Харківський національний медичний університет. – Харків: ХНМУ, 2017. – С. 68–73.
6. Тарасенко Е. А. Профессиональные медицинские социальные сети – возможности и перспективы / Е. А. Тарасенко // Здравоохранение. – 2012. – № 2. – С. 52–58.
7. Тугорская М. С. Медицинские социальные сети: возможности и риски использования / М. С. Тугорская // Менеджер здравоохранения. – 2014. – № 12. – С. 30–38.

ПРОСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

(з досвіду Наукової бібліотеки

Харківського національного медичного університету)

I.V. Kamlyk

Харківський національний медичний університет

Наукова бібліотека

На досвіді роботи Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету розглядається актуальність надання доступу до наукових і освітніх ресурсів, використовуючи професійні медичні соціальні мережі.

Ключові слова: сайт університетської бібліотеки, електронні наукові та освітні ресурси, професійні медичні соціальні мережі.

PROMOTION OF PROFESSIONAL SOCIAL NETWORKS

(the experience of the Kharkiv National Medical University Scientific Library)

I.V. Kamlyk

Kharkiv National Medical University

Scientific Library

Considered relevance of providing access to scientific and educational resources utilizing professional medical social networks, based on the experience of the Kharkiv National Medical University Scientific Library.

Keywords: university library website, electronic scientific and educational resources, professional medical social networks.

УДК 027.7+378.091.212]-048.87

КОВОРКІНГ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ:

ЛОКАЦІЯ ДЛЯ СПІВПРАЦІ

I.V. Киричок

Харківський національний медичний університет

Наукова бібліотека

В роботі на досвіді Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету розглянуто можливість і необхідність створення в університетській бібліотеці центрів для спільної роботи – хабів чи коворкінгів.

Ключові слова: університетська бібліотека, коворкінг, хаб, локація для співпраці.

Традиційно університетську бібліотеку розглядають як інформаційно-освітній центр вишу, і з цим неможливо сперечатись. Але ми не повинні говорити лише про її інформаційну та освітню функції, адже сьогодні бібліотеки різних систем і відомств, в тому числі й закладів вищої освіти, впевнено підтверджують свою мультифункціональність. Головні функції та завдання бібліотеки залишаються незмінними в рамках Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», але постійно проводиться реорганізація її штатної структури й кадрів, моніторинг сервісів й трансформація бібліотеч-

ного простору тощо, тобто робота з менеджменту бібліотеки як інтелектуально-інформаційного й дозвілєвого центру йде відповідно потребам часу. До того ж, актуальним є стратегічний, технологічний менеджмент, без якого неможливо підвищити затребуваність бібліотеки. Але необхідно пам'ятати, що технології – це лише інструмент, і вони мають бути скеровані бібліотечними пріоритетами, але не керувати ними [3].

Особливе значення має організація бібліотечного простору – комфортного, дружнього, орієнтованого на користувача. Набуває популярності серед бібліотек, зокрема університетських, створення на їх території центрів для спільної роботи – хабів чи коворкінгів. Вікіпедія тлумачить ці терміни так: хаб (від англ. *hub* – маточина колеса, центр) у переносному сенсі використовується як «центр діяльності», в загальному значенні – вузол якоїсь мережі; коворкінг (від англ. *co-working* – спільно працювати) у широкому сенсі означає модель організації роботи людей, найчастіше фрилансерів, з різним типом зайнятості у єдиному робочому просторі; у вузькому – колективний офіс. Тобто це модель роботи, в якій учасники, залишаючись вільними й незалежними, використовують загальний простір для своєї діяльності. Метою таких центрів в бібліотеках є об'єднання людей для спілкування, творчої та соціальної взаємодії, обміну досвідом та саморозвитку. Вони надають можливість попрацювати у «зоні тиші», або, навпаки, скористатися зоною для колективного спілкування – обговорити перспективні ідеї з партнерами в спеціальному місці, яке стимулює групове креативне мислення [1].

Такі зміни відбуваються й в Науковій бібліотеці Харківського національного медичного університету (НБ ХНМУ). Пройшовши певний шлях у вирішенні питань трансформації бібліотечного простору, в 2018 році в університеті відкрито оновлений інформаційно-бібліотечний комплекс – сучасний центр з новітнім технічним обладнанням, можливістю вільної трансформації розстановки меблів за потребою, комфортними умовами, включаючи зону коворкінгу – все необхідне для індивідуальної та групової роботи, проведення освітніх та наукових заходів, організації інтелектуального дозвілля [4].

Сідельниківські читання – 2018,
засідання секції

Квест з підготовки студентів
до іспиту Крок 1

З перших днів роботи оновленого комплексу стало зрозуміло – для користувачів, зокрема студентів, створено саме такі умови, які приваблюють, сприяють розвитку їх ініціативної діяльності. Так, за перший місяць нового навчального року майже щодня в бібліотеці проходили засідання різноманітних секторів Студентської ради ХНМУ, тренувальні ігри студентської команди інтелектуального клубу «Що? Де? Коли?», майстер-класи з надання першої домедичної допомоги, засідання секцій наукових конференцій, виставка малюнків дітей-пацієнтів та багато інших заходів.

Тренувальні ігри клубу
«Що? Де? Коли?»

Майстер-клас з надання
першої домедичної допомоги

Найближчим часом відбудуться літературно-музичні вечорниці, зустрічі English Speaking Club тощо. Треба зазначити, що Науковій бібліотеці ХНМУ ніколи не бракувало уваги користувачів, але після відкриття оновленого простору її популярність зростає ще більше. В бібліотеці створено журнал резервування приміщень для проведення різноманітних заходів, вже заплановані заходи до кінця року. І що головне – ініціаторами більшості заходів є користувачі, які місцем своїх активностей обрали саме університетську бібліотеку. А вона у свою чергу виконує важливу місію – сприяє формуванню соціально активної, естетично розвиненої особистості, розвитку ініціативної діяльності молоді, виявленню та підтримці талановитих людей і певних компетенцій.

НБ ХНМУ сьогодні розвивається в бік розширення комунікативного простору, тому створення коворкінгів важливе для її розвитку як сучасної бібліотеки. Продовжується трансформація інформаційно-бібліотечного простору і сервісів, спрямованих на створення користувач-орієнтованого середовища. Завдання університетської бібліотеки – бути осередком промоції освіти й культури, стерти межі, поєднавши освітньо-науковий процес і відпочинок, долучити студентство до інтелектуального дозвілля, освоїти інноваційні форми роботи з користувачами, поєднати реальний і віртуальний простори, сприяти зміні способу життя студентів, викладачів і співробітників ХНМУ, забезпечити ефективне функціонування соціальних медіа, бути завжди максимально мобільними й затребуваними, і навіть для тих, хто не захоплюється книгою й читанням.

Таким чином, сьогодні студенти й викладачі сприймають НБ ХНМУ не просто як сукупність книгосховищ, абонементів й читальних залів, а як свій особистий простір для створення креативних проєктів та втілення власних ідей. Адже університетська бібліотека асоціюється не тільки з читанням, а й виступає як центр розвитку та згуртування університетської спільноти.

Література:

1. Вітвіцька О. Коворкінг-центр в бібліотеці – безліч можливостей для тебе і твоєї справи [презентація] / О. Вітвіцька. – Режим доступу : <https://ru.cala-meo.com/read/004778310067c7076580a>. – Назва з екрану.
2. Головаха С. Коворкінг у бібліотеках як експеримент в умовах кризи / С. Головаха // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 44. – С. 215–222. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/np-nbuimviv_2016_44_20. – Назва з екрану.
3. Глотова Г. Г. Библиотека вуза: оптимальные пути развития на современном этапе / Г. Г. Глотова // Современная библиотека в научно-образовательном пространстве университета: информационные ресурсы, технологии, проекты : материалы XII региональной научно-практической конференции с международным участием, Владивосток, 15-19 сент. 2015 г. – Владивосток, 2015. – С. 10–18. – Режим доступа: <http://www.dvfu.ru/library/methodical-association-of-university-libraries/conference-2015/proceedings-of-the-xii-regional-conference/>. – Назва з екрану.
4. Киричок І. В. Створення сучасного простору університетської бібліотеки: необхідність, можливість, реальність [Електронний ресурс] / І. В. Киричок, Н. Д. Гаєва, О. А. Неговелова // Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 травня 2018 року, м. Тернопіль. – Київ ; Тернопіль, 2018. – С. 161–167. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/19754>. – Назва з екрану.
5. Русинська-Гертих Г. Діяльність польських бібліотек для місцевих громад / Г. Русинська-Гертих // Вісник Львівського ун-ту. Серія Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. – 2014. – Вип. 9. – С. 131–137.
6. Савоневская Д. А. Центр интеллектуального досуга БГЭУ как инновационный проект работы вузовской библиотеки в информационной среде / Д. А. Савоневская // Библиотека в XXI веке: аспекты развития : материалы VII Международной научно-практической конференции молодых ученых и специалистов, Минск, 29-30 октября 2015 года : [сборник научных статей] / ред. коллегия: А. И. Груша (ответственный редактор) и др. – С. 194–197.

КОВОРКИНГ В УНИВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКЕ: ЛОКАЦІЯ ДЛЯ СОТРУДНИЧЕСТВА

И.В. Киричок

*Харьковский национальный медицинский университет
Научная библиотека*

В работе на опыте Научной библиотеки Харьковского национального медицинского университета рассмотрена возможность и необходимость создания в университетской библиотеке центров для совместной работы – хабов или коворкингов.

Ключевые слова: университетская библиотека, коворкинг, хаб, локация для сотрудничества.

COWORKING SPACE IN THE UNIVERSITY LIBRARY: LOCATION OF COOPERATION

I.V. Kyrychok

*Kharkiv National Medical University
Scientific Library*

The article deals with the possibility and necessity of creating collaboration centers in the university library - hubs or co-working spaces based on the experience of the Scientific Library of Kharkov National Medical University.

Key words: university library, co-working space, hub, location of cooperation.

УДК 025.32:004]:61-051

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СЕРВІС У СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ФАХІВЦІВ-МЕДИКІВ

Л.Є. Корнілова, Д.Л. Супрун

Національна наукова медична бібліотека України

Розглянуто особливості бібліографічного сервісу в аспекті забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу наукових досліджень у медицині та суміжних науках. Висвітлено основні засади та напрями співпраці бібліографів Національної наукової медичної бібліотеки України (ННМБУ) та науковців-медиків.

Ключові слова: інформаційні технології, електронний каталог, бібліографічні ресурси, інформаційно-бібліографічне обслуговування

Економічні, політичні, соціальні перетворення, що відбуваються сьогодні у країні, істотно змінили місце і роль бібліотек у суспільстві, висунули нові цілі і завдання, викликали необхідність інноваційної діяльності, пошуку нових форм і методів обслуговування різних груп користувачів, нових шляхів і засобів функціонування [5]. Водночас, незважаючи на існування різних

концептуальних моделей організації бібліографічної діяльності бібліотек, принципи роботи залишаються незмінними: задоволення інформаційних потреб споживачів та створення власних інформаційних ресурсів.

У наш час прийшло чітке усвідомлення залежності успішності кожного науковця від його вміння працювати з інформацією, що ускладнило парадигму бібліографічного супроводу наукових досліджень.

Оскільки невід'ємною складовою інформаційного сервісу бібліотеки є інформаційно-бібліографічне обслуговування, підвищення його якості є важливим фактором затребуваності бібліотеки у суспільстві, що дозволяє зберегти власне її інформаційну функцію, робить необхідними для користувачів усі види бібліотечних послуг, обумовлює затребуваність ресурсів бібліотеки у цілому [1].

Бібліографічна служба одна з перших відчула зміни, що відбуваються у суспільстві. Модернізація та оптимізація бібліографічної діяльності сьогодні відбувається за такими пріоритетними напрямками: якісне формування інформаційних ресурсів; поєднання використання паперових та електронних носіїв інформації; спрямованість інформування на реальні потреби користувачів; активне використання новітніх інформаційних технологій; розширення інформаційного сервісу. Найчастіше саме за результатами бібліографічної роботи оцінюють діяльність бібліотеки [2, 3]

Метою даної роботи стало окреслення особливостей інформаційно-бібліографічного забезпечення та обслуговування науковців-медиків України.

Бібліографічний сервіс ми розуміємо як складову професійної сфери діяльності, направлену на задоволення інформаційних потреб медичних працівників шляхом надання послуг засобами традиційних та дистанційних комп'ютерних технологій. В останні роки на модернізацію бібліографічної служби в ННМБУ вплинули впровадження в бібліотечні процеси новітніх інформаційних технологій, що включає роботу з джерелами на електронних носіях та в Інтернеті, а також недостатній рівень підготовки споживачів інформації до користування електронними базами даних та електронними каталогами сучасних бібліотек.

В ННМБУ створені всі умови для вдосконалення інформаційно-бібліографічного обслуговування, як для автоматизації бібліографічних процесів, формування бібліографічних ресурсів (електронних каталогів, баз даних), забезпечення їх доступності, так і для розширення інформаційних сервісів за рахунок мережевих ресурсів, у тому числі ресурсів відкритого доступу та передплачуваних баз даних.

Електронний каталог (ЕК), що є найбільш поширеним засобом тематичного пошуку в сучасних бібліотеках, був створений у ННМБУ в 2001 р. і поєднав функції традиційних каталогів: облікову, інформаційну, пошукову. В каталозі відображений весь активний фонд бібліотеки: книги, періодичні видання, статті, автореферати дисертацій, патенти тощо. ЕК частково анотований. На сьогоднішній день каталог включає більш 66 тис. бібліографічних записів книг та понад 540 тис. аналітичних описів статей з медицини та су-

міжних наук. Пізніше, у 2007 р на основі технолого-методичних розробок і аналітико-синтетичної переробки інформації, що міститься у збірниках наукових праць, в яких публікуються результати дисертаційних досліджень, створена аналітична база наукових статей, що на даний час включає більше 20 тис. бібліографічних записів.

У 2004 р. започаткований проект корпоративної каталогізації медичних бібліотек України і створений зведений електронний каталог медичної періодики з позначенням сиглів бібліотек, у фондах яких ці джерела присутні. Зведений каталог формується на корпоративних засадах з обласними та вузівськими бібліотеками, в його створенні беруть участь 24 бібліотеки. Функціонує зведений ЕК на базі програмного забезпечення «АБІС Ірбіс-64» і розміщений на сайті ННМБУ, містить аналітичний розпис 370 назв періодичних видань, що знаходяться у фондах медичних бібліотек України.

Завдання ЕК – поєднати уявлення користувача про тему, що його цікавить, із засобами тематичного пошуку в даному ЕК. Складність цього виду пошуку полягає у тому, що користувач, насправді, шукає у базі даних не конкретні слова, а змістовні елементи, у зв'язку з цим доводиться варіювати пошукові ознаки та їх поєднання до отримання задовільного результату.

ЕК надає можливість багатоаспектного пошуку:

- за автором, назвою, ключовими словами, предметними рубриками MeSH,

- за видами документів, видавництвом, роком видання тощо;

- за інформацію про місцезнаходження видання.

Також ЕК представляє вільний доступ до електронних копій власних інформаційних ресурсів бібліотеки.

Маємо усі підстави стверджувати, що серед науковців-медиків найбільш затребуваними є наступні види послуг:

- отримання бібліографічних довідок;

- підбір інформаційних джерел для дисертаційних досліджень, написання наукових статей, магістерських робіт;

- формування і редагування списків використаної літератури відповідно до діючих в Україні вимог;

- отримання доступу до баз даних ННМБУ;

- консультування щодо пошуку необхідної інформації у фондах бібліотеки тощо.

Бібліографи виконують різноманітні види запитів: адресні, уточнюючі, фактографічні, тематичні довідки. **Замовлення та отримання необхідної інформації передбачає** персональне звернення у відділі наукової бібліографії та науково-інформаційної роботи або електронною поштою.

Пристаючи до підбору наукової інформації, бібліограф повинен знати мету і основні завдання наукового дослідження, а також який довідковий апарат необхідно для цього задіяти, визначити часові межі вивчення інформаційних джерел (глибина пошуку), їх доступність (в електронному чи дру-

кованому форматі), наявність спеціального бібліографічного покажчика по темі дослідження.

Встановлено, що найбільш затребуваними традиційними і електронними медичними ресурсами, де здійснюється пошук необхідної інформації, є електронний каталог (<http://library.gov.ua/>) та фонди ННМБУ; фонди та електронна база даних Наукова періодика України Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe), пошукова система повних текстів наукових публікацій Google Scholar (<https://scholar.google.ru/scholar>), наукова електронна бібліотека eLIBRARY.RU (<https://elibrary.ru>), електронна база даних медичних і біологічних публікацій, в якій викладені абстракти та публікації англійською мовою PubMed (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>) та EBSCO – Academic Search Premier, мультидисциплінарна база, яка містить повні тексти більше, ніж 4 600 журналів, з яких близько 3 900 – рецензовані (search.ebscohost.com).

Відповідь користувач отримує особисто або електронною поштою у виді бібліографічного списку літератури, яка є у фонді бібліотек, перш за все ННМБУ, а також бібліографічної та повнотекстової інформації з мережі Інтернет. Головним завданням бібліографа є оперативне надання відповідей на запити віддалених користувачів із забезпеченням повноти та надійності інформації. Тематичні запити виконуються як безкоштовно, так і на платній основі, залежно від складності запиту та глибини пошуку. Терміни виконання тематичних довідок від 3 до 5 днів.

Важливим елементом забезпечення користувачів необхідною інформацією є створення системи електронної експлуатації документів, у т. ч. електронна доставка документів (ЕДД). Послуга ЕДД виконується на основі Закону України «Про авторське право та суміжні права». Електронне копіювання документів і доставка копій за допомогою комп'ютерних технологій виконується за замовленнями як індивідуальних користувачів, так і юридичних осіб, і дозволяє підвищити затребуваність і відкритість фонду ННМБУ.

У своїй бібліографічній діяльності для задоволення інформаційних потреб користувачів ми усе активніше використовуємо інформаційні ресурси Інтернету. Використання потенціалу Інтернету в ННМБУ зорієнтоване саме на довідково-бібліографічне обслуговування, що обґрунтовує необхідність навчання читачів не вільно і безладно блукати по мережі, а цілеспрямовано користуватися її ресурсними можливостями. Саме бібліографи, як професіонали, що володіють метазнаннями, надають консультаційну допомогу користувачам у пошуку необхідної інформації в Інтернеті [2].

Сьогодні ми спостерігаємо активний розвиток ринку інформаційних продуктів і послуг, водночас доступ до багатьох професійних баз даних є платним і часто саме бібліограф має визначити їх надійність, достовірність, актуальність. Це призводить до необхідності моніторингу і оцінки інформаційних ресурсів та створення системи вебліографії: списків сайтів, навігаторів інтернет-ресурсів тощо. На сайті бібліотеки розміщено навігаційну руб-

рику «Каталог інформаційних ресурсів». Каталог поділений на **підрозділи** та типи доступу: ресурси **відкритого** доступу, ресурси **ліцензованого** доступу та ресурси **платного** доступу.

У зоні особливої уваги сьогодні – інформаційні запити українських фармацевтичних компаній, які відповідно до міжнародних вимог зобов'язані здійснювати фармаконагляд за безпекою застосування лікарських засобів, що вони виробляють, а також мати матеріали експериментальних доклінічних та клінічних досліджень їх застосування.

Потреба в отриманні достовірної та оперативної інформації зумовлює звернення керівництва фармацевтичних фірм до ННМБУ, оскільки бібліотека має потужний інформаційний ресурс, а бібліотекарі, володіючи професійними навичками, здатні опрацювати величезні обсяги інформації. Запити фармацевтичних компаній задовольняються переважно на базі фонду української медичної періодики та предметних каталогів бібліотеки. На сьогоднішній день обробляється 208 назв журналів, за рік опрацьовується понад 80 тис. наукових статей. Характерною особливістю цієї співпраці є оформлення довгострокових договорів. Без перебільшення можна стверджувати, що співпраця з фармацевтичними фірмами є інноваційним розділом бібліографічного сервісу в ННМБУ. В сучасних економічних умовах обмеженого фінансування надходження від платних послуг є важливим джерелом забезпечення життєдіяльності бібліотеки [4].

Як вже підкреслювалося, важливим напрямом нашої діяльності та однією з найбільш затребуваних послуг в ННМБУ є інформаційно-бібліографічний супровід науково-дослідних і дисертаційних досліджень, що включає забезпечення використання сукупності ресурсів і послуг для виконання запитів користувачів.

Даним видом інформаційно-бібліографічної роботи займаються головні фахівці, які мають вищу спеціальну освіту, великий досвід роботи, добре володіють інформаційно-комунікаційними технологіями. Науковці звертаються по допомогу на різних етапах своєї роботи. При цьому, з користувачем від початку дослідження (обґрунтування теми, визначення мети і завдань тощо) і до захисту роботи та оформлення відповідних документів працює персональний бібліограф.

Інформаційно-бібліографічний супровід включає повний комплекс послуг: бібліографічне консультування, бібліографічний пошук, індивідуальне інформування, бібліографічне редагування списку використаної літератури. Робота будується на основі вивчення інформаційних потреб науковців і практичних лікарів, які займаються науковою роботою, визначення рівня їх інформаційної культури. Довідково-консультаційна допомога доступна читачу безпосередньо в приміщенні бібліотеки, а також по телефону, електронною поштою, що дозволяє користувачам отримати уявлення про інформаційні ресурси, якими володіє ННМБУ, а також отримати можливість самостійно проводити інформаційний пошук. При цьому, бібліографічне консультування є початковим етапом, на наступному етапі здійснюється тема-

тичний бібліографічний пошук із застосуванням різних інформаційно-пошукових систем. В окремих випадках за запитом користувачів можуть бути доступними не тільки бібліографічні списки, але і реферативні або аналітичні огляди.

Таким чином, у процесі надання повного комплексу послуг, крім етапу пошуку інформації, обов'язково присутні індивідуальний супровід та консультування протягом усього періоду реалізації наукового проекту. Слід відмітити, що у довгостроковому індивідуальному супроводі, як правило, зацікавлені наукові співробітники, які звертаються до бібліотеки на етапі планування дисертації. Затребуваною є й послуга бібліографічного редагування. Як правило, у науковців викликає значні труднощі оформлення посилань в тексті та списку використаних джерел відповідно до сучасних вимог. Крім того, користувачі не завжди можуть самостійно відновити відсутні елементи бібліографічного опису. У цій ситуації методична та практична допомога є незамінною.

Узагальнюючи власний досвід, маємо усі підстави стверджувати, що у наш час відбуваються суттєві зміни бібліотечно-бібліографічної діяльності, перш за все під впливом новітніх інформаційних технологій. Якщо на початкових етапах була поширена думка, що змінюються лише засоби і зовнішні форми бібліографічної діяльності, то сьогодні стало очевидним, що з використанням мережевих технологій і створенням корпоративних мереж довідково-бібліографічний апарат перетворився на комплексну зведену пошукову систему. Змінилися і можливості бібліографічного обслуговування. Якщо раніше бібліографічна інформація була віддалена від текстів документів, то в електронних каталогах бібліографічні і повнотекстові база даних або поєднані, або взаємопов'язані, а мережеві технології дозволяють користувачам отримувати потрібну інформацію як у бібліотеці, так і за її межами, тобто здійснювати пошук в інтерактивному режимі з підвищенням оперативності отримання та якості необхідної інформації.

Подальше вдосконалення своєї роботи бачимо у посиленні дослідницької складової бібліографічної діяльності, а саме у моніторингу і оцінці інформаційних ресурсів; інформаційних потреб користувачів і переваг в обслуговуванні; проведення соціологічних і маркетингових досліджень; розробки нової продукції і послуг.

Література:

1. Біла Т. Актуальні психологічні якості бібліографа та вимоги до професії інформаційного працівника на сучасному етапі / Т. Біла // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Книгознавство, бібліотекознавство та інформац. технології. – 2012. – Вип. 7. – С. 244–253.

2. Квятківська Л. В. Використання баз даних в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні користувачів бібліотеки ВНЗ [Електронний ресурс] / Л. В. Квятківська. – Режим доступу : URL : <http://ir.lib.vntu.edu.ua/hand-le/123456789/39>. – Назва з екрана.

3. Овечкіна Г. Б. Інформаційне забезпечення медичної галузі Тернопільської області / Г. Б. Овечкіна, І. В. Галицька // Медичні бібліотеки України в сучасному світі науки, культури, освіти : матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, 16-17 трав. 2012 р. – Полтава, 2012. – С. 45–47.

4. Остапенко Т. А. Співпраця з фармацевтичними компаніями - новий напрям науково-інформаційної роботи Національної наукової медичної бібліотеки України / Т. А. Остапенко // Медичні бібліотеки України в сучасному світі науки, культури, освіти : матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, 16-17 трав. 2012 р. – Полтава, 2012. – С. 47–49.

5. Сатарова Л. Х. Библиотека и современная эпоха: новые пространства межкультурного взаимодействия в поликультурной библиотеке как фактор развития современного общества / Л. Х. Сатарова // Вестн. Казан. гос. ун-та культуры и искусств. – 2013. – № 4. – С. 145–148.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СЕРВИС В СИСТЕМЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ СПЕЦИАЛИСТОВ-МЕДИКОВ

Л.Е. Корнилова, Д.Л. Супрун

Национальная научная медицинская библиотека Украины

Раскрыты особенности библиографического сервиса в аспекте обеспечения информационно-аналитического сопровождения научных исследований в медицине и смежных науках. Освещены основные принципы и направления сотрудничества библиографов Национальной научной медицинской библиотеки Украины (ННМБУ) и ученых-медиков.

Ключевые слова: информационные технологии, библиографические ресурсы, электронный каталог, информационно-библиографическое обслуживание

BIBLIOGRAPHIC SERVICE IN THE SYSTEM OF INFORMATION SUPPORT OF MEDICAL SPECIALISTS

L.E. Kornilova, D.L. Suprun

National scientific medical library of Ukraine

In the article the features of bibliographic service are considered in the aspect of providing of information accompaniment of scientific researches in medicine and allied subjects. Basic principles and directions of collaboration of bibliographers of the National scientific medical library of Ukraine (ННМБУ) and scientists-physicians are reflected.

Key words: Information technology, electronic catalog, bibliographic resources, informational and bibliographic service.

ІМЕНА ВІДОМИХ ХАРКІВСЬКИХ ВЧЕНИХ У МЕДИЧНИХ ЕПОНІМАХ

С.А. Кравченко, Л.В. Скрипченко

*Харківський національний медичний університет
Наукова бібліотека*

В статті йдеться про вплив харківської медичної школи на формування професійної термінології, створення низки епонімів, їх використання у різноманітних галузях медичної теорії та практики.

Ключові слова: епоніми, симптоми, синдроми, Харків, Ф.М. Опенховський, А.А. Чугаєв, К.М. Гордієвський, А.В. Габай, Г.Д. Лещенко, Є.Г. Дубенко, В.В. Бойко.

В медичній термінології існує багато **епонімів** – симптомів та синдромів, що носять прізвища лікарів, які описали їх вперше або найбільш повно. Ціла низка відомих вчених-медиків, які дали назви деяким симптомам і синдромам та зробили вагомий внесок у розвиток медичної науки, працювали в Харківському національному медичному університеті (ХНМУ).

Федір Мечиславович Опенховський (1853–1914) народився у м. Люблін в багатій дворянській родині. У 1876 р. закінчив медичний факультет Київського університету зі званням лікаря та працював деякий час у Київському клінічному військовому шпиталі [1]. Свою медичну освіту Ф. Опенховський завершив у кращих клініках Західної Європи. У 1893 р. Опенховського призначено позаштатним ординарним професором кафедри госпітальної терапевтичної клініки Імператорського Харківського університету. З 1895 р. він продовжив працювати на посаді вже штатного ординарного професора цієї кафедри, а згодом стає директором факультетської терапевтичної клініки (1903-1914) [1]. Наукові дослідження Ф. Опенховського присвячені клінічній фізіології, фармакології, експериментальній патології. Вчений першим у Харкові поставив діагноз стенозу правої коронарної артерії при житті хворого. Вивчав ефективність призначення препаратів дигіталісу при коронарній недостатності та описав його несприятливий ефект. У 1909 р. на І з'їзді російських терапевтів вчений виступив з доповіддю «До діагностики локалізації круглої виразки шлунку», в якій довів зв'язок між локалізацією виразки шлунку і больових точок навколо хребта [2]. Після цієї доповіді у вітчизняній і світовій літературі з'явився термін **«симптом Опенховського»** – біль при надавлюванні на область остистих відростків VII–X грудних хребців при виразці шлунку [3].

Анатолій Андрійович Чугаєв (1862-1937) у 1887 році закінчив медичний факультет Імператорського Харківського університету. З 1888 р. почав працювати в клініці госпітальної хірургії університету позаштатним, а згодом штатним ординатором і стає професором кафедри госпітальної хірургії Харківського медичного інституту (ХМІ) [4]. Він працював більше 45 років

у Харківській Олександрійській лікарні (1-ша міська лікарня). А. Чугаєв займався невідкладною хірургією, особливу увагу приділяв наданню допомоги хворим з ургентною патологією. Впроваджував у практику прогресивні методи лікування, першим ввів поняття діагнозу «гострий живіт» на етапі догоспітальної діагностики, застосовувався в основному у роботі швидкої допомоги, також пропонував відкритий метод лікування опіків. У 1938 р. А. Чугаєв описав симптом при гострому апендициті (**«струни апендициту»**) – при пальпації вдається промацати окремі скорочення волокон зовнішнього косоного м'яза живота, що нагадують струни [5]. Цей симптом і отримав його ім'я.

Костянтин Миколайович Георгієвський (1867–1933) народився в Петербурзі в сім'ї протоієрея. У 1893 р. закінчив Військово-медичну академію зі званням лікаря з відзнакою [6]. У 1903 р. К. Георгієвський обраний на кафедру спеціальної патології і терапії, затверджений у званні професора, очолював кафедру госпітальної терапії Імператорського Харківського університету (1906–1921). Головні праці К. Георгієвського були присвячені етіології, патогенезу, клініці та лікуванню інфекційних, паразитарних захворювань, хвороб шлунково-кишкового тракту, крові та ендокринної системи. На І з'їзді терапевтів, який проходив у Харкові, К. Георгієвський виступив з доповіддю «Клінічна цінність френікус-феномена при захворюваннях жовчного міхура». Опираючись на дослідження французького лікаря Мюссі (N.F.O. Gueneau de Mussy, 1813-1885), який знайшов френікус-симптом – біль при натисканні на шию у місці прикріплення ніжок кивального м'яза, спостерігається при захворюваннях діафрагмальної плеври, К. Георгієвський припустив можливість виникнення френікус-симптома у хворих з захворюваннями жовчного міхура і жовчних шляхів. Вченим було вперше обґрунтовано використання даного тесту в діагностиці гострих холециститів, згодом цей тест увійшов в світову літературу під назвою **«симптом Мюссі-Георгієвського»** [7].

Абрам Веніамінович Габай (1889-1963) народився у м. Катеринослав (нині Дніпро). У 1921 р. закінчив Дніпропетровський медичний інститут, працював на кафедрі факультетської хірургії того ж інституту. Працював у лікарні Дніпробуду м. Запоріжжя (1925–1929), потім завідувачем хірургічного відділення цієї лікарні (1939–1941), згодом завідував кафедрою дитячої хірургії ХМІ (1945–1963) [8]. У 1937 р. А. Габай визначив симптом для діагностики гострого апендициту – при натисканні у ділянці петітового трикутника праворуч пацієнт відчуває біль, а при різкому відриві руки відбувається посилення болю. Признак ретроцекального розташування червоподібного відростка у черевній порожнині. Симптом носить його ім'я – **«Габая синдром»** [9].

Георгій Данилович Лещенко (1895–1982) народився на Полтавщині, у 1919 р. закінчив медичний факультет Київського університету. З 1922 р. почав працювати в Українському психоневрологічному інституті, де пройшов шлях від ординатора до професора, завідував кафедрою нервових хво-

роб ХМІ (1942–1971) [10]. Талановитий вчений, один з корифеїв вітчизняної неврології зробив великий внесок в неврологічну науку свого часу. Поняття соматоневрології було запроваджено Г. Лещенком ще в 1947 році – він передбачив розвиток цього напрямку в неврології. Наприкінці 40-х років Г.Д. Лещенко почав розвивати вчення стосовно доінсультних форм судинної патології мозку, яке набуло в подальшому широкого розвитку. У 1920-ті роки Георгій Данилович описав нові клінічні симптоми епідемічного енцефаліту, серед яких треба виділити «тонічну синкінезію повік» як ознаку верхньостовбурової локалізації процесу. Симптом отримав назву «*Лещенко синкінезія*» – піднімання й опускання верхньої повіки одного ока при пасивному опусканні або підніманні верхньої повіки іншого ока; ознака вірусного енцефаліту [11].

Євген Григорович Дубенко (нар. 1929 р.) народився в Полтавській області у родині сільських інтелігентів. Після закінчення з відзнакою ХМІ у 1954 р. залишається у клінічній ординатурі на кафедрі нервових хвороб. З 1970 р. – професор, згодом очолює кафедру нервових хвороб Харківського державного медичного університету (1971–2002) [12]. Є. Дубенко є одним з основоположників вчення про судинну патологію мозку та профілактичну ангіоневрологію. У 1993 р. Указом Президента України за цикл праць «Початкові та зворотні форми порушень мозкового кровообігу. Розробка і впровадження у практику нових методів профілактики, діагностики, лікування та реабілітації в Україні» Є. Дубенку присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки. Професор розробляв багато перспективних напрямків у неврології. До них належить соматоневрологія, особливо розділ нейроендокринології. Так, вперше в Україні він описав неврологічні симптоми гіпотеріозу, гормональних спонділопатій. Зокрема деякі координаційні синкінезії, які є ознакою ураження центрального рухового нейрона, носять ім'я професора – «*стопно-розгинальна синкінезія Дубенка*» (розгинання стопи під час підняття іншої прямої ноги вгору у положенні на спині), «*пальцебролінгвальна синкінезія Дубенка*» (симптом при якому висунутий язик рухається у бік зажмуреного ока), «*лінгво-мандибулярна синкінезія Дубенка*» (симптом, при якому нижня щелепа мимоволі рухається у бік повернутого язика) [13].

Валерій Володимирович Бойко (нар. 1962 р.) народився в с. Коломак Валківського району Харківської області. Закінчивши з відзнакою ХМІ у 1985 р., В. Бойко присвятив своє життя обраній спеціальності – хірургії. З 1990 р. починає працювати на кафедрі госпітальної хірургії асистентом, доцентом, з 1996 р. – професор кафедри, з 1999 р. – директор ДУ «Інституту загальної та невідкладної хірургії ім. В.Т. Зайцева» НАМН України, з 2000 р. по теперішній час – завідувач кафедри хірургії № 1 ХНМУ [14]. В. Бойко – талановитий вчений, блискучий хірург, досвідчений педагог та науковий керівник, почесний громадянином Харкова (2014 р.), почесний громадянин Харківської області (2016 р.) У 2005 р. йому присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки, 2008 р. отримує звання «Заслужений діяч

науки і техніки України». В. Бойко автор багатьох наукових праць: монографій, навчальних посібників, учбово-методичних матеріалів для лікарів-хірургів і студентів, багатьох патентів, авторських свідоцтв та винаходів. Його науково-практична діяльність пов'язана з різними галузевими напрямками – серцево-судинної, торакальної та абдомінальної хірургії, політравми, гнійно-септичні та невідкладні стани. Його ім'я носять симптоми, які використовуються в діагностиці апендициту: *«Бойко-Проніна»* – ритмічний струс передньої черевної стінки хворого в точці Бойко-Проніна призводить посиленню болі і напруги м'язів; *«Проніна-Бойко»* – хворого стоячи просять піднятися «на носки» і потім різко опуститися на п'яти. Посилення болю в правій клубовій області буде свідчити на користь гострого апендициту [15].

Список імен харківських вчених, що вперше описали та виявили синдроми і симптоми й тим міцно увійшли в епонімічну термінологію вітчизняної медичної науки, можна продовжувати. Епоніми мають велике значення для відображення історії розвитку медичної науки і внеску окремих дослідників в практичну медицину. Велика кількість епонімів, що увійшли у професійний обіг завдяки харківським вченим існують поряд з сучасними нозологічними термінами та використовуються у медичній практиці і нині, що свідчить на знак їх внеску як першопрохідців у різні галузі медицини.

Література:

1. Кононенко И., Жур М. Тайны старых фотографий (О профессоре медицинского факультета Харьковского университета Ф. М. Опенховском) // Харків і Польща: люди і події: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., м. Харків, 12 лист. 2005 р. / Генеральне консульство Республіки Польща в Харкові, Польський Дім у Харкові. Харків : Майдан, 2006. С. 93–103.
2. Перцева Ж. Н. Храним память о великом ученом // Медичний університет. 2013. № 1/2. С. 10.
3. Кононов И. Н., Чалый М. В., Коваленко А. Н. Основные симптомы и синдромы при заболеваниях органов пищеварения // Гастроентрологія. 2016. № 2. С. 65–70.
4. Робак І. Ю., Демочко Г. Л., Ільїн В. Г. Олександрівська – Перша міська клінічна лікарня Харкова півтора століття історії. Харків : Колегіум, 2016. – 298 с.
5. Матяшин И. М., Ольшанецкий А. А., Глузман А. М. Симптомы и синдромы (эпонимы). Киев : Здоров'я, 1982. – 184 с.
6. Малая Л. Т., Петрова З. П. Георгієвський Костянтин Миколайович // Вчені Харківського державного медичного університету 1805-2005 / за ред. акад. А. Я. Циганенка. Харків, 2003. – С. 27–28.
7. Цыганенко А. Я. Кафедре госпитальной терапии Харьковского государственного медицинского университета – 125 лет // Експериментальна і клінічна медицина. 2003. № 3/4. – С. 5–11.
8. Кравченко Г. В. Давиденко В. Б. Габай Абрам Веніамінович // Вчені Харківського державного медичного університету 1805–2005 / за ред. акад. А. Я. Циганенко. Харків : ВАТ Вид-во Харків, 2003. – С. 119–120.

9. Матяшин И. М., Ольшанецкий А. А., Глузман А. М. Симптомы и синдромы (эпонимы). Киев : Здоров'я, 1982. 184 с.
10. Григорова І. Класик української неврології // Медична газета. 2005. № 10. – С. 3.
11. Энциклопедический словарь терминов. 2-е изд. / гл. ред. В. И. Покровский. Москва : Медицина, 2001. – 960 с.
12. 60 лет в клинической неврологии о научной, педагогической, врачебной и общественной деятельности заслуженного деятеля науки и техники Украины лауреата Государственной премии Украины, доктора медицинских наук, профессора Е. Г. Дубенко // Міжнародний неврологічний журнал. 2015. № 4. – С. 141–142.
13. Нервові хвороби / відповід. ред.: С. М. Віничук, Є. Г. Дубенко. Київ : Здоров'я, 2001. – 696 с. (с.52)
14. Ромак Р. П. Валерій Володимирович Бойко (до 55-річчя з дня народження) // Харківська хірургічна школа : медичний науково-практичний журнал. 2017. № 1. – С. 7–10.
15. Пронин В. А., Бойко В. В. Патология червеобразного отростка и аппендэктомия. Харьков, 2007. – 271 с.

ИМЕНА ИЗВЕСТНЫХ ХАРЬКОВСКИХ УЧЕНЫХ В МЕДИЦИНСКИХ ЭПОНИМАХ

С.А. Кравченко, Л.В. Скрипченко

*Харьковский национальный медицинский университет
Научная библиотека*

В статье говорится о влиянии харьковской медицинской школы на формирование профессиональной терминологии, создании ряда эпонимов, их использование в различных областях медицинской теории и практики.

Ключевые слова: эпонимы, синдромы симптомы, Харьков, Ф.М. Опенховский, А.А. Чугаев, К.Н. Георгиевский, А.В. Габай, Г.Д. Лещенко, Е.Г. Дубенко, В.В. Бойко.

THE NAMES OF FAMOUS KHARKIV SCIENTISTS IN MEDICAL EPONYMS

S.A. Kravchenko, L.V. Skrypchenko

*Kharkiv National Medical University
Scientific Library*

The impact of the Kharkiv medical school on the formation of a professional terminology, a number of eponyms, their use in various fields of the medical theory and practice, are considered.

Key words: eponyms, symptoms, syndromes, Kharkiv, F.M. Openkhovskiy, A.A. Chuhaiev, K.M. Hordiievskiy, A.V. Habai, H.D. Leshchenko, Ye.H. Dubenko, V.V. Boiko.

**НОВІ НАПРЯМИ РОБОТИ ВІДДІЛУ ОБСЛУГОВУВАННЯ
НАУКОВОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ НТБ НУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Н.П. Кравчук

Національний університет «Львівська політехніка»

Науково-технічна бібліотека

Розглянуто досвід роботи працівників відділу обслуговування науковою літературою Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка»: формування інформаційної культури серед студентів та інших категорій відвідувачів книгозбірні, новими інформаційними сервісами, впровадженими у бібліотеці та новими напрямками роботи. Висвітлено значення співпраці бібліотеки із спільнотою архітекторів, істориків та реставраторів для розкриття та вивчення бібліотечних фондів.

Ключові слова: електронна доставка документів, тематичний підбір літератури, екскурсійна робота, книжкова виставка, соціокультурна робота, пошук документів.

Реалії сьогодення та вимоги часу вимагають бібліотеки шукати нові форми роботи, вносити зміни у традиційну роботу бібліотек. Наша книгозбірня не стала виключенням цієї тенденції, коли з розвитком інформаційних технологій та Інтернету, студенти та викладачі ВНЗ, все менше звертаються до бібліотеки за традиційними формами обслуговування та традиційними документами. Тому у нашій бібліотеці було здійснено комплекс заходів, спрямованих на збільшення кількості як реальних, так і віртуальних відвідувачів.

Починаючи з 2015 р. у НТБ, для зручності обслуговування користувачів, почалося впровадження інформаційних послуг із розміщенням низки електронних сервісів на сайті бібліотеки. Дистанційно можна скористатися наступними послугами: замовити інформаційний супровід дослідження, отримати допомогу у складанні списку літератури за вимогою ВАК, визначити УДК, сформувати персональний покажчик, скористатися сервісом електронної доставки документів (ЕДД), здійснити підбір літератури за темою, замовити виставку чи екскурсію тощо.

Зазначимо, що роботу з **електронної доставки документів** (з 2015 р.), проведення екскурсій бібліотекою для студентів (які на замовлення відвідувачів супроводжуються експрес-виставками) (з 2016 р.) та підбір літератури за темами для студентів та аспірантів (з жовтня 2017 р.) було доручено працівникам відділу обслуговування науковою літературою.

Більшість запитів ЕДД надходило від аспірантів та докторантів України (НУ «Львівська політехніка», КНУ імені Тараса Шевченка, ХНУ, ХАІ імені М.С. Жуковського, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу) та Польщі (Варшавський університет, Вроцлавський університет, Ягеллонський університет), з Індії (Калькуттський університет). Абонентами цієї послуги стали користувачі з ІКТА (кафедра приладів точної механіки) та ІНЕМ (кафедра фінансів) і НДЧ НУ «Львівська політехніка». Зверталися до нас за послугою ЕДД колеги з НТБ ОНПУ (м. Одеса), НТБ ННЦ «Інститут метрології» (м. Харків), СНУ імені Лесі Українки (м. Луцьк).

Для виконання запитів нами здійснювався розширений довідково-бібліографічний пошук, зокрема, у бібліотеках України: ХДНБ імені В.Г. Короленка, ДНАББ імені В.Г. Заболотного, НБУВ імені В.І. Вернадського, ЛНБ імені В. Стефаника.

З жовтня 2017 року, почав діяти новий сервіс «**Підбір літератури за темою**». Послуга створена для допомоги користувачеві у підборі літератури з тої чи іншої теми. З моменту створення цієї послугою скористалися студенти денної та дистанційної форм навчання, як нашого університету, так і сторонні читачі з різних вузів України. Більшість запитів, що надійшли, носять гуманітарний напрям – 63 % і лише 37 % – це запити технічного напрямку.

Впродовж останніх років, працівники відділу беруть участь в **екскурсійній роботі**, як одному з напрямків діяльності бібліотеки з формування інформаційної культури серед студентів. З ініціативою проведення таких заходів до нас звернулися куратори та викладачі таких інститутів, як ІГДГ (кафедра геодезії та астрономії), ПМТ (кафедра транспортних технологій), ІХХТ (кафедра хімії і технологій неорганічних речовин), ІКНІ (кафедра прикладної лінгвістики). Крім того, екскурсії проводилися як для студентів інших вузів (ЛНУ імені І. Франка), так і для школярів львівських шкіл та колег з інших бібліотек. Під час кожної екскурсії відвідувачі знайомляться з історією бібліотеки, її розвитком та сучасними напрямками роботи книгозбірні, послугами та електронними сервісами. За бажанням відвідувачів, працівники відділу готують експрес-виставки та огляди видань.

Фото 1. Екскурсія для школярів Альтернативної Хеппі-Школи

Фото 2. «...формати бувають різні!»

Фото 3. Експерсія для студентів І курсу ЛНУ ім. І. Франка

Фото 4. В каталожному залі (експерсія для студентів ІКТА, гр. ПЛ)

Фото 5. Знайомство з фондом НТБ
(експрес-виставка для студентів ІКТА, гр. ПЛ)

Цікавою та корисною, як для книгозбірні так і для львівської спільноти, стала співпраця бібліотеки із Благодійним фондом «Музей Івана Левинського». Починаючи з жовтня минулого року, за ініціативи доцента кафедри ДОО інституту архітектури НУ «Львівська політехніка» Тетяни Казанцевої та відомих істориків архітектури та пам'ятнико-охоронної діяльності, у бібліотеці проведено цикл лекцій, присвячений архітектурі та збереженню архітектурних пам'яток Львова та інших міст України. Кожна з подій супроводжувалася книжковою виставкою та презентацією унікальних видань з фонду цінної та рідкісної книги. Зазначимо, що це стимулює нас до вивчення унікального фонду, який з тих чи інших причин залишався не дослідженим.

Фото 6. Виставка цінних та рідкісних видань на заході «Історія цегельного бізнесу»

Фото 7. Виставка цінних та рідкісних видань на заході «Ар Деко у Львові»

Фото 8. Захід, присвячений Костю Присяжному – реставратору, педагогу, науковцю

Таким чином, можемо впевнено сказати, що сьогодні впровадження нових напрямів у роботі як всієї бібліотеки, так і окремих її відділів є важливою запорукою того, що ми будемо і в подальшому залишатися цікавими і корисними для користувачів.

НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В РАБОТЕ ОТДЕЛА ОБСЛУЖИВАНИЯ НАУЧНОЮ ЛИТЕРАТУРОЮ НТБ НУ «ЛЬВОВСКАЯ ПОЛИТЕХНИКА»

Н.П. Кравчук

*Национальный университет «Львовская политехника»
Научно-техническая библиотека*

Рассмотрен опыт работы сотрудников отдела обслуживания научной литературой Научно-технической библиотеки Национального университета «Львовская политехника» по формированию информационной культуры как среди студентов, так и других категорий читателей, освещена работа с новыми информационными сервисами, внедренными в работу библиотеки. Отмечено значение сотрудничества библиотеки с сообществом архитекторов, историков и реставраторов для раскрытия и изучения библиотечных фондов.

Ключевые слова: электронная доставка документов, тематический подбор литературы, экскурсионная работа, книжная выставка, социокультурная работа, поиск документов.

NEW WORK DIRECTIONS OF THE DEPARTMENT OF SCIENTIFIC LITERATURE SERVICE

N.P. Kravchuk

Lviv Polytechnic National University

The Article describes working experience of the Department of Scientific Literature Service (Scientific Library of Lviv Polytechnic National University)

which includes the formation of informational culture among the students and other categories of library visitors, implementation of the new informational services and new areas of work. It highlights the importance of the collaboration between library and the community of architects, historians and restorers for the disclosure and further study of library funds.

Key words: electronic delivery of documents, thematic selection of literature, excursions, book exhibition, sociocultural work, search of documents.

УДК 027.7:659.1:[378.6:615.1]

**ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ
СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(на прикладі Наукової бібліотеки
Національного фармацевтичного університету)**

І.М. Лазоренко

*Національний фармацевтичний університет
Наукова бібліотека*

У статті визначено ключові елементи іміджу бібліотек закладів вищої освіти, які є запорукою якісного обслуговування користувачів та задоволення їх інформаційних потреб у сучасних умовах.

Ключові слова: бібліотеки закладів вищої освіти, імідж бібліотеки, імідж бібліотекаря, реклама бібліотеки, інформаційні ресурси, інформаційні послуги, маркетингова політика.

Бібліотека є одним із основних структурних підрозділів вищого навчального закладу (Закон України про вищу освіту, стаття 33, пункт 3), тому створення її позитивного іміджу впливатиме на загальну репутацію вищих закладів освіти.

Питання щодо створення іміджу сучасної бібліотеки та бібліотекарів, інноваційну діяльність бібліотек вищих закладів освіти, рекламування їх ресурсів та послуг у своїх працях розглядають Ж. Самохіна [8], Л. Лисенко [7], І. Науменко [7], О. Шестопалова [9], Ю. Лазоренко [6] та ін.

Мета даної статті представити бібліотеку як сучасний інформаційний центр з великим потенціалом, створений для задоволення інформаційних потреб користувачів, а також спроба подолання сталого стереотипу, що бібліотеки це лише місце де зберігаються масиви книг, а бібліотекарі – люди, які читають багато книжок, видають і приймають книги від читачів, за допомогою формування основних компонентів іміджу бібліотеки як ефективного інструменту комунікації та залучення читачів.

Сучасне становище бібліотек в інформаційному середовищі примушує їх активізувати свої зусилля для того, щоб довести свою значимість, необхідність, постійно підвищувати свій статус. Престиж та імідж бібліотеки, насамперед, залежить від рівня та комфортності бібліотечно-інформаційного обслуговування. Ефективність іміджевої бібліотечної політики залежить від

діяльності колективу, керівництва бібліотеки, які повинні систематично формувати імідж на основі наявних ресурсів [8].

Серед основних елементів, які впливають на формування позитивного іміджу бібліотеки, ми виділили наступні:

1. **Приміщення бібліотеки.** Бібліотека може бути як окремою будівлею, так і займати окремі приміщення й бути частиною корпусу ЗВО. Коли всі відділи, читальні зали та абонементи зібрані в одному місці, це звичайно зручно і читачів легко скоординувати, якщо таких можливостей немає, то можна використовувати різноманітні банери, стенди та оголошення. А перше, що бачить користувач коли потребує до бібліотеки – дизайн та інтер'єр, тому читальні зали повинні бути просторими, сучасними, комфортними та забезпеченні всім необхідним для навчання студентів.

Сучасна бібліотека потребує не лише забезпечення бібліотечного фонду новими науковими та навчальними виданнями, покращення можливостей доступу до електронних ресурсів і отримання найбільш нової та повної інформації. Тому в Науковій бібліотеці НФаУ велику увагу приділяють розвитку і удосконаленню інфраструктури бібліотеки, покращенню її матеріально-технічної бази, підвищенню комфортності обслуговування всіх категорій користувачі, і на сьогоднішній день її структура налічує 6 абонементів та 8 читальних залів [4].

Уся діяльність бібліотеки підпорядкована одній меті – створенню ефективного дієвого позитивного іміджу. Імідж бібліотекаря слід розглядати в контексті іміджу бібліотеки, оскільки він є елементом системи «бібліотека» поряд з іншими її елементами: бібліотечним фондом, матеріально-технічною базою, контингентом користувачів і т. д. [9].

Користувач приходить до бібліотеки, щоб задовольнити свої інформаційні потреби, а хто їм в цьому може допомогти – це спеціалісти, які працюють у бібліотеці.

2. **Працівники бібліотек.** Бібліотечний працівник є посередником між користувачем та інформацією, а бібліотека – комунікаційним каналом, який забезпечує рух документної інформації у часі і просторі. Бібліотекарі, це фахівці, які зобов'язані знати та володіти усім комплексом питань у галузі інформації, пропонувати нові види інформаційних послуг, володіти навичками ділового спілкування, підвищувати свою професійну майстерність, дотримуватись професійної етики бібліотечного співтовариства, міжнародних стандартів і суспільних норм. Цьому сприяють проведення для працівників бібліотек семінарів, тренінгів, покликаних підвищити їх культуру спілкування та ділову етику, формувати нові знання та навички [2]. У Харкові при зональному методичному об'єднанні бібліотек ВНЗ III-IV рівнів акредитації існує конкурс «Бібліотекар року», що є хорошим мотиватором бібліотечних працівників, адже переможці нагороджуються дипломами. При підготовці матеріалів для конкурсу співробітники поширюють свої знання з бібліотечної справи, налагоджують взаємовідносини на новому, якісному професійному рівні з колегами.

У Науковій бібліотеці НФаУ проводиться конкурс до Всеукраїнського дня бібліотек, під час якого адміністрація бібліотеки нагороджує кращих працівників дипломами, що є хорошим стимулом до більш активної професійної діяльності. Підвищення кваліфікації співробітників є одним із пріоритетних напрямків діяльності бібліотеки, що включає в себе: підвищення професійного рівня співробітників, вивчення новітніх технологій, підвищення загальнокультурного рівня тощо [4].

3. Традиційні та електронні інформаційні ресурси. У сучасному світі глобальної інформатизації визначальним моментом є співіснування друкованих та електронних джерел інформації. Протягом тисячолітньої історії розвитку бібліотек основою їх роботи щодо задоволення інформаційних потреб користувачів був бібліотечний фонд – «зібрання різних документів, підібраних відповідно до профілю бібліотеки, завдань, інтересів і запитів читачів, організовані певним чином, збережені тривалий час для повного, якісного й оперативного використання» [2]. Однак, у світлі інформатизації обмеженість навіть найбагатшого локального бібліотечного фонду стає дедалі очевиднішою, а впровадження сучасних освітніх технологій, що вимагає залучення широкого спектра інформаційних джерел нового типу, додатково стимулює процеси інформатизації бібліотек ЗВО. Поняття «бібліотечний фонд» трансформується в більш конструктивне і відповідне сучасній місії бібліотеки поняття інформаційних ресурсів [1].

Наукова бібліотека НФаУ займає одну з ключових позицій в інформаційному забезпеченні навчального та науково-дослідницького процесів університету і тому велику увагу приділяє створенню та якісному наповненню власних електронних ресурсів. Робота бібліотеки щодо створення електронних ресурсів та автоматизації бібліотечних процесів була направлена на:

- забезпечення безперебійної роботи автоматизованих робочих місць працівників бібліотеки шляхом вивчення та використання функціональних можливостей програмного забезпечення АІБС «ІРБІС»;
- поповнення і забезпечення систематичного ведення електронного каталогу бібліотеки;
- впровадження в роботу бібліотеки нових інформаційних технологій та підвищення їх якості та інформативності;
- забезпечення безперебійного доступу до електронної бібліотеки університету, її систематичне поповнення та популяризація;
- поповнення колекцій інституційного репозитарію «Електронний архів НФаУ»: накопичення, збереження та забезпечення надійного доступу до наукових праць науково-педагогічних працівників, співробітників та здобувачів вищої освіти університету;
- забезпечення безперебійної роботи та якісного інформаційного наповнення web-сайту Наукової бібліотеки НФаУ, тощо.

Вирішальним чинником удосконалення інформаційної діяльності в сучасних умовах є представлення бібліотеки в мережі Інтернет, що відкриває новий рівень можливостей у забезпеченні доступу до електронних інформа-

ційних ресурсів. А одним із основних каналів забезпечення цього доступу є web-сайт бібліотеки (<http://lib.nuph.edu.ua>), в який інтегровано АБІС та інші системи, де реалізовано бібліотечні інформаційні ресурси та сервіси бібліотеки: електронний каталог; е-бібліотека, віртуальна довідкова служба (в режимі on-line бібліографи відповідають на тематичні й інші запити студентів і викладачів); електронна доставка документів (ЕДД), яка надає можливість користувачам замовити та отримати електронною поштою цифрові копії наукових статей з журналів, збірників, фрагментів чи розділів видання із фондів бібліотеки, в тому числі електронних; віртуальні тематичні виставки; посилення на електронні періодичні видання; відкриті електронні архіви та бази даних; нормативно-правова база даних (фармацевтичне законодавство). Оскільки сайт призначається переважно для здобувачів вищої освіти та науковців університету, його змістове наповнення відбувається, враховуючи їх інформаційні потреби [4].

Маркетингова політика бібліотеки та зв'язки з громадськістю

Рекламні заходи бібліотек вищих навчальних закладів, мають певні особливості, саме тому, що вони не самостійні суб'єкти господарювання, а є структурним підрозділом університету. Їхні маркетингові заходи спрямовані на внутрішню цільову аудиторію (викладачів, студентів, співробітників) і позиціонують бібліотеку ЗВО як сучасний високооснащений інформаційний підрозділ, зосереджують увагу цільової аудиторії на окремих інформаційних ресурсах та послугах, а також перевагах, які отримує користувач у результаті їх використання, розкривають багатство фонду бібліотеки [7]. Наукова бібліотека НФаУ взяла курс на вбудоване партнерство: ведеться активна робота з навчання користувачів інформаційній культурі, проведення науково-практичних семінарів, вивчення та впровадження роботи з науковцями щодо створення наукових профілів. Для реклами своїх власних інформаційних ресурсів, послуг та заходів бібліотека використовує: власний офіційний сайт, інформаційні стенди та соціальні мережі Facebook та Instagram.

В контексті розвитку вбудованого партнерства також важливо вказати на розширення співпраці з іншими структурними підрозділами університету, наприклад Наукова бібліотека НФаУ в межах університету співпрацює з студентським парламентом університету, культурним центром, відділом зв'язків з громадськістю та пресою, музеї історії тощо. Поза межами університету бібліотека співпрацює з такими організаціями як: Харківський літературний музей, Харківський історичний музей ім. М.Ф. Сумцова та Харківський обласний центр профілактики і боротьби зі СНІДом та ін.

Підбиваючи підсумки, хотілося б зазначити, що у Законі України про вищу освіту говориться про те, що 2/3 часу студентам виділяється на самостійну роботу, і хто як не бібліотека їм краще допоможе підготуватися до занять і стати висококваліфікованими спеціалістами. Саме тому сучасна бібліотека ЗВО повинна мати: потужну матеріально-технічну базу; новітню комп'ютерну техніку, яка відповідає запитам часу; висококваліфікованих спеціалістів, які постійно удосконалюють свої професійних якості; власні

інформаційні ресурси та послуги, що якісно прорекламовані усіма можливими засобами через офіційні сайти, соціальні мережі, інформаційні стенди. Кожна бібліотека повинна мати власний стиль, що допоможе бути впізнаною для своїх користувачів, для цього потрібно розмішувати логотип бібліотеки в інформаційних повідомленнях, оголошеннях, афішах. Брати активну участь у житті університету, відкривати нові горизонти до співпраці з усіма хто в цьому може бути зацікавлений. Вивчати та досліджувати потреби своїх користувачів проводячи в бібліотеці спостереження, анкетування, інтерв'ювання тощо.

Література:

1. Бібліотека вищого навчального закладу у формуванні інформаційної культури студента. URL: <http://library.znu.edu.ua/articles/1263.ukr.html> (дата звернення: 30.09.2018).

2. Білоус В. С. Формування та використання електронних ресурсів у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. URL: <http://journals.dnpb.gov.ua/article/view/75423/74312> (дата звернення: 30.09.2018).

3. Про вищу освіту : Закон України від 25 лип. 2018 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 30.09.2018).

4. Звіт Наукової бібліотеки Національного фармацевтичного університету за 2017 р. URL: http://lib.nuph.edu.ua/files/exhibitions/zvit_2018.pdf (дата звернення: 30.09.2018).

5. Імідж сучасної бібліотеки : метод.-практ. рек. / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін. ; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. Хмельницький, 2011. 25 с.

6. Лазоренко Ю. Рекламна діяльність Наукових бібліотек вітчизняних аграрних вишів. Бібліотечний вісник. 2014. № 2. С. 24–29.

7. Лисенко Л., Науменко І. Окремі напрями діяльності бібліотеки ВНЗ Уроопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». URL: http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Vudanna_WEB_pdf/1Visnuk_NB/2014_Vupysk_VIII_/302-306.pdf (дата звернення: 30.09.2018).

8. Самохіна Ж. В. Створення іміджу сучасної бібліотеки URL: <http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/1111sam.pdf> (дата звернення: 30.09.2018).

9. Шестопалова О. В. Імідж сучасного бібліотекаря як базовий елемент бібліотечного маркетингу. *Бібліотеки вищих навчальних закладів: досвід та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 11–13 жовт. 2016 р. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2016-1/dopovidy.pdf#page=90 (дата звернення: 30.09.2018).

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗИТИВНОГО ИМИДЖА СОВРЕМЕННЫХ БИБЛИОТЕК ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

**(на примере Научной библиотеки
Национального фармацевтического университета)**

И.Н. Лазоренко

*Национальный фармацевтический университет
Научная библиотека*

В статье определены ключевые элементы имиджа библиотек высших учебных заведений, которые являются залогом качественного обслуживания пользователей и удовлетворении их информационных потребностей в современных условиях.

Ключевые слова: библиотеки вузов, имидж библиотеки, имидж библиотекаря, реклама библиотеки, информационные ресурсы, информационные услуги, маркетинговая политика.

FORMATION OF A POSITIVE IMAGE OF MODERN LIBRARY OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

(on the example of Scientific library of the National pharmaceutical university)

I.M. Lazorenko

*National Pharmaceutical University
Scientific Library*

The article identifies key elements of the image of the libraries of higher educational institutions, which is a guarantee of high-quality service of users and satisfaction of their information needs in modern conditions.

Keywords: university libraries, library image, librarian image, library advertising, information resources, information services, marketing policy.

УДК 001.891:378.4(477-21) ХНТУСГ

ПУБЛІКАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ НАУКОВЦІВ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА В РЕСУРСАХ WEB OF SCIENCE CORE COLLECTION, SCI VERSE SCOPUS, GOOGLE SCHOLAR: БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ ОГЛЯД

Н.М. Ніколаєнко

*Харківський національний технічний університет
Сільськогосподарства імені Петра Василенка
Наукова бібліотека*

Обґрунтовано роль бібліотеки у здійсненні наукометричних практик та визначено основні напрямки цієї роботи в Науковій бібліотеці Харківського національного технічного університету імені Петра Василенка (ХНТУСГ), акцентовано увагу на питанні публікаційної активності науковців у світлі норм законодавства про освітню діяльність та її ролі у розвитку ЗВО. Нада-

но рейтингові показники університету і особисто вченого з метою представлення їх наукових досягнень в базах даних (БД) Web of Science (WoS), Sci Verse Scopus (Scopus), Google Scholar.

Ключові слова: публікаційна активність, БД WoS, БД Scopus, Google Scholar, бібліометричні та наукометричні показники

Публікаційна активність – результат науково-дослідної діяльності автора або наукового колективу, втілений у вигляді наукової публікації, доповіді в працях наукової конференції, авторської або колективної монографії, опублікованого звіту про науково-дослідну роботу НДР. При цьому сьогодні рейтингова успішність роботи всього професорсько-викладацького складу оцінюється не за загальною кількістю опублікованого матеріалу, а за наявністю статей в найавторитетніших міжнародних базах Web of Science та Sci Verse Scopus (WoS, Scopus).

Бібліометричні показники WoS та Scopus потрібні для:

- порівняння внеску університетської науки в національну та світову скарбницю (у вигляді рейтингів наукових і навчальних закладів, у т.ч. за даними «Scopus» та «Консолідованого рейтингу вищих навчальних закладів України»;

- здійснення самоаналізу щодо виконання національним закладом вищої освіти критеріїв надання та підтвердження статусу національного ЗВО. (Постанова КМ України № 912 від 22.09.2017 Про затвердження Порядку та критеріїв надання закладу вищої освіти статусу національного, підтвердження чи позбавлення цього статусу);

- проходження державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності у Порядку, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 652 (п.8) від 22 серпня 2018 р.;

- забезпечення конкурсного відбору виконавців державного замовлення на підготовку фахівців (магістрів) закладами вищої освіти, які перебувають в сфері управління МОН;

- отримання наукового ступеню, особистого рейтингу науковця, його кар'єри;

- приведення наукових фахових видань університету у відповідність до вимог нового Переліку наукових фахових видань України (наказ МОН №32 п.6 від 15.01.2018 р.);

- отримання грантів (бібліометричні показники виступають як критерії відбору ЗВО, окремих вчених для участі у цільових програмах для отримання грантової допомоги від різних фондів, можуть впливати на отримання держзамовлень в сфері науково-дослідницької діяльності);

- участі на конкурсній основі у відборі з метою безкоштовного доступу до баз даних WoS та Scopus;

- Мета статті – привернути увагу до актуальності запровадження в діяльність бібліотеки методів інформаційно-аналітичного моніторингу та бібліометричного аналізу публікаційної активності науковців та установи.

Роль нашої бібліотеки у здійсненні наукометричних практик визначається Наказом ХНТУСГ №01-08/403 від 30.11.2017 р.) «Про організацію представництва наукових досягнень університету у міжнародному науково-інформаційному просторі», за яким НБ – це відповідальний підрозділ за моніторинг наукометричних показників, а директор НБ – відповідальна особа за координацію роботи стосовно наукометрії в університеті.

Політика діяльності НБ у здійсненні бібліометричних практик на сьогодні відповідає таким напрямкам:

- моніторинг публікацій, цитувань, кількості авторів університету в БД WoS та Scopus;

- корегування єдиного профілю університету в БД WoS та Scopus (поєднано 46 варіантів назв ХНТУСГ, робота триває);

- наукометрична аналітика даних і її використання для надання довідок на замовлення ректорату;

- консультативно-практична допомога у створенні і редагуванні профілів учених, у т.ч. відбувається внесення до облікових записів службової БД АФ ІА URL-адрес всіх паспортів науковців : ID Scopus (за наявності), Researcher ID (WoS), а також ORCID, Google Scholar);

- надання довідок-підтвердження про наявність наукових праць, які опубліковані у періодичних виданнях, включених до WoS та Scopus при розгляді Вченою радою університету питань присвоєння вчених звань;

- підтримка в актуальному стані облікових записів в авторитетному файлі індивідуального автора, а саме – редагування закладки «Наукометрія» і постійне відстеження URL-адрес всіх паспортів науковців та статистичних показників;

- інформування про оновлення в переліках українських журналів, що індексуються в зарубіжних БД Scopus, Web of Science, а також складання списків іноземних журналів за тематикою досліджень університету, представлених в цих базах;

- поширення наукових робіт викладачів, аспірантів, науковців університету з метою впливу на підвищення індексування робіт наукометричною системою Google Scholar в інтернет-середовищі через постійну участь у проєктах «Наукова періодика України», «Україніка наукова», архівів наукових видань університету на платформі OJS та університетському репозитарії;

- моніторинг профілю університету, профілів наукових видань університету, відстеження профілів науковців в Google Scholar з відображенням їх в інформаційно-аналітичній системі «Бібліометрика української науки»;

- створення і ведення розділу «Наука в метриках» на сайті бібліотеки з представленням матеріалів про розвиток публікаційної активності науковців ХНТУСГ і відстеження динаміки бібліометричних показників;

- проведення спільних засідань кафедр і бібліотеки, практичних занять по роботі з зарубіжними БД для поліпшення показників публікаційної активності авторів, якісного відображення наукового доробку кафедр в профілях Google Scholar, ORCID.

Означену політику слід регулярно переглядати з метою збереження актуальності відповідно до мінливих умов сьогодення.

Для удосконалення діяльності бібліотеки у напрямі інформаційно-аналітичного моніторингу та бібліометричного аналізу організовано внесення до облікових записів службової БД АФ ІА URL-адрес всіх паспортів науковців : ID Scopus (за наявності), Researcher ID (WoS), а також ORCID, Google Scholar. Також для упорядкування даних в Авторитетному файлі «Індивідуальний автор» (АФ ІА), в НБ ХНТУСГ створено нову закладку «Наукометрія» (розробники Панарін Г.С., Артюх Н.Є.), в якій передбачені поля для внесення таких даних, як електронні адреси паспортів науковців (ID Scopus (за наявності), Researcher ID (WoS), ORCID, Google Scholar), статистичні дані про кількість публікацій в БД Scopus, WoS, індекса Гірша – вказується дата актуалізації даних. Така статистика допомагає виявляти «проблемні зони» для організації і надання консультаційної допомоги.

Актуальним залишається поширення наукових робіт викладачів, аспірантів, науковців університету в Інтернет-середовищі, шляхом участі у загальнонаціональних проєктах, що впливають на індексування робіт наукометричною системою Google Scholar – «Наукова періодика України»; «Україніка наукова», «Наукова періодика України» на платформі OJS видавничої групи УРАН. Продовжується наповнення (в частині відповідальності бібліотеки) репозитарію ХНТУСГ.

Наразі створено і проводиться моніторинг профілю університету і профілів наукових журналів в Google Scholar з відображенням їх в інформаційно-аналітичній системі «Бібліометрика української науки».

Створений єдиний профіль ХНТУСГ та зареєстрований в системі «Бібліометрика української науки» має h-індекс 24, 10-індекс – 88 статистика цитувань 4 914, що відповідає 103 місцю серед 140 ЗВО та науководослідних установ України (станом на 01.08.2018 р.).

Профілі шести наукових видань ХНТУСГ Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (h-індекс 9), Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal (h-індекс 4), Енергетика та комп'ютерно-інтегровані технології в АПК (h-індекс 3), Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів (h-індекс 4), Актуальні проблеми інноваційної економіки (h-індекс 3), Інженерія природокористування (h-індекс 3).

Аналіз динаміки показників ХНТУСГ в рейтингу університетів України за показниками Scopus, що з 2009 р. складаються видавничою групою УРАН на замовлення МОН показав зростання кількості публікацій/цитувань/h-індексу ХНТУСГ: у 2017 році – це 10/5/2, у квітні 2018 року – 69/76/5, у вересні 2018 – 78/114/6.

Публікаційна активність авторів ХНТУСГ в наукометричних зарубіжних базах даних WoS, Scopus має показники від 5 до 12 статей на рік. Таким чином публікаційна активність науковців станом на 01.09.2018 р. складає:

- в БД WoS публікацій –55, h-індекс –4, сумарна кількість цитувань – 71;
- в БД Scopus публікацій –78, h-індекс – 6, сумарна кількість цитувань – 114.

Отже, зростанню публікаційної активності науковців, збільшенню їх цитованості в міжнародних, наукометричних базах даних Scopus, WoS сприятиме активізація послуг з відстеження бібліометричних показників, допомога авторам у підборі видань для опублікування результатів наукової діяльності з дотриманням норм публікаційної етики, аналіз відповідності періодичних видань ХНТУСГ вимогам наукометричних та реферативних БД та вдосконалення редакційних політик наукових видань відповідно до міжнародних стандартів, відстеження авторських профілів ID Scopus, ID Web of Science (Researcher ID) і допомога з підтримки їх в актуальному стані, постійне висвітлення результатів інформаційно-аналітичного моніторингу публікаційної активності авторів на сайті бібліотеки тощо.

Здійснюючи пошук ефективних шляхів підтримки публікаційної активності науковців університету, бібліотека ініціює нову форму бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів цієї категорії відповідно до потреб сьогодення, що є запорукою створення інноваційного формату діяльності сучасної бібліотеки.

**ПУБЛИКАЦИОННАЯ АКТИВНОСТЬ УЧЕНЫХ ХАРЬКОВСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА СУЛЬ-
СКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСУРСАХ WEB OF SCIENCE CORE
COLLECTION, SCI VERSE SCOPUS, GOOGL SCHOLAR:
БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ ОБЗОР**

Н.Н. Николаенко

Харьковский национальный технический университет

Сельского хозяйства им. Петра Василенко

Научная библиотека

Обоснована роль библиотеки в осуществлении наукометрических практик и определены основные направления этой работы в Научной библиотеке ХНТУСГ, акцентировано внимание на вопросе публикационной активности ученых в соответствии с нормами законодательства об образовательной деятельности и ее роли в развитии университета. Предоставлены рейтинговые показатели университета и ученых с целью представления их научных достижений в БД WoS, Scopus, Google Scholar.

Ключевые слова: публикационная активность, БД WoS, БД Scopus, Google Scholar, библиометрические и наукометрические показатели.

**PUBLICATION ACTIVITY OF SCIENTISTS OF THE KHARKOV
PETRO VASILENKO NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY
OF SUL ESTATE IN RESOURCES WEB OF SCIENCE CORE
COLLECTION, SCI VERSE SCOPUS, GOOGL SCHOLAR:
BIBLIOMETRIC REVIEW**

N.M. Nikolaenko

*Kharkiv Petro Vasilenko National Technical University of Agriculture
Scientific Library*

The role of library in realization scientometric an expert is proved and the basic directions of this work on Scientific library the Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture, are certain, is brought to a focus to a question публікаційної activity of scientists according to norms of the legislation on educational activity and its role in progress of university. Rating parameters of university and учених with objective of concept of their scientific achievements in DB WoS, Scopus, Google Scholar are provided.

Key words: publication activity, database WoS, Scopus, Google Scholar, bibliometric and scietometric indices

УДК 005.642.5:023.5:331.108.43

**ОСОБИСТЕ ПОРТФОЛІО З ПОЗИЦІЙ АТЕСТАЦІЇ
БІБЛІОТЕЧНИХ КАДРІВ**

Т.Б. Павленко

*Харківський національний медичний університет
Наукова бібліотека*

Досвід застосування методу портфоліо під час атестаційної кампанії в Науковій бібліотеці Харківського національного медичного університету. Підкреслюється, що формування особистого портфоліо досягнень – це системна діяльність з моніторингу і документування результатів власної діяльності, ефективний засіб організації та систематизації матеріалів, що засвідчують динаміку фахового і кваліфікаційного зростання. Практичність даного формату уможливорює комплексне оцінювання рівня, стилю та якості роботи співробітників, їх професійних, ділових і особистісних якостей.

Ключові слова: особисте портфоліо досягнень, атестація бібліотечних кадрів, самооцінка, самозвіт.

Професійна атестація – найважливіша складова формування персоналу і основний компонент кадрової політики бібліотеки, орієнтованої на якісні зміни та інноваційний розвиток. Атестація працівників дозволяє визначити рівень їх знань, умінь, практичних навичок, ділових якостей, оцінити продуктивність праці, наявність достатньої кваліфікації, відповідність посаді і готовність до змін.

В Науковій бібліотеці Харківського національного медичного університету (НБ ХНМУ) атестація кадрів проводиться кожні п'ять років за принципом індивідуального підходу і, як правило, у формі колегіальної співбесіди за поданням характеристики від керівника.

Але останнім часом дійшли висновку дещо змінити процедуру. Згодом прийняли рішення взяти за основу концепцію звіту-самопрезентації працівника поряд з представленою характеристикою його безпосереднього керівника. Як ефективний засіб підготовки до атестації, організації та систематизації матеріалів, що засвідчують динаміку фахового і кваліфікаційного рівня, було рекомендовано формування особистого портфоліо досягнень.

Отже, під час наступної атестації у 2018 році кожний співробітник НБ ХНМУ представляв атестаційній комісії складений ним підсумковий звіт-портфоліо у вигляді слайд-презентації певної структури. Звіт досягнень містив особисту інформацію щодо посади, освіти, стажу, обов'язків, а також професійних, інтелектуальних і творчих здобутків за міжатестаційний період та плани на перспективу. Електронна візуалізація супроводжувалась усною доповіддю автора та доповнювалась його коментарями до питань чи зауважень атестаційної комісії. Керівник за необхідності вносив корективи, оголошував надану працівнику характеристику та узагальнював інформацію для прийняття подальших рішень.

Атестаційна кампанія розпочалася з підготовчої та організаційної роботи: опрацювання нормативної бази, ознайомлення з публікаціями щодо суті портфоліо, особливостей його створення та використання в бібліотечній практиці [1–4], інструктажу та консультування співробітників.

За мету ставили спрямувати бачення кожного в русло загальних цілей та здійснення адекватної самооцінки набутих досягнень і потенційних можливостей відповідно до функцій, посадових обов'язків, поставлених завдань.

Самооцінка важлива як для самого працівника, так і для керівників. Вона дозволяє виявити, наскільки добре кожен розуміє коло своїх обов'язків, чи відчуває потребу в підвищенні компетентностей. Тож підготовка звіту-портфоліо потребувала від кожного детального осмислення набутого досвіду, упорядкування й об'єктивного відображення власних напрацювань, надала можливість визначити свої сильні і слабкі сторони та внесок в розвиток бібліотеки.

Значна увага приділялась інноваційній практиці, використанню сучасних технологій, участі у фахових заходах, професійних і творчих конкурсах, підготовці різноманітних доповідей та публікацій, проведенню тренінгів чи майстер-класів, наявності дипломів, грамот, сертифікатів тощо.

Для багатьох це було перше завдання подібного рівня і за змістом, і за формою подання інформації. Найскладнішою, мабуть, стала вимога критичного підходу, передусім, у визначенні своїх переваг і недоліків, причому не у порівнянні з колегами, а у зіставленні із стандартами професійної діяльності.

Проведення атестації у новому форматі та аналіз представлених матеріалів дозволили виявити певні помилки та упущення у декотрих працівників. Зокрема, формальний підхід до самої процедури атестації, підміна ідеї портфоліо традиційними схемами звіту, необґрунтовано збільшена увагу окремим напрямкам чи ділянкам роботи та ігнорування інших, надлишок деяких фактів і цифр, відсутність командного бачення, одиничні похибки щодо змісту або зовнішнього вигляду «ділового портфеля».

Загалом, новий досвід підтвердив практичність наочного звітування з використанням методу портфоліо для комплексного оцінювання рівня, стилю та якості роботи співробітників НБ ХНМУ, їх професійних, ділових і особистісних якостей. За підсумками для кожного працівника зроблено обґрунтований висновок щодо його фахового статусу, планування кар'єри та навчання, дисциплінарних дій. Виявлені під час атестаційної кампанії прорахунки і недоробки взяли до уваги.

Але ідея портфоліо виходить за рамки лише альтернативного оціночного інструменту досягнень окремих співробітників і стала важливим показником того, що відбувається в структурних підрозділах і загалом в бібліотеці, наскільки обґрунтовано розподіляється робота, як використовуються людські ресурси, чи можна з наявними кадрами здійснити накреслені плани, підвищити продуктивність праці, що потрібно для впровадження новітніх технологій тощо.

Більшість фахівців також дійшла висновку, що формування портфоліо – дієвий інструмент самоорганізації та самоатестації, крок у розвитку навичок самопрезентації. Даний процес дозволяє фокусуватися на головному, знайти відповіді на запитання – що набули, чого досягли, чому навчилися самі та навчили інших, зробити відповідні висновки та окреслити перспективи.

Зауважимо, що формування особистого портфоліо професійного розвитку не разова акція за потребою, а системна практика. Тож на часі у співробітників НБ ХНМУ постійний моніторинг і документування результатів своєї діяльності, підтримка і оновлення візуальної колекції власних досягнень.

Література:

1. Вязникова В. В. Возможности использования портфолио в библиотечной практике / В. В. Вязникова // Педагогика, психология, образование : теоретико-методологические подходы и практические результаты исследований : материалы международной научно-практической конференции НИЦ «Поволжская научная корпорация». – Самара, 2017. – С. 8–10.

2. Примаченко Н. Портфоліо, або Професійний портрет бібліотекаря [Електронний ресурс] / Н. Примаченко // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. – 2011. – № 9. – С. 43–51. – Режим доступу : <http://brovary-osvita-nmc.edukit.kiev.ua/Files/downloads/Примаченко%2С%20Н.%20Портфоліо.pdf>.

3. Романовский А. М. Веб-портфолио как наиболее современная форма портфолио [Электронный ресурс] / А. М. Романовский // Творчество молодых: дизайн, реклама, информационные технологии : сборник трудов XV Международной научно-практической конференции студентов и аспирантов. – Омск, 2016. – С. 141–143. – Режим доступа : https://elibrary.ru/download/elibrary_26710110_14723794.pdf.

4. Рязанцева Л. М. Портфолио как технология оценки профессионализма работника культуры / Л. М. Рязанцева // Справочник руководителя учреждения культуры. – 2010. – № 3. – С. 48–54.

ЛИЧНОЕ ПОРТФОЛИО С ПОЗИЦИЙ АТТЕСТАЦИИ БИБЛИОТЕЧНЫХ КАДРОВ

Т.Б. Павленко

*Харьковский национальный медицинский университет
Научная библиотека*

Опыт применения метода портфолио в период аттестационной кампании в Научной библиотеке Харьковского национального медицинского университета. Подчеркивается, что формирование личного портфолио достижений – это системная деятельность по мониторингу и документированию результатов своей деятельности, эффективный инструмент организации и систематизации материалов, свидетельствующих о динамике профессионального и квалификационного роста. Практичность данного формата способствует комплексному оцениванию уровня, стиля и качества работы сотрудников, их профессиональных, деловых и личностных качеств.

Ключевые слова: личное портфолио достижений, аттестация библиотечных кадров, самооценка, самоотчет.

PERSONAL PORTFOLIO WITH THE POSITION OF LIBRARY STAFF CERTIFICATION

Т.Б. Pavlenko

*Kharkiv National Medical University
Scientific Library*

Experience in applying the portfolio method during certification campaign in the Scientific Library of the Kharkiv National Medical University. It is emphasized that the formation of a personal portfolio of achievements is a system activity for monitoring and documenting the results of its activities, an effective tool for organizing and systematizing materials demonstrating the dynamics of professional and qualitative growth. The practicality of this format contributes to the integrated assessment of the level, style and quality of work of employees, their professional, business and personal qualities.

Key words: personal portfolio of achievements, library staff certification, self-assessment, self-report.

УДК 027.7:94(477.54)«1885»

ХАРЬКОВ ГЛАЗАМИ ПЕРВЫХ ЧИТАТЕЛЕЙ БИБЛИОТЕКИ ХАРЬКОВСКОГО ПРАКТИЧЕСКОГО ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

Г.В. Павлова, Л.П. Семененко

*Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»
Научно-техническая библиотека*

Представлена информация о библиотеке Харьковского практического технологического института и ее первых читателях на фоне панорамы промышленного, экономического и социально-культурного развития Харьков-

ской губернии и города Харькова в 1885 году. Рассмотрены особенности поступления и обучения первых инженеров-технологов в ХПТИ.

Ключевые слова: библиотеки, студенты, инженеры, технологи, Харьковская губерния, Харьковский практический технологический институт, 1885 год, фабрики, заводы, производство, строительство, экономика.

16 августа 1885 года – знаменательная дата в истории Юга России, к которому относились в то время десять губерний: Харьковская, Полтавская, Екатеринославская, Черниговская, Киевская, Волынская, Подольская, Бессарабская, Таврическая и Херсонская.

Юноши губернских и уездных городов, волостей, сел, станиц и местечек направлялись в город Харьков, в котором прием документов абитуриентов впервые начал Харьковский практический технологический институт (ХПТИ) – первое региональное техническое высшее учебное заведение.

Высшее образование для сыновей – заветная мечта многих семейств. Умным и трудолюбивым оно давало шанс построить научную и профессиональную карьеру, продвинуться по сословной лестнице, обеспечить себе и своим родным материальное благополучие и достойную старость. Проработав более 10 лет по специальности, инженер-технолог мог рассчитывать на дворянское звание [1]. Средний размер годовой заработной платы харьковского рабочего составлял до 150 рублей, шахтера Донбасса – до 300, инженера путей сообщения – до 1800, профессора университета – до 4000 рублей в год [2]. Добросовестный и усердный труд всячески поощрялся, награждение орденами сопровождалось дополнительными доплатами и льготами. Размер пенсии достигал до 100% от оклада и т.д.

Быстрое развитие промышленности гарантировало трудоустройство выпускникам ХПТИ. Система государственных заказов на специалистов в то время еще не была разработана. Созданное Южно-Русское общество технологов информировало молодых инженеров о вакансиях на предприятиях. Получению престижных должностей лично способствовал директор института В.Л. Кирпичев, чей авторитет высоко ценился в кругах промышленников.

По сумме годового оборота всех предприятий Харьковская губерния занимала шестое место в России, а по сумме годового оборота предприятий по обработке продуктов животноводства – первое, по числу предприятий 1-й гильдии – седьмое [3].

В губернии действовало 688 заводов и фабрик, в т.ч. винокуренных заводов – 48, пивоваренных и медоваренных – 21, песочно-сахарных – 25, табачных фабрик – 10 и т.д. [4].

Только за 1885 год в Харьковской губернии были открыты новые заводы и фабрики: чугунно и медноплавильный, алебастровый, паркетный, пиво-медоваренный, сахаро-песочный, сальных свечей, табачная фабрика, уксусное производство, 17 кирпичных, 3 крахмальных, 5 солеваренных, 2 фабрики минеральных вод и 7 паровых мукомольных заведений [5].

По количеству сельскохозяйственных складов Харьков занимал 3-е место в России, после Одессы и Москвы, а по количеству механических заведений земледельческих машин – 2-е место после Москвы.

«Механические заведения Харькова, по счастливому для него совпадению, являются почти единственными в своем роде для губерний Харьковской, Полтавской, Курской, Воронежской, части Екатеринославской, Области Войска Донского и Кубанской, что могло влиять на успешность их развития» – таково было мнение авторитетного специалиста, инспектора сельского хозяйства В.В. Черняева [6].

На складе завода земледельческих машин и орудий К.А. Трепке можно было увидеть и приобрести паровые машины и молотилки английской фирмы Р. Горнсби, американские молотильные машины и топчаки системы Минард-Гарднера. Известный харьковский заводчик М.Х. Гельферих-Саде открыл продажу земледельческих машин предприятий Клейтона и Шутльворта из Вены; Рансома, Геда и Джефериса из Ипсвича, «Эккерта» из Берлина, Goodyear Tire & Rubber из Америки [7].

1885 год ознаменовался празднованием юбилеев предприятий со дня основания. Воскобелильное заведение в Даниловке Алексеевской волости Харьковского уезда отметило 50-летие; свеклосахарные заводы в Исторопе и княгини А.Н. Щербатовой в Тернах Лебединского уезда, свечно-восковой завод купца И.И. Ващенко в Харькове – 40-летие; уксусное производство И.О. Ленза в Харькове – 30-летие; кожевенное производство Р.К. Варванец в Белополье, пиво-медоваренный и солодовенный завод А.И. Блезе в Поповке Изюмского уезда – 20-летие; завод земледельческих машин М.Х. Гельферих-Саде, механический чугунно-литейный завод А.А. Пильстрема в Харькове, спиртоочистительное производство братьев Э. и Ю. Борткевичей, завод «Товарищества Харьковского сахаро-рафинадного завода» в Малой Даниловке Алексеевской волости Харьковского уезда – 10-летие.

В 1885 году начато строительство фабрики Товарищества производства фарфоровых и фаянсовых изделий М.С. Кузнецова в деревне Буды Харьковского уезда, основано «Товарищество Мезеновского свеклосахарного завода» в Ахтырском уезде, открыта табачная фабрика Марка и Гелеля Моисеевича Кальфа в Харькове (после революции – 5-я табачная фабрика) и т.д. [5].

К началу 1886 года харьковцев (так раньше называли харьковчан) насчитывалось около 170 тысяч человек, и по числу жителей, Харьков занимал второе место в девятке крупнейших городов России с населением в категории от 100 до 200 тыс., уступив первое место лишь Риге с населением свыше 175 тыс. человек. Третье место занимал Киев (свыше 165 тыс. человек) [8].

Город быстро превращался в мощный центр промышленности, торговли, архитектуры и культуры. В Харькове действовало 126 промышленных предприятий.

Для вновь прибывших абитуриентов ХПТИ Харьков начинался с железнодорожного вокзала – величественного здания, построенного в 1869 году

по проекту архитектора Андрея Андреевича Тона. На привокзальной площади их ожидали извозчики на конных экипажах: фаятонах, дрогах, пролетках и «ваньки» на телегах. От вокзала начинались первые три линии конно-железнодорожной городской дороги Бельгийского общества (конки), которые связывали вокзал с центром, Конным рынком и Москалевкой. Конка действовала в Харькове в 1882–1919 годах [9]. У абитуриентов интерес вызывало все: здания, фонтан на Николаевской площади (ныне площадь Конституции), колокольня Успенского собора, возможность прокатиться по городу по железной дороге.

Первые этажи харьковских домов, да и проезжающие конки, пестрели рекламами многочисленных заведений. В городе насчитывалось свыше 1 тыс. торговых лавок и магазинов: 140 мануфактурных, 15 дамских модных, 16 обувных, 18 хозяйственных, 6 музыкальных, 11 ювелирных, 11 косметических, а также 32 магазина кожевенных товаров, 5 магазинов игрушек и др. [10]. Зазывно выглядели витрины Европейского магазина Кузнецова, французского магазина одежды «Парижские новости» И.О. Ляссе, Гамбургского магазина одежды и тканей, магазина Варшавской фабрики соломенных и кастровых шляп Фишгаут и Кук, французского шляпного магазина А. Бертрана, Берлинского магазина белья Ф.Л. Гельгарта, американского магазина швейных машин Теодора и К° и др. Агенты парфюмерной фабрики «Брокер и К°» соперничали с Харьковской химической лабораторией, которая производила косметические спермацетово-вазелиновые утиральники, жидкие туалетные глицериновые мыла, косметические умывания и молочко, косметические карандаши, крема, туалетную воду, помаду, мокрую пудру и многое другое. В Голландском магазине на Московской улице продавали настоящие голландские платки по цене 1 р. 50 к. за 6 штук, ночные сорочки – 90 к., кальсоны – 85 к., а в американском меховом магазине Г. Трабского норковые шубы – от 100 р., ильковые – от 350 р., мужские вухолевые шубы – от 65 рублей [7].

Предприимчивые харьковцы содержали 40 гостиниц и 17 постоянных дворов. Гостиничный номер стоил от 75 к. до 5 р. в сутки, обед из 3-х блюд – от 40 к., бутылка пива – 10 к., стакан чая – 5 к., стакан кофе – 10 к., а обед в ресторане – от 60 к. до 2 р. Меню гостиницы «Бель-Вю» и сейчас может вызывать восторг современных гурманов. В среднем арендная плата за квартиру составляла 202 р. в год, за комнату – от 30 р., койко-место или угол – от 9 до 24 р. в год.

К услугам жителей Харькова было 169 трактиров и буфетов, 8 кондитерских и кофеен, 22 столовых, 9 садовых заведений.

Центр Харькова, в отличие от околиц, был более благоустроенный. Улицы вымощались камнями, устраивались деревянные тротуары, освещались керосиновыми и газовыми фонарями. Часть особняков имели электричество. В 1885 году закончено устройство электрического освещения в гигиенических банях Шереметьева по улице Дворянской, 13 [7].

Провинциалов удивляло наличие множества каменных домов и величественных строений, которые украшали город. В Харькове, к тому времени, насчитывалось около 3 тыс. каменных и свыше 5 тыс. деревянных домов [11]. Первокурсники ХПТИ стали свидетелями сооружений новых памятников архитектуры. В 1885 году было закончено строительство здания Харьковской городской управы на Николаевской площади по проекту архитектора Б.Г. Михайловского, которое строилось 11 лет и возглавило список самых ценных объектов недвижимости города – 225 тыс. рублей. После проведения торжественного освящения нового здания состоялось первое заседание управы. По проекту архитектора Федора Ивановича Данилова в русско-византийском стиле построена Пантелеймоновская церковь. В 1897–1898 гг. храм реконструировал архитектор, преподаватель ХТИ Михаил Иванович Ловцов, автор проекта Благовещенского Собора и проекта капитальной реконструкции Димитриевской церкви. По проекту архитекторов Б.С. Покровского и К.А. Толкунова построено здание Духовного училища на Бурсацком спуске, в котором сейчас расположена Харьковская государственная академия культуры [12].

Здания Харьковского практического технологического института имеют более раннюю историю сооружения. Строительство первого корпуса института началось в середине 70-х годов XIX века по проекту архитектора Романа Романовича Генрихсена. К 80-м годам были построены: учебный корпус, химическая и физико-химическая лаборатории, механическая мастерская и газовый завод [13]. Здание главного аудиторного корпуса (ГАКа) в виде каре и сейчас выглядит монументально и величественно. Внимательный современник обратит внимание на головокружительную высоту помещений, остатки прекрасной мозаики на полу и величественную мраморную лестницу с крепежными отверстиями для прутьев, к которым в торжественные дни крепились ковровые дорожки (при строительстве здания, одна мраморная ступенька стоила 90 к., а 100 яиц – 70 к.).

Торжественное открытие института состоялось в час дня в воскресенье 15 сентября (27 сентября по новому стилю) 1885 года, а первые лекции начались с 16 сентября. Это было третье высшее учебное заведение, действовавшее в Харькове, после Ветеринарного института и Императорского университета. К тому времени в губернии насчитывались 660 учебных заведений и около 50 тысяч учащихся, в т. ч. в Харькове – 82 [14].

Начинался учебный год 1 сентября и оканчивался 30 апреля. Переводные экзамены назначались в мае. Практические занятия продолжались и в летнее время. Каникулы (летние вакации) составляли 1,5 месяца [15]. Студенты ХПТИ, как и все учащиеся, носили обязательную форму. Для студентов-технологов была принята верхняя форма одежды темно-зеленого цвета с темно-синими бархатными воротниками (мундир, сюртук, полупальто) и головной убор (фуражка). Наплечники были выполнены из синего бархата с синей опушкой и с вензелем имени императора Александра III. В летнее время разрешалось носить иную форму одежды – белый китель, фуражка

с белым чехлом, черный галстук, замшевые печатки, башлык «верблюжьего» цвета [16].

Плата за обучение составляла 50 р. в год. Институт располагал фондом в 50 стипендий по 300 р. в год каждая, что позволяло наиболее малообеспеченным и одаренным студентам бесплатно учиться. За казенную стипендию выпускник был обязан состоять год на государственной службе за год получения стипендии. На первый курс было принято 125 человек, которые, в те времена, еще не распределялись по уже созданным механическому и химическому отделениям [17].

15 сентября была открыта библиотека ХПТИ (ныне НТБ НТУ «ХПИ»), которая стала первой технической библиотекой в Украине. Основанием создания библиотеки явилась уникальная личная библиотека академика-электротехника Б.С. Якоби. Произведены первые закупки изданий, которые послужили началом систематического комплектования библиотеки. Это были полные комплекты журналов «Crelle's Journal», «Journal für die reine und angewandte Mathematik», «Engineering», энциклопедии и лексиконы по химии Вюрца, Фреми, Грахам-Отто, Бельштейна, Гмелин-Краута и др.

Среди первых читателей были: Александр Эдуардович Сабек, окончивший институт с отличием с занесением имени на мраморную доску почета института, в дальнейшем – исполняющий должность директора, декан Томского технологического института, профессор химии; Ефим Моисеевич Брискман – директор Лебединского сахаро-рафинадного завода Александровского товарищества; Андрей Мартынович Вергелес – фабричный инспектор; Николай Семенович Бондаревский – начальник технического отделения службы ремонта пути и зданий Управления Курско-Харьково-Севастопольской железной дороги; Михаил Данилович Деларю – делегат Первой Государственной думы России от выборщиков Харьковского губернского избирательного собрания и др.

Учиться было тяжело: новые предметы, штудирование нового учебного материала и изнурительные еженедельные репетиции (своего рода итоговые зачеты по каждому предмету) требовали полной самоотдачи. Большая часть помещений ГАКа была отведена под чертежные аудитории с установленными кульманами, в которых студенты проводили значительную часть своего времени. Трудоемкая работа над составлением чертежей формировала у них усердие и аккуратность. Кульман, карандаш, циркуль, линейка, транспортир и ластик – были тогдашними «сервисами».

Тем не менее, первокурсники находили время окунуться в культурную жизнь и развлекательную сферу города. К тому времени в Харькове имелись Промышленный музей Харьковского отделения Императорского Русского технического общества и Музей изящных искусств и древностей при Харьковском университете – оба доступные для публики. В городе действовали: 8 книжных магазинов, 5 книжных лавок, 4 частные библиотеки для чтения, 6 типографий, 6 типолитографий, 3 литографии и 7 фотографических заве-

дений [18]. В 1885 году в книжном магазине Бирюковых была открыта продажа второго издания «Збірника творів» М.Л. Кропивницького по цене 1,50 к.

В том же году были открыты: специализированная библиотека для чтения театральных произведений и нот Владимира Николаевича Лигды-Никифорова (позже – «Южная театральная библиотека»), книжный магазин «Новое время», антикварный книжный магазин Ходорова, типографии Каплана, Бирюкова и Шмерковича.

Театральная жизнь Харькова была насыщена событиями. В Харьковском драматическом театре состоялся первый благотворительный спектакль в пользу нуждающихся студентов–технологов, в котором были представлены комедия «Муж знаменитости», при участии артистов Романовой, Чарского, Бурлака, и водевилей со знаменитой Лоллой в главной роли. Вновь открытый Народный театр поставил спектакли: «Дмитрий Самозванец» А.Н. Островского, «Невольник» и «Назар Стодоля» Т.Г. Шевченко, «Пошились у дурні» М.Л. Кропивницького с участием М.К. Заньковецкой, Д. Барилотти, П.К. Саксаганского, Н.К. Садовского и др. В Оперном театре ставили спектакли: «Демон» А. Г. Рубинштейна и «Русалка» А.С. Даргомыжского. В Харькове с успехом прошли гастроли австрийского императорского королевского пианиста Альфреда Грюнфельда (Alfred Grünfeld), итальянской оперной труппы, известного польского тенора Владислава Мерзвинского (Mierzwiński), бенефисы М.Л. Кропивницького, К.Г. Лелева-Вучетича и др.

Представления Механического театра Эдмонда Пейньо и Парижского механического кабинета, состоящие из металлических фигур и приспособлений, вызвали особый интерес у студентов. Входной билет на открытую XIII-ю Передвижную выставку картин стоил 30 к., для детей и учащихся – 10 к.

В одном из зданий бывшего завода Рыжова торжественно открылся циклодром – зимнее помещение для велосипедной езды. Для посетителей были устроены: галерея длиной 30 сажень и шириной в 5 сажень, гимнастический зал, буфет и бильярдная [7].

В Харькове, где действовал Институт благородных девиц, 9 женских гимназий, также не обходилось без танцев и романтических свиданий.

Из 125 первокурсников ХПТИ, через пять лет, получили дипломы об окончании института только 38 человек. Несмотря на конкурсный отбор и на то, что для абитуриентов не было никаких поблажек (ценились только знания), не все поступившие оказались подготовлены к обучению в институте. По тогдашним правилам первокурсники не имели права на пересдачу – они сразу же отчислялись из института «за неуспешность», а некоторые из них вновь становились абитуриентами. Некоторые студенты из-за ухудшения материального положения семьи временно оставляли учебу, а кто-то не выдерживал соблазнов большого города, кто-то – в эйфории самостоятельности и свободы был вовлечен искусными агитаторами в революционную деятельность.

В Харькове, наряду с Киевом, Москвой и Санкт-Петербургом, еще до открытия института, достаточно активно развивались революционные события, и энергия студенческой молодежи умело направлялась в нужное русло. В 1886 году, только из числа второкурсников (первые студенты ХПТИ), за участие в сходках были исключены 66 человек [19]. Исключенные, в сопровождении жандармов, были возвращены домой. Легко представить состояние их родителей: только-только всем миром собирали в Харьков на учебу сыночка – надежду и гордость всех родственников; потратили сбережения на проезд, оплату обучения, покупку формы, аренду комнаты и на проживание. И, вот на пороге любимое чадо да еще в сопровождении жандарма. Позже, по ходатайству родителей и директора ХПТИ, большая часть исключенных была восстановлена в институте, но окончить вместе с первым выпуском ХТИ в 1890 году, им было не суждено.

Литература:

1. Устав Харьковского Технологического Института // Известия Харьковского Технологического Института Императора Александра III. – Т. 1. – 1905. – С. 1–18.
2. Список чиновников и преподавателей Харьковского учебного округа, 1886. – Харьков : В Унив. тип., 1886. – XII, 923 с.
3. Харьков и губерния на страницах газеты «ЮЖНЫЙ КРАЙ» [Электронный ресурс] : (1880–1918) : библиогр. указатель : Вып. 2 : 1888–1890 / Харьк. гос. науч. б-ка им. В. Г. Короленко ; сост. В. А. Ярошик и др. – Харьков, 2002. – № 188. – Режим доступа : http://vsosnickij.narod.ru/Gazeta_Juzny_kraj.htm
4. О фабриках и заводах // Харьковский календарь на 1886 г. : (год четырнадцатый) : Отдел III – Местный справочный / изд. Харьк. губ. стат. ком. ; под ред. П. С. Ефименко. – Харьков : Тип. губ. правления, 1885. – С. 278.
5. Фабрично-заводская промышленность России : перечень фабрик и заводов. – Санкт-Петербург : Тип. И. А. Ефрона, 1897. – 1047 с.
6. Черняев В. В. Сельско-хозяйственные машины и орудия на харьковских складах и механических заведениях / В. В. Черняев // Харьковский календарь на 1886 г. : (год четырнадцатый) : Отдел VI – Сельско-хозяйственный / изд. Харьк. губ. стат. ком. ; под ред. П. С. Ефименко. – Харьков : Тип. губ. правления, 1885. – С. 401.
7. Южный Край : ежедневное издание : газета общественная, литературная и политическая. – Харьков, 1885. – Годовая подшивка.
8. Городские поселения Империи. Харьковский календарь на 1889 год : (год семнадцатый) : в 2 кн. : Отдел II – Общий справочный / изд. Харьк. губ. стат. ком. – Харьков : Тип. губ. правления, 1889. – С. 86.
9. Харьковская конка [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Харьковская_конка
10. Ставровский Л. Я. Очерк городского хозяйства Харьковской губернии за 1885 г. / Л. Я. Ставровский // Харьковский календарь на 1887 год : (год пятнадцатый) : в 2 кн. : Отдел IV – Статистический ежегодник / изд.

Харьк. губ. стат. ком. : под ред. П. С. Ефименко. – Харьков : Тип. губ. правления, 1886. – С. 413–416.

11. Багалея Д. И. История города Харькова за 250 лет его существования (1655–1905) : ист. моногр.: в 2 т. / Д. И. Багалея, Д. П. Миллер. – Репринт. изд. – Харьков : Фолио, 2004. – Вых. дан. ориг.: Харьков : Тип. и лит. М. Зильберберг и С-вья, 1912. – Т. 2 : XIX - начало XX века. – 2004. – С. 63.

12. Дьяченко Н. Т. Улицы и площади Харькова [Электронный ресурс] / Дьяченко Н. Т. – Харьков, 1977. – Режим доступа : <http://www.rulit.me/books/ulicy-i-ploshchadi-harkova-download-free-384720.html>

13. Павлова Г. В. История создания Харьковского технологического института в фактах и документах [Электронный ресурс] / Г. В. Павлова. – Режим доступа : <http://library.kpi.kharkov.ua/vustavki/Retro.html>

14. О числе учебных заведений в Харьковской губернии // Харьковский календарь на 1887 год : (год пятнадцатый) : в 2 кн. : Отдел III – Местный справочный / изд. Харьк. губ. стат. ком. : под ред. П. С. Ефименко. – Харьков : Тип. губ. правления, 1885. – С. 750.

15. Условия приема в учебные заведения // Харьковский календарь на 1886 г. : (год четырнадцатый) : Отдел III – Местный справочный / изд. Харьк. губ. стат. ком. ; под ред. П. С. Ефименко. – Харьков : Тип. губ. правления, 1885. – С. 167.

16. Об утверждении описания и правил ношения форменной одежды для гражданских чинов ведомства Министерства Народного Просвещения // Известия Харьковского Технологического Института Императора Александра III. – Харьков : Тип. и лит. М. Зильберберг и С-вья. – Т. 2. – 1905. – С 62–71.

17. Положение о Харьковском практическом Технологическом Институте // Известия Харьковского Технологического Института Императора Александра III. – Т. 1. – 1905. – С. 1–13.

18. Музеи, библиотеки для чтения, книжные лавки, типографии и фотографии в Харьковской губернии // Харьковский календарь на 1886 г. : (год четырнадцатый) : Отдел III – Местный справочный / изд. Харьк. губ. стат. ком. ; под ред. П. С. Ефименко. – Харьков : Тип. губ. правления, 1885. – С. 230–231.

19. Журнал входящих секретных бумаг. – ГАХО, Ф. 770. – Опись 1. – Д. 39.

**ХАРКІВ ОЧИМА ПЕРШИХ ЧИТАЧІВ БІБЛІОТЕКИ
ХАРКІВСЬКОГО ПРАКТИЧНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ**
Г.В. Павлова, Л.П. Семененко
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Науково-технічна бібліотека

Представлена інформація про бібліотеку Харківського практичного технологічного інституту і її перших читачів на тлі панорами промислового, економічного та соціально-культурного розвитку Харківської губернії і міс-

та Харкова в 1885 році. Розглянуто особливості вступу та навчання перших інженерів-технологів в ХПТІ.

Ключові слова: бібліотеки, студенти, інженери, технологи, Харківська губернія, Харківський практичний технологічний інститут, 1885 рік, фабрики, заводи, виробництво, будівництво, економіка.

KHARKIV THROUGH THE EYES OF FIRST READERS OF THE KHARKIV PRACTICAL TECHNOLOGICAL INSTITUTE LIBRARY

H.V. Pavlova, L.P. Semenko

*National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»
Scientific and Technical Library*

The article provides information about the library of the Kharkiv Practical Technological Institute and its first readers in the period of industrial, economic and social and cultural development of the Kharkiv Governorate and Kharkiv in 1885. It also reviewed special aspects of matriculation and tuition of the first process engineers in KhPTI.

Key words: libraries, students, engineers, technologists, Kharkiv Governorate, Kharkiv Practical Technological Institute, 1885, factories, plants, production, construction, economy.

УДК 027.7:001.895

БІБЛІОТЕКА НЮУ ім. ЯРОСЛАВА МУДРОГО – СУЧАСНИЙ ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ ПРОСТІР ДІЯЛЬНОСТІ

Н.П. Пасмор

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Наукова бібліотека*

Розглянуто актуальні питання створення сучасного освітньо-наукового простору діяльності бібліотеки НЮУ ім. Ярослава Мудрого, досвід впровадження нових бібліотечних засобів, використання сучасних підходів до науково-бібліографічної, наукометричної, бібліометричної та інформаційної роботи у процес організації вільних майданчиків, локацій, інфопросторів, вокспейсів, де генеруються освітньо-наукові ідеї та втілюються передові тенденції.

Ключові слова: освітньо-науковий простір, наукова бібліотека НЮУ ім. Ярослава Мудрого, вокспейс, наукометрія, бібліометрія, репозитарій.

Діяльність бібліотеки університету завжди пов'язана із певними процесами (зокрема, модернізації), що відбуваються в суспільстві, тобто соціально-політичні, економічні, освітні, політико-правові трансформації впливаючи, зумовлюють рух вперед. Бібліотека сьогодні виборює своє право знаходитися в епіцентрі змін, бути мобільною, креативною, відкритою для освітньо-наукових комунікацій.

Нині наукова бібліотека – це один з основних інформаційних, освітніх, культурно-просвітницьких підрозділів університету, головним завданням

якого є ефективне і якісне бібліотечно-інформаційне забезпечення виконання освітньо-наукових завдань з підготовки фахівців ХХІ ст.

Керуючись у своїй діяльності законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про Національну програму інформатизації», Указом Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», розпорядженням Кабінетом Міністрів України про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», Стратегічним планом розвитку університету на 2018–2024 роки, іншими чинними законодавчими актами, інструктивно-нормативними документами, що регламентують діяльність бібліотек, бібліотека створює сучасне інформаційне освітньо-наукове середовище, яке функціонує з дотриманням національних, міжнародних стандартів юридичної освіти й правової науки і орієнтоване на всебічний розвиток осіб, які навчаються, та використання глобальних телекомунікаційних технологій бібліотечно-інформаційної діяльності. У цьому аспекті здійснюється: інформаційне забезпечення освітньо-професійних програм; створення освітньо-наукових інформаційних ресурсів на основі оперативного формування навчальних фондів, стандартизованих електронних навчально-методичних комплексів; придбання сучасних міжнародних і національних баз даних (Scopus, Web of Science, HeinOnline); автоматизоване обслуговування учасників освітнього процесу на всіх бібліотечних локаціях; модернізація комп'ютерно-технологічних й автоматизованих бібліотечних інформаційних програм і процесів діяльності; забезпечення доступності, повноти й оперативності надання релевантної інформації через відкритий доступ до фондів колекцій та електронних ресурсів; залучення студентів як волонтерів у процес створення електронної бібліотеки через оцифрування видань.

Крім того, співробітники бібліотеки університету постійно вивчають сучасні підходи до підготовки фахівців відповідно до запитів ринку праці і передових тенденцій у науці. Для цього інформаційно-бібліографічна, науково-методична, бібліометрична й наукометрична діяльність бібліотеки узгоджується з факультетами, інститутами, кафедрами, відділом наукових досліджень, навчальним відділом, лабораторією організації дистанційної освіти тощо. Це стає можливим завдяки моніторингу інформаційних, науково-освітніх потреб і запитів учасників освітнього процесу, нововведенням у забезпечення покращення рейтингових показників університету і наукової бібліотеки.

З огляду на це, в умовах швидких змін і перетворень запорукою прогресу бібліотеки стає: продукування нових ідей; забезпечення нових підходів до організації бібліотечних процесів; набуття бібліотечним персоналом професійних якостей, компетенцій, розвиток креативних здібностей, толерантності у комунікаціях із користувачами; запровадження сучасного менеджменту і маркетингу в управлінській роботі всіх ланок бібліодіяльності.

Важливо при нововведеннях врахувати принципи академічної свободи і підтримувати академічні цінності університету, долучатися до процесу створення адекватних умов для вільних майданчиків, локацій, інфопросторів, вокспейсів, де генеруються освітньо-наукові ідеї, спираючись на сучасні підходи до науково-бібліографічної, наукометричної та бібліометричної діяльності; вести промполітику й промоакції (у тому числі у соціальних мережах) з метою розвитку читання; допомагати користувачам навчитися вільно, самостійно працювати з систематизованими книжковими масивами, тематичними колекціями й електронними ресурсами, формувати позитивний імідж сучасної бібліотеки; залучати спонсорів і меценатів [2].

Забезпечення різноманітності та інноваційності бібліотечної діяльності, постійне вивчення інформаційних запитів користувачів, цінування багатогранності їх поглядів на джерела інформації й надання в користування книг (у т. ч. рідкісні видання), дисертацій, електронних ресурсів, баз даних тощо сприяє:

- розширенню партнерства і співробітництва з різними організаціями (у тому числі зарубіжними), видавництвами, меценатами та іншими особами з питань формування фондів, придбання комп'ютерного обладнання, реставрації раритетів тощо;

- співпраці з іншими бібліотеками і науковими, освітніми інституціями України та світу;

- укріпленню міжнародних зв'язків у питаннях формування фондів, книго- й ресурсозабезпечення, обміну кращим досвідом, проведення форумів і конференцій; розвитку проектної діяльності, участі у національних і міжнародних проєктах і конкурсах;

- впровадженню досвіду й інновацій, сучасних досягнень як у бібліотечно-інформаційній сфері, так і у вищій освіті, що допомагає підвищити ефективність і якість задоволення освітніх і наукових запитів й потреб, а також забезпечить високі стандарти діяльності бібліотеки.

Останнім часом активізувалася праця бібліотеки щодо проведення заходів з наукового бібліографування, наукометрії і бібліометрії, а саме: вивчення статистичних показників публікаційної активності вчених університету, допомога у формуванні публікаційного бренду вченого через створення авторських профілів, реєстрації їх у міжнародних наукометричних базах (Web of Science, Scopus тощо), реєстрація вчених в ORCID, Researcher ID та інші консультативно-бібліометричні заходи; дослідження наукових здобутків вчених, розробка біобібліографічних покажчиків, ведення електронної картотеки та авторитетного файлу вчених Університету; модернізації й наповнення електронного архіву-репозитарію робіт вчених Університету eNULAUir; забезпечення інтеграції університетського репозитарію до Національного репозитарію академічних текстів [1].

Запорукою успіхів у створенні сучасного освітньо-наукового простору діяльності є також встановлення ділових контактів в межах своєї компетенції з бібліотеками, установами, організаціями, фірмами, видавничими ком-

паніями, книготорговельними агенціями, інформаційними вендорами тощо України та зарубіжних країн із метою вдосконалення процесів формування фондів, розвитку міжбібліотечного абонементу й електронної доставки документів, проведення сучасних бібліотечних, методичних заходів із актуальних питань бібліотекознавства, книгознавства та інформатизації.

Література:

1. Пасмор Н. П., Кулик М. М. Бібліотечні сервіси в системі інформаційно-аналітичної підтримки наукових розробок. Короленківські читання 2016. Бібліотеки, архіви, музеї: інтеграція до світового наукового та історико-культурного простору: матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 12 жовт. 2016 р.: у 2-х ч. Харків, 2017. Ч. 1. С. 93-98.

2. Пасмор Н. П., Зарвирог І. П. Інноваційний workspace й архітектурно-ландшафтні локації у бібліотеках як вільні майданчики для генерації освітньо-наукових ідей. Модель бібліотеки XXI століття: Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 15 черв. 2018 р. Харків, 2018. URL: <http://conf.nlu.edu.ua/libmodel/index> (дата звернення: 04.10.2018).

БИБЛИОТЕКА НЮУ им. ЯРОСЛАВА МУДРОГО – СОВРЕМЕННОЕ НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Н.П. Пасмор

*Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого
Научная библиотека*

Рассмотрены актуальные вопросы создания современного научно-образовательного пространства деятельности библиотеки НЮУ им. Ярослава Мудрого, использования опыта внедрения новых библиотечных средств, современных подходов к научно-библиографической, наукометрической, библиометрической и информационной работе в процесс организации свободных площадок, локаций, инфопространств, вокспейсов, где генерируются образовательно-научные идеи и воплощаются передовые тенденции.

Ключевые слова: образовательно-научное пространство, научная библиотека НЮУ им. Ярослава Мудрого, вокспейс, наукометрия, библиометрия, репозитарий.

LIBRARY OF YAROSLAV MUDRYI NATIONAL LAW UNIVERSITY – MODERN EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC SPACE OF ACTIVITY

N.P. Pasmor

*Yaroslav Mudryi National Law University
Scientific Library*

Considered the urgent questions of creation of the modern scientific-educational space of activity of the library of Yaroslav Mudryi National Law University, experience of introducing new library means, modern approaches to sci-

entific-bibliographic, scientific, biometric and informational work into the process of organizing free sites, locations, infospaces and workspace, where educational and scientific ideas are generated and advanced tendencies, are presented.

Key words: educational-scientific space, scientific library of Yaroslav Mudryi National Law University, workspace, scientometrics, bibliometry, repository.

УДК 025.1:378.4

**СТВОРЕННЯ ОРІЄНТОВАНОГО НА ЧИТАЧА СЕРЕДОВИЩА
У ДЕРЖАВНОМУ ЗАКЛАДІ «ЦЕНТРАЛЬНА ДЕРЖАВНА
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ» (ДЗ «ЦДНТБ ГМК УКРАЇНИ»).**

І.Г. Перепелиця

ДЗ «ЦДНТБ ГМК України»

В статті розглянуто інноваційні форми роботи для розвитку та промоції сучасної бібліотеки.

Ключові слова: сучасна бібліотека, медіапростір, інноваційні форми роботи.

Зміни культурного статусу бібліотеки в сучасний період, що характеризується зростаючим поширенням інформації за допомогою Інтернету, обумовлює становлення принципово нових форм комунікації в системі «Читач-Бібліотека». Ці прогресивні зміни виражаються в осмисленні нових можливих підходів до обслуговування відвідувачів бібліотек. Глобалізація усіх сфер суспільної діяльності та техногенна революція в сфері комунікацій дозволила трансформуватися сучасній бібліотеці. Основними формами роботи такої бібліотеки виступають вже не функції накопичення і збереження, а всілякі заходи, що сприяють успішній соціалізації читачів, їх орієнтації в сучасному світі.

Мережа науково-технічних бібліотек в Україні нараховує 109 бібліотек.

Одним з 3 методичних центрів є ДЗ «ЦДНТБ ГМК України». Бібліотека – координаційний та методичний центр для науково-технічних бібліотек гірничо-металургійної галузі України.

Враховуючи те, що ДЗ «ЦДНТБ ГМК України» на сьогодні є важливим інформаційним центром нашого регіону, головним завданням є не тільки забезпечення вільного доступу до книжкових та електронних документів, але й створення комфортних умов для відвідувачів, сприяння розвитку регіону, популяризації його технічних та промислових об'єктів. Найголовніше для бібліотекарів – здолати свою інертність, налаштуватися і з гарним настроєм робити те, що задумано.

У сучасних умовах діяльність бібліотек спрямована на вироблення стратегічних планів розвитку, націлених на підвищення якості обслуговування та залучення користувачів (читачів, відвідувачів і інтернет-користувачів), розширення спектру надаваних інформаційних продуктів і послуг, модерні-

зацію традиційних форм і методів роботи, оптимізацію основних технологічних процесів, які сприяють максимально повному задоволенню їх інформаційних потреб. Залучення користувачів – найважливіший фактор життєздатності, успішності і стійкості розвитку бібліотеки.

Бібліотечно-інформаційне обслуговування в усі часи було направлено на створення умов для максимально повного задоволення інформаційних потреб користувачів, що передбачає вивчення їх пошукової поведінки, впровадження нових форм, методів, лінгвістичних, технічних, програмних та інших засобів, що поліпшують якість надаваних ресурсів і послуг. Важливе значення завжди надавалося індивідуалізації взаємин бібліотеки і конкретного користувача, що реалізується як при виконанні разових запитів читачів, так і в роботі з постійно діючими запитамі в рамках розвитку форм диференційованого бібліографічного інформування з обов'язковим зворотним зв'язком, що дозволяє уточнювати уявлення про потреби абонентів.

В бібліотеці відкрито безкоштовний доступ до бази даних Web of Science Core Collection. Окрім Web of Science Core Collection на платформі знаходиться ряд інших баз даних для наукових досліджень і регіональні індекси наукового цитування.

Щонеділі з різних джерел готуються дайджест випуски «Динаміка виробництва ГМК України» та надсилаються для ознайомлення зацікавленим користувачам, та фахівцям підприємств галузі.

Готуються тематичні добірки «Гаряча лінія», що містять дайджест-інформацію найактуальніших статей із друкованих видань (металургійних та суміжних галузей) з анотованим бібліографічним переліком згідно з тематикою випуску, які вже довгі роки користуються великим попитом серед фахівців виробництва, починаючи від рядових працівників до керівного складу на підприємствах. За рік підготували 114 збірників з різних напрямів металургії.

Бібліотека працює спільно з вишами міста, укладені договори щодо проходження практики з технічного перекладу студентами, вони не тільки знайомляться з фондами, а й набувають досвіду з питань перекладу у висококваліфікованих фахівців. Надається доступ до бібліотеки німецької літератури Гете-Інституту, яку можна замовити на абонемент або почитати он-лайн.

Використання в роботі 3D-принтера - це один із сучасних методів інноваційних розробок. У більшості випадків потрібно протестувати новий механізм в зборі, але виготовити окремі компоненти в одному екземплярі надто довго, дорого і дуже проблематично. На допомогу приходять 3D принтери з різним ступенем деталізації моделей. Цю послугу можна отримати в бібліотеці.

Отже, у бібліотеці надаються безкоштовно такі послуги:

– курси комп'ютерної грамотності (допомога користувачам здобути або покращити навички роботи з необхідними програмами та Інтернетом). Інформаційні ресурси Інтернет допомагають не тільки зорієнтувати користувачів у морі інформації, але й пояснити їм правила поведінки в мережі, застерегти

від небезпеки, якою наповнений Інтернет, прищепити навички віртуальної етики.

- нова послуга щодо створення Інтернет-місць у бібліотеці для підготовки до занять, виконання творчих проєктів, доступ до електронних бібліотек та архівів, зона Wi-Fi для роботи з власними мобільними пристроями;

- зв'язок із рідними та друзями по скайпу з різних населених пунктів і з-за кордону та можливість ділитися фото, музикою, відео з друзями у соціальних мережах;

- послуга з отримання правової консультації, зокрема з питань пенсії, соціального захисту, трудової міграції;

- послуга на допомогу користувачам знайти лікаря, адресу, години прийому, порядок запису, запис на прийом, відгуки про роботу лікаря;

- послуга задля розвитку бізнесу через Інтернет/вигідно продати продукцію або створену своїми руками/ або купити через Інтернет саме те, що тобі потрібно, і що недоступне у магазинах міста чи села;

- послуги з працевлаштування (знайти оголошення про вакансії, навчитися грамотно складати резюме, подавати свою кандидатуру та проходити співбесіду).

Головна мета усіх новацій, які впроваджуються в нашій бібліотеці – це ефективно, якісне та комфортне обслуговування користувачів. Сучасне обслуговування читачів за допомогою інформаційних технологій суттєво відрізняється від традиційного: користувачу стають доступні світові інформаційні ресурси, створюються індивідуальні умови використання інформації, кожен реальний читач бажає стати віртуальним, характерною особливістю якого є висока інформаційна культура. Ми розуміємо, що сьогодні центр уваги переноситься з кількісних показників на якісні, як головні критерії оцінювання роботи бібліотеки: це й етика взаємовідносин бібліотекаря і читача, справді високий професіоналізм бібліотекаря, повнота й оперативність задоволення читачьких запитів, розширення додаткових бібліотечних послуг з метою забезпечення комфортного обслуговування.

Найбільш перспективним способом інформаційного забезпечення науки і освіти є використання електронних бібліотек. Сучасні бібліотеки - це не тільки сховища паперових документів, а й власники змішаних – традиційних і нових електронних ресурсів. Проте, на відміну від традиційних фондів, які створюються повільніше, електронні ресурси створюються значно швидше. Електронна бібліотека – це ресурс, де користувач знаходить не тільки те, що складає фонд даного сховища, але й має змогу миттєво отримати будь-яку інформацію із будь-якої бібліотеки світу; це інформаційна система, яка надійно накопичує, зберігає та ефективно використовує різні колекції електронних документів, які доступні для користувача у зручному виді через глобальні мережі передачі даних.

Програмний продукт ДЗ «ЦДНТБ ГМК України» АРМ «Автоматизоване місто бібліотекаря» (авторське право 2007р) що стабільно впроваджується в бібліотеках галузі та інших відомств, дозволяє збільшити мережу елект-

ронного обслуговування галузі і регіону та розширити зв'язок між бібліотеками різних систем і відомств.

В рамках своєї програми з ревіталізації громадських просторів громадська організація «Творче місто» створила розпис на стінах бібліотеки. Вибір цього місця був не випадковий, адже Дніпро є центром, де зосереджено основне металургійне та гірничо-збагачувальне виробництво в Україні, «містом космосу та сталі», а сама бібліотека є найбільшою спеціалізованою бібліотекою України. Ескіз до розпису було розроблено дніпровським архітектором Олексієм Козолупом у співавторстві з Марією Козолуп. Задум картини полягає у поєднанні мистецтва та нестримної динаміки індустріальної епохи. Ця епоха дала світові чимало видатних художників, що не тільки збагатили світову культуру, але й започаткували нові напрями в мистецтві. Зокрема Василь Кандинський, батько абстракціонізму та відомий модерніст, чії роботи слугували натхненням при створенні розпису. Картина-діптіх, що займає дві стіни читального залу бібліотеки, сповнена енергії та символізує собою нестримність прогресу. В основі картини лежать образи початку ХХ сторіччя – золотих років індустріалізації. Відтак мурал створює певну атмосферу та підкреслює унікальність місця

У бібліотеці створюються ролики, буклети, календарі та інша рекламна продукція.

Проходять фотосесії, які в свою чергу рекламують бібліотеку та її послуги.

Проводяться Лібмоби. В основі акції - бліц-опитування жителів населеного пункту про дорогу в бібліотеку. Хто знає дорогу до бібліотеки, отримує смайлик. А хто не знає - календарик з адресою бібліотеки і контактною інформацією. Весела акція-гра безсумнівно підвищує імідж Бібліотеки.

Діяльність ДЗ «ЦДНТБ ГМК України» відображена на сторінках Instagram (library_foto), Facebook (cgntbgmk ukraїny)/

Чим частіше людина буде бачити в інтернеті інформацію про діяльність бібліотек, чим цікавіше і актуальніше вона буде, тим більша ймовірність того, що вона стане користувачем бібліотеки, або хоча б передплатником в блогах чи в соціальних медіа. Неодмінна умова цього – наповнення сайту бібліотеки, блогу і сторінки в соціальних мережах захоплюючим контентом, що містить дослідницькі статті, посилання на інші ресурси, вікторини, конкурси, відео- і фотоматеріали. Все це є потужним інструментом залучення користувачів до бібліотеки, підвищення її іміджу, просування читання.

Завдання бібліотеки полягає в тому, щоб людина не просто блукала по Інтернету, а якомога частіше відвідувала саме бібліотечні представництва в мережі, черпала на цих сторінках корисну, цікаву, достовірну інформацію, включалася в діалоги з бібліотекарями, постійними користувачами і випадковими відвідувачами, залишаючи коментарі до постів, висловлюючи свої судження з різних питань. Чим активніше ми будемо рекламувати мережеву діяльність бібліотеки в процесі реального спілкування з читачем, тим вище буде мотивація відвідувати бібліотечні мережеві ресурси. А чим частіше ко-

ристувач бачитиме цікаву інформацію про фонди бібліотеки, конкурси, презентації та інші заходи, тим більша ймовірність того, що у нього з'явиться бажання знову відвідати бібліотеку.

І як висновок, сьогодні бібліотекам, щоб залишатися цікавими, привабливими і потрібними користувачам, необхідно йти в ногу з часом, не забувати про традиційне, обов'язково оновлювати звичні форми роботи та орієнтуватися на нового користувача. Справити враження на сучасного користувача, зробити його відвідування бібліотеки яскравою подією – це найважливіше наше завдання.

Які кроки робити бібліотекарям, щоб бібліотека – традиційна або електронна – була затребувана суспільством, стала місцем перебування молоді і старшого покоління, філософів і культурологів, дослідників природи і техніків? Що в бібліотеці є пріоритетним для майбутнього: швидкість обслуговування? повнота ресурсів? милий домашній бібліотекар? досвідчений інтелектуальний аналітик? гарний інтер'єр з можливістю розкріпачення? затишне місце спілкування? Вирішити це потрібно зараз «всім миром», тому що бібліотека – місце, яке формує потенціал нації, майбутнє наших дітей; і хто є в бібліотеці сьогодні, завтра буде вирішувати наше майбутнє.

Література

1. Гушул Ю. В. Современная библиотека как проектируемое социокультурное пространство (постановка проблемы) / Ю. В. Гушул, И. А. Коженкин, К. Б. Лаврова // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств. – 2013. – № 1. – С. 79–86.

2. Маркова Т. Б. Полифункциональная библиотека в современном обществе // <http://anthropology.ru/ru/text/markova-tb/polifunkcionalnaya-biblioteka-v-sovre-mennom-obshchestve>.

СОЗДАНИЕ СРЕДЫ, ОРИЕНТИРОВАННОЙ НА ЧИТАТЕЛЯ В ГОСУДАРСТВЕННОМ УЧРЕЖДЕНИИ «ЦЕНТРАЛЬНАЯ НАУЧНО- ТЕХНИЧЕСКАЯ БИБЛИОТЕКА ГОРНО-МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ»

И.Г. Перепелица

В статье рассмотрены инновационные формы работы для развития и продвижения современной библиотеки.

Ключевые слова: современная библиотека, медиа-пространство, инновационные формы работы.

CREATION OF THE MEDIUM, ORIENTED ON READER AT THE STATE INSTITUTION «CENTRAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL LIBRARY OF THE MINING AND METALLURGICAL COMPLEX OF UKRAINE»

I.G. Perepelitsa

The article presents the innovative forms of work for development and promotion of the modern library.

Keywords: modern library, media space, innovative forms of work.

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ КРЕАТИВНИМИ МЕТОДАМИ СПІВПРАЦІ БІБЛІОТЕКАРЯ ТА ЧИТАЧА

Л.Б. Попіль Л.М. Чайківська

Чортківський державний медичний коледж

Бібліотека

У статті розглянуто роль бібліотеки як складової ВНЗ. Висвітлено основні форми та методи, які сприяють формуванню читацької компетентності студентів-медиків. Бібліотека Чортківського державного медичного коледжу намагається не стояти осторонь формування соціально зрілої та творчої особистості.

Ключові слова: Бібліотека ВНЗ, культурно-просвітницька діяльність, бібліотечні та духовні цінності, читацька компетентність.

«Відкрийте ваші руки, щоб змінити, але не відпустити свої цінності»

Далай-лама

Перед нами щодня стоїть необхідність вирішувати певні завдання. Кожен день ми стикаємося з обставинами, які потребують нашого терпіння. У цій ситуації дуже велике значення мають життєві цінності, які слугують маркерами і дозволяють нам переконатися, що ми рухаємося у правильному напрямку.

Сучасна бібліотека ВНЗ, в тому числі, переживає, на жаль, не найкращі часи. Кожна має надзвичайно великі ресурси, і в той же час залишається, можна так сказати, чемоданом зі стосом паперу. Бібліотекарі інколи не розуміють своїх клієнтів, не можуть відірватись від консервативних прийомів – а тому, не можуть якісно подати продукт.

Аналіз сучасного стану бібліотечної справи в Україні подано в Проекті «Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року», що базується на «Концепції якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року)» [1,2]. Документи визначають коло проблем, які необхідно вирішувати бібліотекам в умовах якісних змін вищої освіти, та стратегічні напрями розвитку бібліотечної справи. У концепції підкреслюється, що «Бібліотека – це єдина інституція, що надає безкоштовний доступ до інформації, знань, культурного надбання нації та світу й сприяє просвіті».

Кожна бібліотека спостерігає зменшення користувачів і зменшення відвідувань. Тому надзвичайно гостро стоїть проблема залучення студентської молоді до бібліотеки, прищепленні любові до читання та друкованого слова. Наша бібліотека закритого типу, ми розуміємо – однієї книги замало, щоб залучити користувачів до читальної зали, тому переосмислюємо роботу і шукаємо нові альтернативи.

У Положенні про державний вищий навчальний заклад визначені головні завдання вишу, одним із яких є «забезпечення умов для оволодіння системою знань про людину, природу і суспільство; формування соціально зрі-

лої, творчої особистості; виховання морально, психічно і фізично здорового покоління громадян; формування громадянської позиції, патріотизму, власної гідності, готовності до трудової діяльності, відповідальності за свою долю, долю суспільства, держави і людства; забезпечення високих етичних норм, атмосфери доброзичливості й взаємної поваги у стосунках між працівниками, викладачами та студентами» [3, с. 432].

Бібліотека завжди виступала структурним компонентом, яка пов'язувала науку із зовнішнім середовищем. Ми об'єднуємо досвід минулого та сучасні знання. Для того, щоб визначити нові підходи до бібліотечної роботи, її працівники оцінюють свою діяльність, вивчають потреби користувачів та намагаються створити у бібліотеці зону позитиву, яка передбачає розвиток толерантного культурологічного середовища для дискусій, обміну думками, творчими доробками.

Сьогодні, в умовах збіднення духовного життя суспільства, його криміналізації, нівелювання загальнолюдських цінностей, прагматизації мислення, озлобленості, низької культури спілкування, як ніколи гостро постає питання гуманізації освіти. Ця проблема є актуальною для закладів освіти всіх рівнів. Тому бібліотека не може стояти осторонь соціокультурних процесів, що відбуваються в суспільстві, а це вимагає поєднання завдань і цілей науково-технічного прогресу з гуманістичними цінностями. Головна мета – виховання свідомого громадянина, гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості, творчого фахівця, формування у студентів визнаних у суспільстві цінностей (повага, доброта, взаєморозуміння, співчуття, милосердя тощо).

Одним із основних напрямів роботи, а також важливим засобом популяризації бібліотеки – є культурно-просвітницька. Переосмислюючи інтерактивне сьогодення, ми стараємося орієнтуватися не лише на пошук інформації, її подачу, але і на інші більш життєві цінності. Тому, обираючи той чи інший захід, намагаємось, щоб студенти виступали не тільки слухачами, а й були повноцінними учасниками даного заходу.

Про доцільність прийнятих рішень, усвідомлення наслідків своїх вчинків, уміння вести діалог, спілкуватися, з розумінням вислуховувати іншого й вміння висловлювати свої думки. Де межа між зауваженням та образою – все це та багато іншого обговорили студенти під час години спілкування «Бути толерантним – бути сучасним». (<https://ru.calameo.com/read/004976084a79c3c9672af>).

У цікавій, ігровій формі студенти відділення «Стоматологія ортопедична» розповіли про зубчики, догляд за ротовою порожниною, вибір зубної пасти для діточок старшої групи ДНЗ №8 на уроці здоров'я «Таємниці зубної феї». (<https://ru.calameo.com/read/00497608424085437се6а>).

Бурхливо та динамічно пройшла бесіда-дискусія «Коли настають у житті труднощі» за прочитаними творами:

- приголомшлива книга Харпер Лі «Убити пересмішника», яка не втратила своєї актуальності і до тепер. Це роздуми письменниці про добро, справедливість, терпимість до ближнього, які турбують і наших сучасників.

– Стівен Чбоскі «Добре бути тишком» – це книга про дорослішання, про розуміння сімейних цінностей, про спокуси підліткового життя та як їх уникнути.

– Стейсі Крамер «50 днів до мого самогубства», суперечливий та неоднозначний твір про проблеми підлітків та вибір життєвих пріоритетів.

Відверта розмова відбулася у формі обговорення книги С. Талан «Коли ти поруч». Студенти дискутували про життя і смерть, про любов та зраду, про те, як ці протилежності з'являються у нашому житті і назавжди залишають свій слід. А також про стереотипне уявлення та людську необізнаність, незнання про СНІД.

Ознайомилися студенти з безцінними крихтами мудрого 100-літнього старця А. Ворона. В теплій та невимушеній атмосфері була презентована книга письменника – публіциста М. Дочинця «Многії літа. Благії літа».

Про те, яку роль у нашому житті відіграють четвероногі друзі, студенти дискутували під час обговорення книги Дж. Боуена «Вуличний кіт на ім'я Боб». Це реальна історія життя бродяги та наркомана, який повністю змінив своє життя після зустрічі з рудим котом, який став його найкращим другом.

З захопленням студенти насолоджувалися співом знаменитої співачки на вечорі-портреті «Соломія Крушельницька. Голос, який підкорив світ». (<https://ru.calameo.com/read/00497608499ecfc218814>).

Традиційними стали інтелектуальні ігри-вікторини для першокурсників «Найрозумніший», а також інтелектуальна гра «Як ми знаємо творчість Т. Шевченка» (<http://ru.calameo.com/read/00497608497a3744656a7>).

Новою формою роботи стало проведення бібліотечного квесту, присвяченого Всеукраїнському дню бібліотек (<http://ru.calameo.com/read/004976084472ed35c285d>). Студенти демонстрували вміння користуватися енциклопедіями, довідковою літературою, знаходили книги за каталогом та у вільному доступі. Учасники довели, що добре знають свою бібліотеку.

Студентство понад годину вирішувало завдання літературно-пізнавального квесту «Ім'я Шевченка стукає в серцях», а також під час інтелектуальної гри «Відомий та невідомий Шевченко» мали змогу проявити свої знання творчості та життя Великого Кобзаря. (<https://ru.calameo.com/read/00497608419e9219452a0>).

У культурі будь-якого народу є речі, які яскраво відображають його особливі національні традиції. До святкування національного Дня вишиванок долучилися працівники бібліотеки, організувавши історико-етнографічну виховну годину «Вишиванка об'єднує, оберігає, зігріває, нагадує». Окрасою вечора стали роботи мисткині, працівниці бібліотеки Н. Пастух.

Висновки. Бібліотека ЧДМК є не тільки джерелом отримання інформації, а й джерелом духовності і культури, впевнено дивиться в майбутнє, використовуючи набутий досвід спрямовує свою діяльність на поліпшення

якості інформаційно-бібліотечного обслуговування, орієнтується на перехід до нового формату діяльності.

Усі заходи, що проводяться працівниками на розширення кругозору, формують нові інформаційні потреби, спонукають студентство до користування послугами бібліотеки. Ми намагаємося йти в ногу з часом, а тому змінюємо напрямки діяльності, яка стає багатовекторною та орієнтується на нові вимоги з виховання студентської молоді.

Література:

1. Проект Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» – напрацьовано Міжвідомчою робочою групою з питань формування стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні (наказ Міністерства культури України від 10 листопада 2014 р. № 960.

2. Проект Концепції якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року) – напрацьовано Міжвідомчою робочою групою з питань формування стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні (наказ Міністерства культури України від 10 листопада 2014 р. № 960.

3. Положення «Про державний вищий навчальний заклад» // Освіта України. Нормативно-правові документи. – К., 2001. – С. 429–446.

4. Кухаренко А. Л. Бібліотека – гуманістичний центр освітянського та культурного життя вузу [Електронний ресурс] / А. Л. Кухаренко . – Режим доступу : <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/3753/1/36>.

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ КРЕАТИВНЫМИ МЕТОДАМИ СОТРУДНИЧЕСТВА БИБЛИОТЕКАРЯ И ЧИТАТЕЛЯ

Л.Б. Попиль, Л.М. Чайковская

В статье рассмотрена роль библиотеки как составляющей вуза. Освещены основные формы и методы, которые способствуют формированию читательской компетентности студентов-медиков. Библиотека Чертковского государственного медицинского колледжа старается не стоять в стороне в процессе формирования социально зрелой и творческой личности.

Ключевые слова: библиотека вуза, культурно-просветительская деятельность, библиотечные и духовные ценности, читательская компетентность.

CREATIVE METHODS OF READING COMPETENCE FORMATION BY CREATIVE METHODS OF LIBRARIAN AND READER COOPERATION

L.B. Popil, L.M. Chaykivska

The article deals with the role of the library as a component of higher education. The main forms and methods that contribute to the formation of reading competence of medical students. The library of Chortkiv State Medical College is trying not to stand aside of the formation of a social mature and creative person.

Key words: university library, cultural and educational activities, library and spiritual values, reading competence.

**НАЗУСТРІЧ КОРИСТУВАЧУ:
ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ МЕДИЧНОГО ВИШУ
У СФЕРІ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТУДЕНТСТВОМ**

В.М. Серпухова, О.В. Озеркіна, М.В. Заговора

*Харківський національний медичний університет
Наукова бібліотека*

Стаття розкриває актуальну на сьогоднішній день тему – налагодження взаємовигідних партнерських відносин між університетською бібліотекою та студентством. На прикладі Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету розглянуто варіанти створення спільних зі студентською молоддю проектів з урахуванням профілю вишу.

Ключові слова: бібліотечне партнерство, медична освіта, круглі столи, флешмоби, масові заходи, анкетування, бібліотечний простір, читачезнавство, студентське самоврядування.

Протягом другої половини ХХ сторіччя феномен читача розглядався переважно як об'єкт широкої сфери вивчення. За словами відомого книгознавця І.С. Баренбаума «читач береться у всіх його проявах і функціонуванні – як читач бібліотечного абонементу, книжкового магазину, читач – бібліофіл». Кожна з цих соціальних інституцій розробляла та впроваджувала власні форми та методи роботи з читачською аудиторією. Але якщо на той час цих засобів було достатньо, то сьогоднішня ситуація підштовхує бібліотекарів до більш креативних рішень: інформаційні послуги, які є головним продуктом бібліотеки, тепер потребують маркетингових підходів. Це призводить до злому усталеної системи взаємовідносин між бібліотекою та користувачем. Всесвітній розвиток цифрових технологій поставив бібліотеки перед необхідністю переосмислення традиційної концепції «бібліотекар-читач». У сучасному читачезнавстві існує декілька термінів, що якомога вірніше характеризують людину, яка читає: читач, абонент, користувач, відвідувач, клієнт. Але, на жаль, жоден з них не відповідає суті феномену в повній мірі. На думку голови Інформаційно-бібліотечної ради НАН України Олексія Онищенка, сучасний читач бібліотеки являє собою сукупність різних іпостасей: читач, користувач, споживач, аналітик, інформаційний експерт, співтворець та ін. З цього приводу він робить висновок, що «...формується новий тип читача, фактично *партнера* бібліотеки, котрий виріс на цифровій культурі і грамотності» [4]. Можна навести безліч випадків взаємодії користувачів і співробітників наукових бібліотек в рамках створення інформаційних продуктів, технологій тощо. Це дає змогу стверджувати про появу нової моделі відносин між бібліотекою та користувачем, яка базується, по-перш за все, на двосторонньому інтересі та взаємовигідному партнерстві.

Ті ж самі принципи простежуються і в діяльності сучасної вузівської бібліотеки. Але специфіка навчального процесу медичного освітнього закладу

досить відрізняється від решти вишів, накладає свій відбиток на усі складові студентського життя. Навчання в медичному виші вимагає від студентів високого рівня адаптації до перенасиченого навчального графіку. Наприклад, фактичне академічне навантаження може досягати 40 годин на тиждень, у той час, як в інших закладах вищої освіти (ЗВО) вона не перевищує 24 години, тобто студент-медик в 1,5 рази більше віддає сил на засвоєння необхідних знань. Віддаленість клінічних баз та необхідність в постійному транспортному переміщенні, чергування в лікувальних установах також є обов'язковою частиною комплексу навчальних заходів медичного вишу. Це в свою чергу створює дефіцит часу на самостійну підготовку. До того ж сьогодишні студенти-медики у пошуці необхідної інформації, професійної і не тільки, вважають за краще діяти самостійно: молоді люди отримують інформацію з електронних джерел, оминаючи бібліотеку. Широка доступність інтернет-ресурсів робить їх більш привабливими для сучасної молодої людини, ніж традиційні носії інформації. Чи захоче студент-медик провести час, що залишився після занять, у стінах університетської бібліотеки, багато в чому залежить від того, наскільки відповідає імідж останньої сучасним уявленням про естетику і комфорт. Простір бібліотеки покликаний виражати прагнення людини до постійного розвитку, відкритість всьому новому і одночасно шанобливе ставлення до накопичених людством знань і традицій. Загальна зацікавленість як вітчизняних, так і зарубіжних бібліотек ЗВО у створенні привабливого предметно-просторового середовища очевидна. Однак, вища медична школа – це окрема галузь освітньої сфери. Багато вітчизняних бібліотек для вирішення проблеми власної іміджевої привабливості обирають найбільш можливий варіант – перепланування простору вже існуючих приміщень з використанням сучасних дизайнерських ідей. Керівництво ХНМУ разом з університетською бібліотекою у вирішенні іміджевої проблеми пішла саме таким шляхом, одночасно максимально оновивши її технічний парк. Перепланування з відповідним ремонтом й дизайнерським підходом дозволило створити комфортні умови для роботи як користувачів, так і співробітників бібліотеки. В результаті наші студенти отримали оновлені абонементи навчальної літератури, декілька нових сучасно обладнаних читальних залів та залів для самостійної роботи. У достатній кількості було придбано техніку, необхідну для повноцінного функціонування бібліотеки, комп'ютерний парк НБ ХНМУ на сьогодні – це 215 ПК, 11 мультимедійних комплексів, інтерактивна відео-панель, 3 безконтактних сканера для оцифрування цінних видань, технічні засоби для копіювання та автоматизованої видачі літератури. Тож, сприятливі умови для плідних взаємин між бібліотекою та студентством створено.

Студентське самоврядування, будучи однією зі складових навчально-виховного процесу, відіграє важливу роль у житті університету. Останні декілька років наша бібліотека тісно співпрацює з виконавчим органом самоврядування вишу – Студентською радою ХНМУ. Першим кроком у цьому напрямку для нас стало започаткування круглих столів з актуальної тематики.

Співробітниками бібліотеки спільно з представниками студентського самоврядування були проведені засідання круглих столів «Волонтерство: альтруїзм, необхідність чи мода?», «Цукровий діабет. Які виклики постають перед нами?», «Свобода гідної людини – це свобода від шкідливих звичок» та інші, на яких обговорювали проблеми сьогодення, планували заходи з їх подолання тощо. Ще один спільний зі студентами захід, ініційований НБ ХНМУ круглий стіл «Бібліотека і студентство: діалоги», дав бібліотекарям змогу побачити себе очима студентів, а студентам – висловитися щодо удосконалення роботи університетської бібліотеки за різними напрямками. Тепер такі заходи проходять в бібліотеці щороку.

Живе спілкування, безумовно, в емоційному плані стоїть на першому місці, але віртуальний простір дозволяє молодим людям відвертіше висловлювати свої думки, дає час замислитись над проблемою та варіантами її вирішення. Тому бібліотека усе активніше вдається до послуг найпопулярніших у студентському середовищі соціальних медіа. У Фейсбуці з метою моніторингу якості діяльності бібліотеки її співробітниками та студентським самоврядуванням нами проведено веб-анкетування за назвою «Для мене Наукова бібліотека ХНМУ – це...». 643 респонденти в своїх відповідях в цілому дали гарну оцінку роботі Наукової бібліотеки: 79 відсотків позитивних відгуків і лише 11 відсотків – незадоволені її роботою. Анкетування стало відзеркаленням уяви студентів про бібліотеку та її місце в своєму житті [2].

Проведення спільних заходів помітно зближує бібліотеку зі студентством, особливо це стосується новітніх форм масової роботи, в тому числі флешмобу. Незважаючи на те, що флешмоб виник як спланована акція інтернет-активістів щодо актуальних питань суспільної проблематики, ця форма завдяки своїй масовості, наочності, відсутності суттєвих затрат швидко набула популярності у багатьох сучасних бібліотек. У березні 2017 року у стінах Наукової бібліотеки ХНМУ було проведено літературний відеофлешмоб до дня народження Т.Г. Шевченка. Уривки з поеми Кобзаря «І мертвим, і живим...» декламували як працівники бібліотеки, викладачі кафедри української мови, основ психології та педагогіки, так і студенти нашого вишу з різних країн. До Дня медичного працівника бібліотекою спільно з цією ж кафедрою підготовлено літературно-поетичний відеофлешмоб «Нашадкам Гіппократа присвячується...», в якому разом із бібліотекарями та викладачами виступили й студенти. У результаті цього досвіду досягнуто одразу дві важливі мети: мобілізуючи творчі сили студентства та викладачів, бібліотекою опановано нові форми масової роботи, зміцнені зв'язки з представниками студентської молоді та кафедр.

Часто саме студентство виступає ініціатором організації спільних з бібліотекою проєктів. Так, проведення літературних вечорів у приміщенні НБ ХНМУ було започатковано майбутніми лікарями – прихильниками поезії. На ініціативу активістів відгукнулись студенти усіх курсів та факультетів університету, а також співробітники бібліотеки. Невимушена атмосфера вечорів привадила широке коло учасників, дозволила в повній мірі розкритися

їх літературним й музичним талантам. Завдяки цим зустрічам бібліотека змогла долучити студентів до участі у своєму корпоративному виданні «Бібліотерапевт» як авторів заміток та власних літературних творів. Далі – більше: їм було запропоновано підготувати власний номер видання, в результаті чого світ побачило 2 спецвипуски «Бібліотерапевту» виключно за участю студентів, триває робота над 3-м спецвипуском.

У ХНМУ навчається і чималий контингент студентів-іноземців. Зростаючи рік у рік, він сьогодні складає майже 3 тисячі осіб з більш ніж 75 країн світу. Значною для молодих людей є проблема адаптації у незвичному для них освітньому та соціокультурному середовищі, що ставить перед бібліотекою вимогу постійного пошуку нових підходів до інформаційного обслуговування. Працюючи з іноземними студентами, бібліотекарям доводиться враховувати ряд важливих факторів, які впливають на процес спілкування: мовний бар'єр, культурні та національні особливості, релігійну приналежність, особистісні якості користувача. Кожна національна група, яка навчається у нашому виші, має свої власні психологічні риси, що неодмінно впливає на процес обслуговування. Наприклад, відома усім над-емоційність мешканців багатьох близькосхідних та африканських країн потребує від бібліотекарів неабиякого такту та пізнань національних особливостей. Завдяки цим знанням ми маємо можливість залучати до бібліотечно-інформаційних заходів студентську молодь з далекого зарубіжжя, зокрема – до активної участі у проведенні бібліотечних уроків «Library Lessons for English Medium Students». Із задоволенням іноземні студенти стають учасниками впроваджених НБ ХНМУ інноваційних форм масової роботи: веб-опитуваннях, літературних флешмобах, фотосушках тощо. Природна комунікабельність та готовність студентів-іноземців співпрацювати із бібліотекою дають змогу бібліотекарям ефективно налагоджувати взаємодію та партнерські взаємини з ними.

Отже, на сьогоднішній день у бібліотеці вишу має бути власна цілеспрямована політика щодо взаємовигідного партнерства зі студентством. Що сучасна бібліотека може запропонувати студентові крім забезпечення навчального процесу необхідними інформаційними ресурсами та створення комфортного простору для підготовки до занять і самоосвіти? Чи стане вона суттєвою складовою студентського життя, джерелом натхнення та творчої наснаги, або залишиться у свідомості студента як інституція сталого типу, яка вже не в змозі відповідати потребам сучасного користувача? Вирішувати саме нам з вами, бібліотекарям!

Література:

1. Киричок І. В. Корпоративні медіа вузівської бібліотеки як сучасний формат діалогу з читачем [Електронний ресурс] / І. В. Киричок, О. А. Русанова, К. М. Тесленко // Інформаційно-бібліотечний сервіс і користувач: новий формат взаємодії : Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція, 23–31 жовтня 2017 р., Харків / Наукова бібліотека ХДУХТ. – Режим доступу : <http://conf.hduht.edu.ua/index.php/m-i-conf-2/794-korporativni-media-vuzivskoi-biblioteki-iaak-suchasnyi-format-dialohu-z-chytachem>. – Назва з екрану.

2. Киричок І. В. Створення сучасного простору університетської бібліотеки: необхідність, можливість, реальність [Електронний ресурс] / І. В. Киричок, Н. Д. Гаєва, О. А. Неговелова // Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 травня 2018 року, м. Тернопіль. – Київ ; Тернопіль, 2018. – С. 161–167. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/19754>. – Назва з екрану.

3. Красюкова О. А. Особенности формирования англоязычной среды в библиотеке вуза / О. А. Красюкова // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 210-річчю Харківського національного медичного університету та 95-річчю Наукової бібліотеки ХНМУ, Харків, 5–12 жовтня 2015 р. / Харківський національний медичний університет ; [редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва]. – Харків, 2015. – С. 101–104.

4. Онищенко О. Бібліотека і «цифрове» покоління : нова ситуація – нові форми роботи / О. Онищенко // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 5. – С. 3–6.

5. Серпухова В. Зачаровані поезією : літературні вечорниці в бібліотеці / В. Серпухова, О. Озеркіна // Бібліотерапевт: бюлетень Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету. – 2016. – № 12. – С. 9.

НАВСТРЕЧУ ПОЛЬЗОВАТЕЛЮ: ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БИБЛИОТЕКИ МЕДИЦИНСКОГО ВУЗА В СФЕРЕ ПАРТНЁРСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ СО СТУДЕНЧЕСТВОМ

В.М. Серпухова, О.В. Озёркина, М.В. Заговора

Харьковский национальный медицинский университет

Научная библиотека

Статья раскрывает актуальную на сегодняшний день тему – налаживание взаимовыгодных партнёрских отношений между университетской библиотекой и студенчеством. На примере Научной библиотеки Харьковского национального медицинского университета рассмотрены варианты создания совместных со студенческой молодёжью проектов с учётом профиля вуза.

Ключевые слова: библиотечное партнёрство, медицинское образование, библиотечное пространство, массовые мероприятия, круглые столы, флешмобы, анкетирование, читателеведение, студенческое самоуправление.

GOING TO MEET THE USER: THE ACTIVITY OF THE MEDICAL UNIVERSITY LIBRARY IN PARTNERSHIP INTERACTION WITH STUDENTS

V. Serpuhova, O. Ozerkina, M. Zagovora

Kharkiv National Medical University

Scientific Library

The establishment of mutually beneficial partnerships between a university library and students are considered. The options for creating joint projects with students taking into account the profile of the university are reviewed.

Key words: library partnership, medical education, round tables, flash mobs, events, survey, library space, student government.

УКРАЇНСЬКІ БІБЛІОТЕКИ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ 1910-Х –
ПОЧАТКУ 1920-Х РР.: ВІДНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Л.Б. Сирота

Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет культури і мистецтв

Кафедра бібліотекознавства і бібліографії

Розкрито особливості відновлення роботи українських бібліотек в Галичині наприкінці Першої світової війни і в перші повоєнні роки. Особливу увагу звернено на комплектування бібліотечних фондів, громадську активність провідних діячів, діяльність економічних, просвітних і гімнастичних товариств щодо зміцнення бібліотечних осередків у Львові і в провінції.

Ключові слова: бібліотека, книга, Галичина, комплектування, українське товариство, 1910–1920-і рр.

Під час Першої світової війни і після її закінчення серед українського населення Галичини не зникала увага до книжки і ролі бібліотеки. Наукових досліджень про цей період існує небагато. Виділимо монографії Н. Кунанець [1] та Л. Дубровіної [2], ретроспективний бібліографічний покажчик «Історія бібліотечної справи та бібліографії в Україні» у 2 томах, виданий Національною парламентською бібліотекою України [3]; навчальний посібник В.В. Сєдих [4] та ін. Сьогодні історія бібліотечної справи в Україні ще потребує нових ґрунтовних досліджень.

Відомий громадський діяч Володимир Гнатюк спостеріг, що в багатьох селах Галичини можна не знайти «ні одної газети, ні одної книжки, крім хіба букварів та якої шкільної читаночки» [5]. Цю ситуацію намагалися виправити провідні культурні осередки. Визначний історик Іван Крип'якевич писав, що Перша світова війна принесла значне пожвавлення книгарського руху. Він помітив існування попиту на українську книжку, що проявлялося у великих і численних замовленнях на нову і довоєнну літературу. «Толкувати се треба тим, ...що для не одного книжка є тепер одинокою розрадою, але й сим, що війна розсудила інтерес до читаня, піднесла бодай в дечім духові потреби», – зазначав у статті «На повоєнні теми» вчений [6].

Українські бібліотеки активно створювалися на фронті. Про це, зокрема, свідчить діяльність військового товариства в с. Грубешові. 1917 року офіцери-українці австрійської армії створили товариський гурток «Soldatenhem» з метою «заспокоювати духові потреби жовнірів. Кружкови тому будуть передовсім потрібні книжки і часописи. Щоби українські жовнири не остали позаду інших народностей, відкликаємо ся до української суспільности, шоби не відказала їм своїх жертв в українських дневниках і книжках. Маємо надію, що наше прошене буде сповнене», – читаємо в повідомленні газети «Діло» [7].

Про важливість популяризації української книги на війні і, зокрема, шляхом створення читальняних осередків, наголошувалося неодноразово на сторінках тогочасної преси. «Що потрібна і корисна є добра книжка особливо, коли вона писана в рідній мові для кожного письменного чоловіка, на се не треба доказів. Вона йому тим дорозша, чим більше він віддалений від рідного краю, коли більша туга за рідним словом ...почуваю ся обов'язаним звернутись до української суспільности о як иайскорші численні книжки для полонених...», – писав отець Лев Вань, закликаючи надсилати українську книгу українцям-полоненим в Російській імперії та Італії [8].

Характерним був і інший заклик: «До шпиталів чи заведень для реконвалесцентів і таборів полонених прибувають що рав то нові люди. Ідімо до них. З книжками, часописями, чи добрим словом. ...Популяризуймо рідні виданя. Наші часописи, брошури, книжки і листівки поширюймо масово» [9].

У місті Львові проводилися гуманітарні акції збору коштів і книг для українських жовнів. Їх ініціатори зверталися до населення приносити до президії магістрату міста книги для читання, календарі, музичні інструменти та ін. «Висока ціль заохотить без сумніву найширші круги мешканців нашого міста до діяльности в тім напрямі, до котрої управа м. Львова П. Т. мешканців м. Львова дуже уклінно запрошує», – читаємо у газеті «Діло» [10].

Наприкінці 1910-х рр. товариство «Просвіта» поставило собі за мету покращити матеріальний і духовний рівень життя галичан, розвиток читальень і бібліотек як важливу умову їх культурного розвитку, «Просвіта» засновувала культурні інституції, проводила заходи для піднесення духовності. Великого значення товариство надавало також видавничій діяльності як шляху до ліквідації безграмотності та поширення знань серед населення Галичини. «Добра книга, ширення освіти ...це одна з підстав державности тих народів, котрі вибороли її для себе», – писав літературознавець Михайло Возняк [11].

Товариство «Просвіта» – одна з небагатьох інституцій, частина бібліотек якої продовжувала функціонувати під час війни у 1915 і 1916 роках. Про це повідомила газета «Діло»: «...бібліотека зростає головно дарованими книжками і тою дорогою дістала, бібліотека в тім часі 205 книжок...» [12]. Наприкінці Першої світової війни було чітко усвідомлено, що кожне «...взірцеве село мусить мати церков з приходством, школу, громадський дім з побічними будинками, читальню, захоронку, спільну пекарню...» [13]. Так писав один з представників Краєвого товариства «Сільський господар» Іван Макух. Така культурна інституція, як читальня, була поставлена в один ряд з такими важливими і вкрай необхідними закладами, як церква, школа, пекарня, захоронка та ін.

У напрямі створення і відновлення роботи бібліотек активно працювало товариство «Просвіта». Збереглися відомості про функціонування так званих «повітових бібліотек», які засновувалися при філіях цього товариства. Наприклад, «повітова бібліотека», або інша її назва – бібліотека повіту

Бриндас, існувала на пожертви селян і ці пожертви збирав член яворівської філії «Просвіти» професор Адольф Мусянович [14]. Читальня «Просвіти», яка існувала в м. Городку, на кошти, зібрані з вистав і членських внесків, закупила в Головного Товариства «Просвіта» у Львові книжки до своєї бібліотеки на суму 15000 марок польських [15].

Допомагав розвиватися публічним бібліотекам у складний повоєнний час громадський фонд «Учіться, брати мої», ініційований у Львові і регулярно популяризований у Галичині відомим тогочасним політиком і журналістом Федем Федорцівим, з метою підтримки культурних інституцій. Відомо, що 1921 року представникам фонду вдалося зібрати 19000 марок польських, 1922 року – 12480 марок польських. На ці кошти, зокрема, восени 1922 р. відділ читальні у Любліні Великому і Любліні Малому з метою поповнення книжкових фондів місцевих бібліотек викупив 100 томів бібліотеки в Головного відділу «Просвіти» у Львові [16].

Подібна активність спостерігалася і у Львові. Для прикладу, керівники відділу читальні «Просвіти» городецького передмістя у Львові зверталися до українського населення, яке проживало у цьому передмісті, із закликом масово записуватися у читальні [17].

Вже у 1917 р. зустрічаємо перші повідомлення про початок роботи відновлених бібліотек, про особливості їх комплектування. Керівництво бібліотеки Головного відділу товариства «Просвіта» повідомило, що одна з її бібліотек буде знову відкрита і доступна для публічного вжитку 5 лютого 1917 р. [18].

Бібліотеки товариства «Просвіта» і Наукового товариства імені Шевченка комплектувалися виключно україномовною літературою, незалежно від того, де вона була видана – у Львові чи в Києві; чи це класика, чи сучасна література. Про це свідчать численні повідомлення. Одне з них: «Товариство «Просвіта» у Львові купить перший том: «Повісті й оповідання Івана Нечуя Левицького» (Київ, 1909. Видання друге). Оферти просимо слати до Канцелярії Товариства у Львові (Ринок ч. 10)» [19].

Інше повідомлення стосувалося діяльності Управи Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка, яка звернулася до «усього українського громадянства ... з уклінною проською присилати до Бібліотеки Товариства всякі – свої й чужі видання, що вийшли від р. 1914 аж доси, як в українській мові, так і в якій будь іншій, коли вони присвячені Україні і укр. справі ... зібрані в осім архіві бібліотеки можуть вони буи дуже цінним матеріалом до нашої історії за часів великої світової війни, а передусім можуть уже тепер значно допомогти бібліографічній комісії Товариства при уложеню, розпочатих нею публікацій» [20].

На початку 1920-х років кращі представники інтелігенції Львова запропонували «завести моду», тобто провести акцію – дарувати українські книжки на Різдво своїм знайомим і родичам. Як було зазначено, ця акція повинна стати доброю традицією, проводитися регулярно і популяризуватися у пресі. Ця ідея постала з необхідності – відсутності достатньої кількості читалень, потребою піднести рівень читання, важким фінансовим станом українських

інституцій. «Колиб українські жінки – матері, учительки, шкільна молодь, пластунки свідомо і послідовно впроваджували звичай купування книжок для своєї рідні чи приятелів з нагоди свят чи яких інших випадків, тоді можеб з часом зросло взагалі замилювання до читання і купування книжок, тоді певно твори наших найліпших письменників не припадалиб пиллом, лише появлялися би новими накладами, а в нашій суспільности булоб щораз менче таких інтелігентних родин, що крім «Кобзаря» та кількох принагідних брошур не мають жадної книжки», – згадувала Олена Залізняк [21].

Крім товариств «Просвіта» і «Сільський господар», активну діяльність по відновленню сільських і міських бібліотек відіграло і патріотично-гімнастичне товариство «Сокіл», або «Сокіл-батько». Це товариство 1923 року у Львові закупило велику кількість творів повоєнних українських видавництв. Серед них були книги: Г. Ібзен «Пер Гюнт», О. Маковей «Кроваве поле», К. Поліщук «Червоне марево», С. Чарнецький «Сумні ідем», Ф. Федорців «Драгоманов – Книга Битія Українського Народу» [22]. Ці книжки розсилалися на конкретні адреси бібліотек за дуже доступними цінами на умовах після оплати [22].

У тогочасній пресі також зустрічалися оголошення приватних осіб, які намагалися знайти і купити українські книжки і передати їх бібліотекам. Для прикладу, пан А. Княжинський з с. Тисовиці (повіт Стрільки) звернувся до населення з інформацією про можливу купівлю всіх томів бібліотеки газети «Діло» і всіх річників газети «Воля» за 1880–1897 рр. [23].

Про усвідомлення важливості відкриття бібліотек і читалень свідчило звернення Союзу українок до українських жінок: «Коли в нашій народі йде організаційна робота, не можемо ми жінки стояти на боці і приглядатися. Нам треба взяти ся до роботи! ... Задачею ... є бібліотеки і читальні, відчиги, сходини, концерти, театральні вистави, прогульки» [24].

В одному з головних документів Союзу українок – Комунікаті «Союзу Українок» до жіноцтва в краю» – прямо говорилося про важливість закладення бібліотек і видання жіночих часописів [25]. На початку 1923 р. пріоритетним напрямом діяльності Просвітньої секції Відділу Союзу українок у Львові стало відновлення і поповнення бібліотеки цього товариства, яка була зруйнована воєнним лихоліттям. Його членкині звернулися з проханням до всіх, у кого зберігалися книжки з передвоєнної бібліотеки товариства, повернути їх. Одночасно вони закликали подарувати книжки, щоб швидко укомплектувати книгозбірню. Книжки потрібно було надсилати на домашню адресу відомої громадської діячки Марії Струтинської або на адресу секції [26].

Як бачимо, наприкінці Першої світової війни і в перші повоєнні роки діяльність українських бібліотечних осередків в Галичині не припинялася. Їхні фонди, хоча й зазнали значних втрат, було поповнено за допомогою жертв і активної участі відомих громадських діячів. Бібліотеки швидко налагодити свою роботу. Діяльність із створення і відновлення сільських і міських бібліотек мала позитивну динаміку, про що говорилося у статті. Вод-

ночас ще багато аспектів минулого бібліотечної справи залишаються малодослідженими, як у всеукраїнському, так і в регіональному масштабах.

Література:

1. Кунанець Н. Е. Бібліотечна справа на західноукраїнських землях (XIII ст. – 1939 р.) : консолідований інформаційний ресурс [Текст] : монографія / Н. Е. Кунанець ; Нац. Ун-т «Львівська політехніка». – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 446, [24]с. : іл.

2. Дубровіна Л. А. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті [Текст] : монографія / Л. А. Дубровіна, О. О. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. – Київ : [б. в.], 2009. – 530 с.

3. Історія бібліотечної справи та бібліографії в Україні [Текст] : ретросп. бібліогр. покажч. публікацій середини XVIII ст. – початку ХХІ ст.: у 2 т. / НПБ України ; авт.-уклад. С. Л. Зворський. – Київ : [б. в.], 2013. – Т. 1: (1–4160). – 256 с.; Т. 2: (4161–7286). – 239 с.

4. Седих В. В. Історія бібліотечної справи в Україні [Текст] : навч. посіб. / В. В. Седих ; наук. ред. Н. М. Кушнаренко ; Харк. держ. акад. культури. – Харків : ХДАК, 2013. – 212 с.

5. Гнатюк В. На що у нас видають ся книжки? [Текст] / Володимир Гнатюк // Діло. – 1917. – Ч. 55. – 8 марта. – С. 2.

6. Крипякевич І. На повоєнні теми [Текст] / Іван Крипякевич // Діло. – 1917. – Ч. 5. – 6 січ. – С. 3.

7. Для Українців-жовнірів в поли [Текст] // Діло. – 1917. – Ч. 26. – 2 лют. – С. 3.

8. Вань Л. Справа лектури для полонених в Росії і Італії [Текст] / о. Лев Вань // Діло. – 1917. – Ч. 44. – 23 лют. – С. 1.

9. До народного учительства [Текст] // Діло. – 1917. – Ч. 8. – 12 січ. – С. 2–3.

10. Книжок для жовнірів [Текст] // Діло. – 1917. – Ч. 31. – 8 лют. – С. 3.

11. Возняк М. Перед ювілеєм української книги [Текст] / Михайло Возняк // Громадський Вістник. – 1923. – Ч. 9. – 13 січ. – С. 2.

12. Бібліотека Головного Відділу Товариства Просвіта в 1915 і 1916 рр. [Текст] // Діло. – 1917. – Ч. 37. – 15 лют. – С. 2.

13. Макух І. Відбудова краю [Текст] / Іван Макух // Діло. – 1917. – Ч. 48. – 28 лют. – С. 1.

14. [Яворівський вістник] [Текст] // Громадський Вістник. – 1923. – Ч. 3. – 4 січ. – С. 7.

15. С-й В. Читальня «Просвіти» [Текст] / В. С-й // Громадський Вістник. – 1922. – Ч. 144. – 17 серп. – С. 6.

16. К-ський В. З Любліна великого і малого [Текст] / В. К-ський // Громадський Вістник. – 1922. – Ч. 145. – 18 серп. – С. 6.

17. Виділ читальні «Просвіти» городецького передмістя у Львові [Текст] // Діло. – 1917. – Ч. 74. – 30 марта. – С. 4.

18. [Заряд бібліотеки Головного Відділу Товариства «Просвіта»] [Текст] // Діло. – 1917. – Ч. 27. – 3 лют. – С. 4.

19. [Товариство «Просвіта»] [Текст] // Діло. – 1917. – Ч. 34. – 11 лют. – С. 4.

20. Посилайте книжки! [Текст] // Діло. – 1918. – Ч. 87. – 17 цвіт. – С. 4.
21. Залізняк О. Українська книжка – святовечірний дарунок [Текст] / Олена Залізняк // Громадський Вістник. – 1923. – Ч. 5. – 6 січ. – С. 4.
22. Позір! [Текст] // Громадський Вістник. – 1923. – Ч. 26. – 3 лют. – С. 5.
23. Купимо всі томи Бібліотеки «Діла» і всі річники «Воли» (1880–1897) [Текст] // Діло. – 1918. – Ч. 87. – 17 цвіт. – С. 4.
24. В справі організації українського жіноцтва [Текст] / Головний Виділ тов. «Союза Українок» у Львові // Діло. – 1917. – Ч. 68. – 23 березня. – С. 1.
25. Комунікат «Союза Українок» до жіноцтва в краю [Текст] / Союз Українок // Громадський вістник. – 1922. – Ч. 13. – 4 марта. – С. 6.
26. Заклик! [Текст] // Громадський Вістник. – 1923. – Ч. 32. – 10 лют. – С. 7.

УКРАИНСКИЕ БИБЛИОТЕКИ ГАЛИЧИНЫ КОНЦА 1910-Х – НАЧАЛА 1920-Х ГГ.: ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Л.Б. Сырота

*Львовский национальный университет имени Ивана Франка
Факультет культуры и искусств
Кафедра библиотековедения и библиографии*

Раскрыты особенности восстановления работы украинских библиотек в Галичине в конце Первой мировой войны и в первые послевоенные годы. Особое внимание обращено на комплектование библиотечных фондов, общественную активность известных личностей, деятельность экономических, просветительских и гимнастических обществ по укреплению библиотечных центров во Львове и в провинции.

Ключевые слова: библиотека, книга, Галичина, комплектование, украинское общество, 1910–1920-е гг.

UKRAINIAN GALICHYNA LIBRARIES AT THE END 1910s – EARLY 1920s: RESUMPTION OF ACTIVITIES

L.B. Syrota

*Ivan Franko Lviv National University
Faculty of Culture and Arts
Department of Library Science and Bibliography*

The features of restoring the work of Ukrainian libraries in Galichyna at the end of the First World War and in the first post-war years are revealed. Particular attention is paid to the acquisition of library collections, social activity of famous personalities, the activities of economic, educational and gymnastic societies to strengthen library centers in Lviv and in the province.

Key words: library, book, Galicia, purchase of books, Ukrainian society, 1910-1920s.

INSTAGRAM ADDICTION: ВИКОРИСТОВУЄМО!

О.В. Соцков

Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка

Йдеться про особливості використання сервісу Instagram в бібліотечній практиці.

Ключові слова: бібліотеки, соціальні сервіси, Instagram.

Додаток Instagram позиціонує себе як «простий спосіб захоплення світлин і відео та обміну найкращими моментами з життя». На кінець 2017 року Instagram використовували більше 800 млн. користувачів, з них 500 млн. відвідували свої акаунти щодня; цікаво, що 60 відсотків користувачів Instagram віком 18–29 років. Популярність цього ресурсу стрімко зростає, особливо серед молоді. Instagram називають найвпливовішим серед соціальних мереж.

Бібліотеки в усьому світі використовують цей мобільний додаток задля демонстрації різноманітних перспектив. Публікація бібліотеками у стрічці «Instagram» емоційних та яскравих світлин може дійсно активно змінювати уявлення про можливості й статус бібліотеки, забезпечити «свіже повітря» дизайн-знімками книжок на незвичайному тлі, наближаючи бібліотеку до людей. Саме таким чином книгозбірні яскраво презентують свої простори, бібліотечний ландшафт, колекції, події, персонал та користувачів. Зображення та відеоролики, відображені в «Instagram»-акаунтах бібліотек, розповідають колективну історію про роль, яку виграє бібліотека у громаді. Більше того, обліковий запис стає потужним маркетинговим інструментом, який може надихати на відвідування бібліотек.

З чого розпочати? Перший крок: реєстрація в Instagram. Треба завантажити додаток у смартфон, налаштувати обліковий запис за правилами, якщо можливо синхронізувати акаунт з іншими представництвами бібліотеки в Інтернеті. В описі вказати повну назву своєї бібліотеки. Обов'язково надається електронна адреса веб-сторінки бібліотеки, визначається місія бібліотеки. Оскільки пошук у додатку йде за логіном, він повинен легко запам'ятовуватися та бути недовгим. Облікові записи можна знайти за назвою за допомогою функції пошуку в Instagram.

Заздалегідь необхідно визначати та сегментувати цільову аудиторію бібліотеки, розробити контент-стратегію, а саме скласти рубрики та види постів, визначити їхню частоту. Нарешті, вивчити, яким чином впроваджувати у публікаціях принципи периферійного переконання.

Для успішного просування використовуємо існуючі тренди щодо створення привабливого образу бібліотеки: книжкові релізи; креативні фотопрезентації; фото- та відеорозповіді про івенти та сервіси; світлини про те, як створюються проекти, виставки, реставруються книжки; фотомандри по сховищу книжок; яким чином бібліотекарі навчають та навчаються. Бібліотечний простір – це завжди цікаво, розповідаємо про бібліотекарів та чита-

чів за допомогою цікавих та нетривіальних відео та фото у стрічці та stories Instagram.

Instagram-хештеги дозволяють контенту в Instagram стати доступним широкій аудиторії. Користувачі Instagram мають можливість вивчати вміст, що публічно завантажується, шляхом пошуку хештегів, які створювачі поєднують зі своїми публікаціями. Перегляд результатів найпопулярніших тегів може виявитись непрактичним та складним. Наприклад, вивчаючи популярні бібліотеки, наприклад #librariesofinstagram, дають тисячі зображень, пов'язаних із бібліотеками; пошук #бібліотека, #library дає мільйон хітів. Наразі єдиним способом перегляду результатів в Instagram є нескінченна прокрутка. Оскільки результати замовляються від найостанніших до найменш недавніх, побачення всіх повідомлень для даного хештегу залежить від бажання продовжувати прокрутку.

Хештеги розділяються на контентні, трендові, не забуваємо про власні (брендові). Використання хештегів має зробити публікацію більш доступною. Сортуємо хештеги за популярністю на 3 категорії: високочастотні (ВЧ), середньочастотні (СЧ) та низькочастотні (НЧ). За законом Instagram-маркетингу, треба опісля публікації фото використовувати ВЧ-хештеги, після приросту лайків редагується фото та вставляються СЧ-хештеги, а лишень коли кількість вподобань зменшиться, проставляємо НЧ-хештеги.

За допомогою Direct легко обмінюватися повідомленнями, цей вбудований менеджер вже став головним комутатором для всієї спільноти Instagram. Вже зараз презентовано IGTV, по суті конкурента YouTube, який ставить вертикальні відео в Instagram, саме це надає можливості впливу на аудиторію, в тому числі через бібліотечні акаунти.

Оскільки Instagram – це не тільки соціальна мережа, а й інструментарій задля швидкого просування через дійовий контент до конкретної цільової аудиторії, бібліотекам вже наразі необхідно використовувати цю перспективну платформу більш рішуче та активніше.

INSTAGRAM ADDUCTION: ИСПОЛЬЗУЕМ!

О. Соцков

Харьковская государственная научная библиотека им. В.Г. Короленко
Особенности использования сервиса Instagram в библиотечной практике.
Ключевые слова: библиотеки, социальные сервисы, Instagram.

INSTAGRAM ADDUCTION: USE!

О. Sotskov

Kharkiv V.G. Korolenko State Scientific Library
Features of using Instagram service in library practice.
Key words: libraries, social services, Instagram.

**КЕРІВНИЦТВО ІМІДЖЕМ ЗАСОБАМИ КОМУНІКАЦІЇ
НА ПАБЛІКАХ БІБЛІОТЕК м. ХАРКОВА***А.А. Тищенко**Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка*

Стаття розглядає коментування на пабліках бібліотек м. Харкова у мережі як важливий компонент керування іміджем бібліотеки, досліджено стан та активність, змістовний характер процесу коментування на бібліотечних пабліках м. Харкова.

Ключові слова: коментування, бібліотечні представництва, бібліотеки Харкова, публічні бібліотеки, комунікація, зворотній зв'язок, коментар, сайти, соціальні мережі, позитивний імідж, керівництво іміджем.

Імідж бібліотеки формується під впливом багатьох чинників. Одним з них є комунікація з користувачами, зокрема комунікація у мережі Інтернет, соціальних мережах. Кожен пост – анонси, інформація про заходи, публічний звіт, висвітлення бібліотечного сервісу, що розмішують бібліотеки не залишаються непоміченими їхніми користувачами. Після опублікування він неначе живе окремим власним життям, отримує реакцію спільноти як користувачької, так і професійної бібліотечної [3]. Таким чином спілкування у соціальних мережах формується певний алгоритм поведінки, спілкування, що є окремим фактором, який сприятиме ефективному формуванню позитивного іміджу бібліотеки [6]. Визначним елементом комунікації у бібліотечних пабліках є зворотній зв'язок, коментування, комунікація з громадянами Інтернету, нетизянами.

Бібліотечні пабліки містять багато інформації: професійної, розважальної, навчальної іншої. Виділитись на цьому фоні, а ти паче отримати відгук у формі коментаря досить складно. Чітко працює правило одного відсотка коли зі 100 тих, хто побачив пост 9 лайкнуть і тільки один прокоментує. Фахівці SMM рекомендують впливати на ситуації дотриманням іншого правила – 5/3/2, де на кожні 10 постів припадає 5 перепостів, цікавих підписникам, 3 власного контенту, що стосується бібліотеки і 2 новини персоналізовані, про будні звичайного бібліотекаря [2].

Щоб впливати на імідж бібліотеки варто розміщувати цікаву інформацію, звертатись до емоцій нетизян, розмішуючи пост «вмикати почуття» (зацікавлення, протест, співпереживання тощо). Такі пости будуть отримувати коментарі, такими постами бібліотекарі зможуть налагодити комунікацію зі своїми дійсними чи потенційними користувачами, керувати своїм іміджем.

Коментарі є необхідною умовою представлення бібліотек у мережі. Будь який коментар, позитивний чи негативний, це реальний зворотний зв'язок, це «живий» користувач бібліотечних послуг. Здебільшого це ті, хто вже скористувався сервісом чи ретельно перечитали надану бібліотекою інформацію у мережі [4]. Крім іміджевої, комунікація з читачами має й інші переваги: приріст трафіку (відгук від реальної людини завжди викликає за-

цікавленість, бажання вчитатись, перевірити, скористатись сервісом), налагодження контактів з нетиззянами, можливість дізнатись думку своїх підписників, можливо у дискусії знайти свіжу ідею [3].

Рекомендовані правила з ведення бібліотечних пабліків [1, 5, 7]:

1. Розміщення правил поведінки, коментування у представництві;
2. Відповідати потрібно на кожен коментар, бібліотеки. Коментарі без відповіді шкідливо позначаються на іміджі бібліотеки. Виключенням є беззмістовний троллінг, імпульсивні висловлювання;
3. Відповідь оперативна, креативна, коректна, лаконічна. За можливості персоналізуємо відповіді – звертання до коментатора поіменно, відповідає конкретна особа, а не бот;
4. Варто дякувати за кожен коментар;
5. Обов'язкове висвітлення результату роботи над негативним коментарем (що покращили, як ліквідували недоліки).

Коментарів є два види: позитивні та негативні. Відповідати необхідно на обидва види, негативним варто, навіть, приділяти більше уваги. Будь який коментар важливий і не повинен залишатись без реакції адміністрації представництва. Негативні ж коментарі є чи не важливіші за позитивні, адже це також «золотий запас», що після вірної роботи з ними можуть стати «адвокатом» бібліотек. Відповіддю на позитивні коментарі може бути подяка, запевнення у подальшому удосконаленні бібліотечного сервісу. Якщо у коментарі висловили вдячність конкретному співробітнику бібліотеки, варто його також відмітити [3]. Така реакція позитивно працюватиме на імідж бібліотеки.

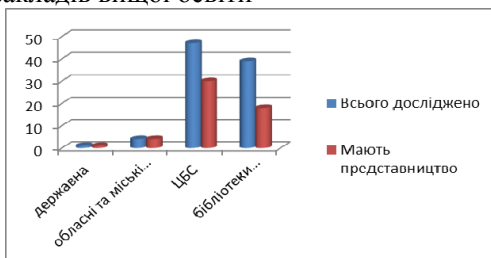
З негативними працювати складніше, однак набагато важливіше. Умовно негативні коментарі поділяють на написані незадоволені клієнти, що вже скористались сервісом та залишився незадоволеним (відповідати слід швидко, виявляється предмет незадоволення, він ліквідується, успіх з владнання ситуації висвітлюється у мережі. Якщо нетиззянин не вірно тлумачить події, аргументовано доводимо його помилку, висвітлюємо результати), так звані «злобні тролі» (робота як з першою категорією, у разі невдачі – бан) та масовий негатив (за результатами дослідження представництв бібліотек Харківщини такого явища не було виявлено) [4].

У першому півріччі 2018 року співробітниками Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка було проведено дослідження «Комунікаційна культура у соціальних мережах бібліотечної Харківщини».

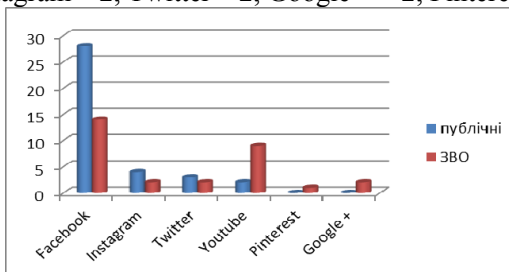
Метою дослідження був аналіз комунікацій у бібліотечних представництвах в мережі, зокрема активність, змістове навантаження зворотного зв'язку користувачів, нетиззян, що скористались сервісом чи долучились до обговорень.

Об'єктом дослідження стали бібліотеки м. Харкова, що підпорядковуються Міністерству культури та інших міністерств (бібліотек закладів вищої освіти). Серед досліджених 1 бібліотека державного значення, 4 обласних та міських публічних бібліотеки, 47 бібліотеки централізованих бібліотечних систем, 39 бібліотеки закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації.

3 них мають представництва (сайти, пабліки у соціальних мережах):
 5 бібліотек державного значення і обласних та міських публічних;
 30 бібліотек ЦБС та бібліотек-філій;
 18 бібліотек закладів вищої освіти

Розглядаючи бібліотечні пабліки у соціальних мережах, було виявлено, що більшість надають перевагу представництву у соціальній мережі Facebook, менше бібліотек представлено у інших – Instagram, Twitter, YouTube, Google +, Pinterest. Серед публічних бібліотек кількість пабліків у соціальних мережах така: у Facebook 28 бібліотечних представництва, Instagram – 4, Twitter – 3, YouTube – 2. У бібліотеках ЗВО ситуація схожа, однак задіяно мережі, що не використовуються публічними бібліотеками. Наприклад, YouTube бібліотеками ЗВО використовується активніше усіх інших, після Facebook. А саме – у Facebook 14 бібліотечних пабліка, YouTube – 9, Instagram – 2, Twitter – 2, Google + – 2, Pinterest – 1.

За результатами дослідження умовно вдалось виділити основні чотири види коментарів: позитивні, інформаційні, дискусійні, негативні. Кожен вид має кілька підвидів:

За порадами фахівців SMM адміністраторам представництв рекомендується обов'язково реагувати на коментарі, як позитивні, так і негативні. Здебільшого пости на публіках бібліотек м. Харкова отримують відгук зі сторони адміністратора. Питання чи запити нетизян знаходять відповіді, іноді у формі бібліографічні довідки. Та деякі коментарі залишаються без відповіді, здебільшого такі, що несуть негативний зміст, чи написані у саркастично-іронічному руслі. Комунікація з нетизянами здійснюється у толерантній, емоційній, ґрунтовній, аргументованій атмосфері.

Аналізуючи активність комунікації у соціальних мережах формується певна тенденція. Наприклад, у соціальній мережі Facebook міститься найбільша кількість коментарів, найбільша активність комунікації, але дана тенденція впливає тільки за рахунок того, що майже усі бібліотеки представлені у цій соціальній мережі. За активністю коментування лідирує Instagram – майже кожен другий пост прокоментовано. Твіттер містить мало бібліотечних профілів, коментування у ньому пасивне. Соціальна мережа Бібліотечні канали на YouTube містять не багато коментарів, хоча активність оновлення серед бібліотек ЗВО у цій мережі досить велика. Саме у цій мережі є коментарі до тематичних відео від тролей, некоректні за змістом, лайливі та провокуючі. Такі коментарі не видалялись адміністратором та залишились без реакції бібліотекарів.

Характерною особливістю бібліотечних публіків є активність комунікації бібліотечних фахівців між собою. Багато постів, зокрема події, викликають обговорення у колег, обмін досвідом у коментарях, за рахунок бібліотечних фахівців збільшується кількість вподобань, лайків.

За результатами дослідження виявлено високу комунікаційну культуру, достатню активність комунікації як фахівців, що адмініструють бібліотечні представництва, так і нетизян, яких цікавить інформація, представлена на цих представництвах. Коментування є чудовим прикладом комунікації нетизян, обговорення нагальних проблем. Відслідковуючи дану форму комунікації у бібліотечних представництвах, вдалось виявити атмосферу, просякнуту зацікавленістю та бажанням зробити публіки кращими усіма членами спільнот. Таким чином можна говорити про успішність формування позитивного іміджу бібліотек на просторах Інтернету засобами комунікації, коментування.

Література:

1. 7 способов работы с негативными комментариями в соцсетях // Sostav.ua: реклама, маркетинг, PR / – Режим доступа: <http://sostav.ua/publication/7-sposobov-raboty-s-negativnymi-kommentariyami-v-sotssetyakh-62165.html> (Дата обращения: 10.07.2018).

2. Как повысить вовлеченность вашей аудитории в соцсетях (даже если вы понятия не имеете, что делать!) // GeniusMarketing: сайт. – Режим доступа: <https://bit.ly/2JSaht9> (Дата обращения: 17.07.2018).

3. Караваев М. Как правильно отвечать на комментарии в интернете / Михаил Караваев. – Режим доступа: <https://bit.ly/2uPK0a5> (Дата обращения: 17.07.2018).

4. Кац Ева Тrolли, упыри и запущенные случаи болезни: как работать с негативными комментариями в соцсетях / Ева Кац // Акцион: медиагруппа и сеть профессиональных сайтов: <https://bit.ly/2LnzeC4> (Режим доступа: 15.07.2018).

5. Кучинова В. Как компании отвечают на отзывы: 44 реальных примера / Виктория Кучинова // ТехТerra: агенство интернет-маркетинга. – Режим доступа: <https://texterra.ru/blog/kak-kompanii-otvechayut-na-otzyvy-realnye-primery.html> (Дата обращения: 12.07.2018).

6. Правило одного процента // Википедия: свободная энциклопедия. – URL: <https://bit.ly/1R5Gc8g> (дата обращения: 08.08.2018).

7. Реакция на пользовательские отзывы с целью повышения средней оценки // Habr: сайт. – Режим доступа: <https://habr.com/post/327982/> (Дата обращения: 05.07.2018).

РУКОВОДСТВО ИМИДЖЕМ СРЕДСТВАМИ КОММУНИКАЦИИ НА ПАБЛИКАХ БИБЛИОТЕК Г. ХАРЬКОВА

А.А. Тищенко

Харьковская государственная научная библиотека им. В.Г. Короленко

Статья рассматривает комментирование на пабликах библиотек г. Харькова в сети как важный компонент управления имиджем библиотеки, исследовано состояние и активность, содержательный характер процесса комментирования на библиотечных пабликах г. Харьков.

Ключевые слова: комментирование, библиотечные представительства, библиотеки Харькова, публичные библиотеки, коммуникация, обратная связь, комментарий сайты, социальные сети, положительный имидж, руководство имиджем.

IMAGE MANAGEMENT IS A MEANS OF COMMUNICATION ON THE PAGES OF LIBRARIES IN THE CITY OF KHARKIV

А.А. Tishchenko

Kharkiv V.G. Korolenko State Scientific Library

The article considers commentary on the pages on the network libraries of the city of Kharkov as an important component of managing the image of the library, the state and activity, the content of the process of commenting on the library's of Kharkov publics pages on the network is researched.

Key words: commentary, library representations, Kharkov libraries, public libraries, communication, feedback, commentary, sites, social networks, positive image, image management.

QR-КОД ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ*Г.М. Ткаченко**Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Інформаційно-бібліотечний відділ*

У статті розглянуто можливості використання QR-кодів, проведено аналіз генераторів QR-кодів і програм-сканерів, наведено приклади застосування QR-кодів у бібліотечній роботі.

Ключові слова: мобільна бібліотека, двомірний штрих код, QR-код, генератори QR-кодів, дистанційне обслуговування.

Вступ. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та масове використання мобільних телефонів, смартфонів, ноутбуків, планшетів дає можливість використання такого універсального носія інформації як QR-код. З приходом «інформаційної ери» QR-код перетворився на корисний інструмент, що можливо використовувати в будь-якій сфері життя.

Масове впровадження QR-кодів серед розвинутих країн призвело до широкого використання їх на українському ринку. Будь-який смартфон або планшет легко зможе розшифрувати QR-кодовану інформацію. Для цього потрібно скористатися камерою мобільного пристрою зі встановленою програмою для розпізнання QR-коду.

Питанням використання QR-кодів у різних галузях присвячені роботи В. Бондаренко, О. Воронкіна, П. Демченко, Т. Дібрової, О. Кислової, В. Куклева, Н. Рашевської, Д. Семенченко, С. Семерікова, І. Цуканової.

Зчитування даних, що закодовані за допомогою QR-коду, дозволяє швидко отримувати багато різної інформації.

Основна частина. Абревіатура QR (quick response) означає «швидкий відгук». Це двомірний штрих код, який було розроблено в 1994 році японською компанією «Denso Wave», що є структурним підрозділом компанії Toyota. Основна мета QR-кодів – розмістити великий обсяг інформації на невеликому шматочку. Головною умовою при цьому було те, що ушкодженні або частково забрудненні дані не завадили зчитуванню вміщеної інформації. Сутність QR-коду – в одному невеликому квадраті помістити 2953 байти інформації, тобто 7089 цифр або 4296 букв (близько 1–2 сторінки тексту в форматі A4) та 1817 ієрогліфів [2].

У QR-коді зашифрована інформація набагато більшого обсягу, ніж у звичному штрих-коді. Усередині QR-коду закодовані спеціальні службові символи, що дозволяють визначити зміст зображення. Це можуть бути текст, адреса електронної пошти, гіперпосилання на сайти, номери телефонів, географічні координати, відео на YouTube, посилання на сторінку профілю в соціальних мережах, аудіо-файли, online-бібліотеки тощо.

Сьогодні QR-коди зустрічаються різних кольорів, але частіше для їх створення використовують білі та чорні квадрати. Головна умова – це чітко

виражений контраст між темними та світлими ділянками зображення. Особливою рисою QR-кодів є їх структура – квадрат, хоча сьогодні можна зустріти моделі будь-якої форми. Вбудована в програму-сканер система корекції помилок дозволяє отримати інформацію навіть з QR-коду, що було пошкоджено.

Потрібно зазначити, що QR-коди не були ліцензовані, тому кожна людина може не тільки використовувати, а й створювати їх абсолютно безкоштовно. Для створення й просування QR-кодів є безліч сервісів і програм.

Існує багато переваг використання QR-кодів:

- має миттєвий доступ до закодованої інформації;
- уміщує великі об'єми інформації в досить невеликому зображенні;
- розміщується на будь-якій поверхні.

На сьогоднішній день в інтернет-просторі є досить широкий вибір он-лайн-сервісів для зчитування та генерування QR-кодів.

Створюється QR-код через генератор, що представляє собою спеціальну програму.

Програма QR Code Studio дозволяє швидко створювати QR-коди. Вони можуть бути збережені в графічному форматі (BMP, GIF, JPG, PNG або TIFF) або скопійовані в буфер обміну.

Безкоштовний генератор «дизайнерських» QR-кодів Visualead підтримує багато мов, має широкий набір шаблонів та потужний вбудований редактор.

Інформаційний сервіс TrusTthisProduct має функцію безкоштовного генератора QR-кодів онлайн.

Багатофункціональний генератор QR-кодів Creambee призначено для кодування картинок, візитівок, повідомлень для соціальних мереж, посилань на сайти, SMS тощо.

Сервіс QRCC дозволяє створювати Micro QR-коди (зменшені версії звичайного двомірного коду) і Datamatrix (мініатюрні коди). Вбудований редактор дозволяє задати колір та фон коду, невеликий опис, розмістити логотип і вибрати один з чотирьох доступних розмірів. Додаткова функція – після генерації коду ви можете замовити з ним будь-який сувенір.

Для того, щоб зчитати QR-код необхідно запустити програму QR-сканер, навести камеру пристрою на код, розпізнати вміст коду й отримати відповідну інформацію.

Програма QR Droid відрізняється перш за все приємним і, що важливо, зрозумілим інтерфейсом та автоматичністю. Після запуску програми відбувається сканування QR-коду, і якщо в ньому було закодовано посилання на веб-сторінку, то швидко відбудеться перехід у вбудований браузер. Програма дозволяє створити свій власний QR-код з необхідною інформацією.

Простий у використанні QR-код Reader містить історію сканованих QR-кодів і кнопку спалаху, нічого більше.

Додаток VIDІ надає можливість не тільки розпізнавати QR-код, а й створювати власні. Наприклад, можна створити візитівку. Спеціальні поля розділяють інформацію: номер телефона, адресу, електронну пошту тощо.

Neo Reader дозволяє зчитувати інформацію не тільки з QR-кодів, але і зі штрих-кодів. У програмі є можливість контролювати звук, а також прив'язка

до місця розташування. Але створення власних QR-кодів у програмі не передбачено. У якості альтернативи пропонується швидке посилання на відповідний сайт.

Перед сучасними бібліотеками стоїть завдання – опанувати інноваційні мобільні технології для залучення нових користувачів та розширити спектр бібліотечних дистанційних послуг. У цьому контексті бібліотеки як універсальні інформаційно-комунікаційні комплекси активно долучають до процесу впровадження та використання QR-кодів як ефективного способу надання додаткової інформації читачам, а також як інноваційну технологію для сприяння популяризації книг, авторів, бібліотеки [1].

Можливості використання QR-кодів у бібліотечній роботі досить широкі. Їх можна розміщати на інформаційних плакатах, на візитівках, книжкових кишеньках, читацьких квитках, бейджиках бібліотечних працівників, учасників різних заходів тощо.

У код можна зашифрувати й додаткову інформацію щодо електронної адреси, on-line доступу до електронних книг, відомостей про авторів, посилань на інтернет-ресурси, розміщення в соціальних мережах тощо.

Декодування спрямує користувача на потрібний сайт і позбавить його від необхідності ретельно вводити велику кількість знаків в адресному рядку браузера, дозволить перейти за посиланням чи зателефонувати.

Цікавим прийомом з використанням QR-кодів є проведення on-line екскурсії бібліотекою. QR-коди використовуються під час оформлення наочності, їх можна розмістити на мапах для інформування користувачів про подорожі країнами світу або короткі відомості про культуру або історію окремих країн, посилання на книги про ці держави.

QR-код використовується як вдалий рекламний хід. Його розміщують на закладках, візитівках, плакатах, буклетах, проспектах тощо.

QR-коди надають доступ до будь-якого онлайн-контенту: електронних бібліотек, сторінки сайту зі списками книг, посилань на сайт бібліотек, інформацію про календар знаменних дат, плани бібліотечних заходів, доступ до електронних баз даних, конкретне відео заходів, фотоальбоми тощо.

QR-кодування дозволяє завантажити книгу на свій мобільний пристрій, але це можливо за умови керування принципами академічної доброчесності.

Використовувати QR-коди можна на обкладинках книг неформальних віртуальних бібліотек, розташованих поза межами стін бібліотеки: на дошках оголошень, у класних кімнатах, на транспортних зупинках, на бібліошпаківнях, на книгах, що беруть участь у бук-кросингу, у лікарнях, у кав'ярнях тощо.

Також цікавим є розташування QR-кодів під час створення віртуальних виставок чи бук-трейлерів.

Ефективним прийомом є використання QR-кодів під час проведення бібліотекою різних масових заходів: квестів, естафет, ігор, вікторин тощо.

Кодуванню підлягають різні завдання, посилання на ресурс Інтернету, приховані підказки, посилання на вікторини, інтерактивні вправи, тести, анкети, відповіді на завдання, підказки для квесту, оголошення, інструкції тощо.

Висновок. Стрімкий розвиток цифрових технологій, що впливає на бібліотечну сферу, змінює простір комунікації бібліотечних працівників. Бібліотекарі Донецької області є активними учасниками різних Інтернет-проектів: створюють бібліотечні сайти, розміщують власні інформаційні ресурси, обслуговують користувачів дистанційно, посилюють консультативні й освітні послуги, використовують QR-коди в роботі тощо.

Отже, QR-коди в бібліотеці можна розглядати як інноваційну мобільну технологію, що дає можливість підвищувати рівень бібліотечного обслуговування, як ефективний спосіб надання додаткової інформації для читача, сприяння промоції читання, авторів і бібліотеки. QR-кодування є надфективним сервісом, що допомагає користувачам швидко отримувати доступ до потрібної інформації.

Література:

1. Бондаренко В. Мобільні технології у бібліотеці: QR-код // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 6. – С. 28–32.

2. История QR-кода [Электронный ресурс] : видео / DaiFiveTop // YouTube. – Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=1ALhhzkMACY>. – Название с экрана. – Дата публикации: 5 мая 2016. – Дата просмотра: 08.09.2018

3. QR код [Электронный ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія.– Електрон, дан. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/QR-код> (дата звернення: 03.09.2018). – Назва з домашньої сторінки Інтернету.

4. Что такое QR код, для чего он нужен, и как его создать? [Электронный ресурс] : видео обучение-инструкция / Comedytv // YouTube. – Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=w0nB8KUwVRc>. – Название с экрана. – Дата публикации: 25 апреля 2014 г. – Дата просмотра: 06.09.2018.

5. Mishra Ajay Shanker QR-code in library practice some examples / Ajay Shanker Mishra, Sachin Kumar Umre, Pavan Kumar Gupta // International Journal of Engineering Sciences & Research Technology. – 2017. – №6(2): February. – P. 319–326.

6.

QR-КОД КАК ИННОВАЦИОННЫЙ МЕТОД ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ

А.Н. Ткаченко

*Донецкий областной институт последипломного педагогического образования
Информационно-библиотечный отдел, методист*

В статье рассмотрены возможности использования QR-кодов, проведен анализ генераторов QR-кодов и программ-сканеров, приведены примеры применения QR-кодов в библиотечной работе.

Ключевые слова: мобильная библиотека, двухмерный штрих код, QR-код, генераторы QR-кодов, дистанционное обслуживание.

QR-CODE AS AN INNOVATIVE METHOD OF SUBMITTING THE INFORMATION

H. Tkachenko

*Donetsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education
Information and library department, methodologist*

The article considers the possibilities of using QR-codes, analyzes QR-code generators and software scanners, gives examples of application the QR-codes in a library work.

Keywords: mobile library, two-dimensional bar code, QR-code, QR-code generators, remote servicing.

УДК 908(477.44-21):016(045)

КРАЄЗНАВЧІ НОН-ФІКШН ВИДАННЯ БІБЛІОТЕКИ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. М. І. ПИРОГОВА ЯК РЕЗУЛЬТАТ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О.А. Юрчишина

*Вінницький національний медичний університет ім.М.І. Пирогова
Бібліотека*

Про досвід роботи бібліотеки зі створення краєзнавчої біобібліографічної продукції з використанням архівних матеріалів та документально підтверджених джерел

Ключові слова: бібліотека закладу вищої освіти, краєзнавча біобібліографічна продукція, історико-медичне краєзнавство, нон-фікшн видання.

Останнім часом серед читацького загалу зростає попит на нон-фікшн літературу, тобто на літературу факту, документальну літературу. Бібліотека закладу вищої освіти цілком може цей жанр опанувати й готувати потрібні для користувачів видання, особливо це стосується краєзнавчої роботи бібліотек, адже потреби користувачів на краєзнавчу інформацію останнім часом зросли.

21 травня 2015 р. набув чинності закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 рр.». Задовольняючи власні інформаційні потреби з краєзнавства, користувачі дедалі частіше звертаються до архівних установ. Вони прагнуть правди, достовірних раніше замовчуваних фактів, тем й імен, на які було накладено табу. Бібліотека Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (далі ВНМУ ім. М.І. Пирогова) має досвід підготовки краєзнавчих видань історико-медичної тематики на основі архівних документів та усно-історичних досліджень.

Внаслідок копійткої роботи (опрацьовано чимало матеріалів архіву ВНМУ ім. М.І. Пирогова, Державного архіву Вінницької області, наукової періодики, монографій, інтернет-ресурсів, тощо) у травні 2016 р. побачило світ видання «**Ректори ВНМУ ім. М. І. Пирогова: погляд крізь час (1930–2016)**». Ви-

дання містить відомості про 17 ректорів університету. В біографії кожного з них віддзеркалилася ціла епоха: створення університету, незаконні репресії, розстріли, нацистська окупація, а згодом відбудова університету... У кожній із статей відображено життєвий шлях, наукові здобутки ректорів, їх вклад у розбудову університету, зміцнення матеріально-технічної бази та процвітання його іміджу, починаючи з 1930 року. Обсяг біографічних статей про кожного з ректорів визначився наявністю віднайдених матеріалів, в кінці подається бібліографічний список літератури. Наведено достовірні факти з навчально-виховної, наукової, громадської та господарської діяльності ректорів.

Декілька видань присвячено Степанові Васильовичу Руданському. Всі вони – результат багаторічної праці в музеях, архівах, бібліотеках, копіткою дослідницької й пошукової роботи. Це, насамперед, дві книги про лікаря й класика української літератури Степана Руданського, створені спільно з Національною медичною бібліотекою України (далі ННМБУ) та правнучатим племінником С.В. Руданського, випускником ВНМУ ім. М.І. Пирогова 1959 р. Олексієм Боржковським. Перша книга «Степан Руданський (1834–1873). Поет, лікар, громадянин» побачила світ у 2009 році, друга – «І я знов живий світ оглядую...» (до 180-річчя від дня народження Степана Васильовича Руданського) – у 2014 році. Також підготовлено біобібліографічний нарис «Степан Руданський – лікар-гуманіст (1834-1873)», який знайомить читача з його лікарською практикою та громадською діяльністю. Видання складається з декількох розділів. Про лікаря й громадянина, одного з перших дипломованих фахівців на епідемічно небезпечних просторах Таврії йдеться в розділі «Степан Руданський – лікар-гуманіст». Хронологічна таблиця «Основні дати життя й лікарської діяльності Степана Руданського» побудована на основі формулярного списку лікаря, складеного ним власноруч у 1870 р. та ін. документальних матеріалах. Окремими розділами виділені «Праці лікаря Руданського», «З епістолярної спадщини», «Сторінки Кримської біографії (1961-1973)», «Вшанування пам'яті лікаря й поета», «Музеї», «Пам'ятники С. Руданському. Пам'ятні місця», «Бібліографія творів С. Руданського та праць про нього». До розділу «І слово лікує...» увійшли поезії Руданського, пов'язані з медичною тематикою. Нарис включає висловлювання видатних діячів літератури, культури, медицини про Степана Руданського, цікаві факти з його життя. Діяльність лікаря проілюстрована віднайденими світлинами, в т.ч. в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.

У 2015 р. авторський колектив книги «І я знов живий світ оглядую...» став дипломантом Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського.

Рівно через сто років після народження С Руданського на світ з'явився Олексій Васильович Боржковський, правнучатий племінник поета й лікаря (рід іде по лінії Степанової сестри Ольги Руданської). Лікар, який врятував тисячі життів, який оперував без жодного ускладнення, якому хворі цілували

руки, має в житті велике захоплення – досліджує свій рід, зокрема, життя й творчість свого пращура – українського поета-класика й лікаря Степана Руданського. На старенькому «Фольксвагені» Олексія Васильовича, ми об'їздили чимало куточків України, досліджуючи генеалогію роду. Проводячи усно-історичні дослідження, напитували краєзнавців, старожилів, які мали добру пам'ять й уміли оповідати, записували перекази про Степана Руданського, його оточення, нащадків, робили світлини. Ми брали участь у різних заходах, спілкувалися з цікавими людьми, визначними діячами науки, культури, медицини й мистецтва, працювали в архівах, музеях, бібліотеках спільно й поодиночі; обмінювалися знахідками й ділилися віднайденим. О.В. Боржковський – частий гість у бібліотеках ВНМУ ім. М.І. Пирогова та ННМБУ, щорічний учасник літературно-мистецьких вечорів пам'яті С. Руданського у бібліотеках; подарував для обох бібліотек чимало великих і гарних світлин, книг, ксерокопій різних матеріалів про свого великого пращура. В 2014 р. до 80-річчя О.В. Боржковського спільно з ННМБУ було підготовлено та видано біобібліографічний нарис «Лікар Олексій Боржковський – нащадок славетного роду». Містить біографічний нарис, бібліографію публікацій ювіляра та список літератури про нього, світлини з його особистого архіву, уривки з листів та чимало інших цікавих матеріалів.

З 2011 р. щорічно видається календар знаменних і пам'ятних дат «Вінниччина медична», присвячений визначним подіям в історії ВНМУ ім. М.І. Пирогова, його ювілярам, які зробили вагомий внесок у розвиток університету, становлення університетської та вітчизняної медичної науки, а також про інші визначні дати в житті університету та медицини краю. Видання зросло в об'ємі, наповнюється з року в рік цікавими фактографічними матеріалами. Містить перелік Всесвітніх днів та професійних свят стосовно галузі охорони здоров'я та іменний покажчик ювілярів. В кінці календаря розміщуємо звернення про допомогу в краєзнавчій роботі та висловлюємо подяку всім, хто протягом поточного року надав таку допомогу. Календар користується популярністю, особливо серед професорсько-викладацького складу та співробітників університету.

Спільно з вінницьким видавництвом «ПРАДА-АРТ» у 2013 р. бібліотека підготувала матеріали до 5-го випуску регіонального альманаху «Подільські джерела», що вийшов під назвою «Під знаком Червоного Хреста». Серед членів редакційної колегії директор бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова Н.М. Кравчук та бібліограф-краєзнавець О.А. Юрчишина. Зі сторінок цього видання читачі дізнаються багато цікавого про історію медицини краю, університету, його науковців, видатних медиків Вінниччини, знайомляться з літературною творчістю медиків, зокрема Ю.М. Мостового, завідувача кафедри пропедевтики внутрішньої медицини ВНМУ ім. М.І. Пирогова. Крім того, видання містить праці співробітників університету: С.М. Шувалова, Л.П. Солейко, О.В. Солейко. До видання увійшла і моя розвідка «Подоланин Степан Руданський».

У 1960 р. згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР за № 1514 від 8 вересня 1960 р. ВНМУ присвоєно ім'я М.І. Пирогова. Спільно з ННМБУ в 2010 р. видано біобібліографічний покажчик «М.І. Пирогов» в електронному форматі (до 200-річного ювілею видатного хірурга) та підготовлено біо-бібліографічний посібник «Микола Іванович Пирогов: крізь час і плин століть (1810-1881)», до якого увійшло понад 3000 джерел. У Державному архіві Вінницької області було виявлено і включено до нього близько 120 джерел, унікальних матеріалів про життєвий шлях, лікарську й громадську діяльність, вшанування пам'яті геніального хірурга й анатома.

В 2014 р. до 160-річчя від дня народження Володимира Костянтиновича Високовича – видатного патологоанатома, бактеріолога та епідеміолога, професора Харківського та Київського університетів (народився 16.(28).01.1854 р. в м. Гайсин Подільської губернії, нині райцентр Вінницької області) спільно з ННМБУ було підготовлено видання «Життя, присвячене людям».

На замовлення кафедри хірургії № 2 у 2013 р. побачив світ біобібліографічний покажчик «Кафедра факультетської хірургії: історія та сьогодення». У виданні представлені історія кафедри, науковий шлях її завідувачів і завучів, короткі відомості про співробітників кафедри від її заснування до сучасності. Всі розділи доповнені бібліографічними списками літератури. Маловідомі світліни супроводжують 80-річний літопис кафедри.

У 2012 р. було підготовлено біо-бібліографічний покажчик «Болюх Борис Афанасійович» (до 75-річчя від дня народження професора ВНМУ ім. М.І. Пирогова). Науковець зробив вагомий внесок у розвиток вітчизняної онкології. Видання різнобічно висвітлює постать цієї неординарної особистості: науковця, наставника, лікаря, громадянина, патріота. Багато матеріалів та світлин з особистого архіву надав ювіляр. Сам він розробив і запропонував структуру видання та став автором текстів. Видання містить науковий доробок професора (понад 170 праць) і літературу про нього.

Було також видано кілька рекомендаційних списків літератури «Реформування системи охорони здоров'я на Вінниччині: проблеми і перспективи» (2012), «Лікар М.В. Оводов, міський голова Вінниці» (2014), «Лікар Йосип Ролле – краєзнавець, історик, письменник» (2015). На сайті бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова можна познайомитися з краєзнавчими виданнями в електронному форматі.

Нині поглиблюється робота в царині історико-медичного краєзнавства, вивчаються маловідомі сторінки історії університету, забуті й замовчувані імена його науковців.

«Вінницький медичний інститут у Другій світовій війні» – один із напрямків краєзнавчого проекту бібліотеки «Пам'ять університету». За цим напрямком проводиться ретельна пошукова, дослідницька робота з уточнення ряду фактів. Робота розпочалася із звернення до співробітників, науковців, студентів, випускників ВНМУ ім. М.І. Пирогова з проханням надати допомогу з виявлення матеріалів про діяльність університету в довоєнний час та період Другої світової війни й нацистської окупації (1941–1944); про викла-

дачів, студентів, співробітників Вінницького медичного інституту, які до Другої світової війни навчалися і працювали у цьому закладі вищої освіти, а під час війни, захищаючи Батьківщину, воювали на фронтах, працювали в евакуаційних та фронтових шпиталях, у тилу ворога; про їхню участь у підпільно-партизанському русі, про антинацистський рух Опору, духовний спротив. Відгукнулася родина колишнього професора ВНМУ ім. М.І. Пирогова Віктора Матвійовича Нечипорука; Петро Григорович Конвісаров, син колишнього викладача кафедри військової медицини Григорія Івановича Конвісарова; колишні випускники, родичі випускників та студентів університету та інші небайдужі громадяни. Значну допомогу в цій роботі надають Домненко Микола Григорович, **вінницький краєзнавець, провідний фахівець з питань цивільного захисту** Донецького національного університету ім. Василя Стуса та Бранько Ярослав Андрійович, член Національної спілки краєзнавців України, знавець періоду Другої світової війни. Значною підмогою в нашій роботі стали віднайдені альбоми випускників Вінницького медичного інституту 1939 р. – наданий професором кафедри нормальної фізіології М.В. Йолтухівським, 1940 р. – наданий співробітниками Вінницького обласного краєзнавчого музею та 1941 р. – наданий родиною покійного професора В.М. Нечипорука. А далі розпочалися пошуки в архівах, музеях, бібліотеках, у мережі Інтернет... Спільно з краєзнавцями віднайдено сотні фронтових біографій і світлин. І тепер ми маємо досить багато документів, які розкривають імена випускників Вінницького медичного інституту, його викладачів, співробітників, студентів – учасників Другої світової війни, які воювали на різних фронтах, брали участь у підпільно-партизанському русі. Всі віднайдені матеріали підтвержені документально. На основі цих матеріалів плануємо видати Книгу пам'яті університету і бібліографічний покажчик «Війна пройшла по їхніх долях».

Отже, готуючи краєзнавчі біобібліографічні видання в царині історико-медичного краєзнавства творимо літературу факту, документально достовірну, інакше кажучи нон-фікшн видання, які висвітлюють наукову спадщину університету, імена та маловідомі сторінки в історії закладу вищої освіти та медицини краю із застосуванням традиційних і новітніх технологій з метою найповнішого задоволення запитів користувачів.

Література:

1. Юрчишина О. А. Краєзнавча діяльність Наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова у висвітленні історії університету: традиції та інновації / О. А. Юрчишина // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали II Науково-практичної Інтернет-конференції, Харків, 24–31 жовтня 2016 р. / Харк. нац. мед. ун-т ; [редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гасва]. – Харків, 2016. – С. 144–148.

2. Юрчишина О. А. На дорозі з минулого в майбутнє [діяльність наукової бібліотеки ВНМУ імені М. І. Пирогова у відтворенні історії медицини краю та університету] [Електронний ресурс] / О. А. Юрчишина // Бібліотека

в умовах сучасності і конструювання майбутнього : до 110-річчя заснування ВОУНБ ім. К .А. Тімірязева: наук.-практ. конф., 12 верес. 2017 р., м. Вінниця. – Електрон. текст. дані. – Вінниця, 2017. – 1 електрон. оптич. диск (CD-ROM) : кольор. – Систем. вимоги: Pentium-II ; 128Mb RAM ; Windows 95/98/NT. – Назва з диску.

3. Юрчишина О. А. Пам'ять університету / О. А. Юрчишина // «Медичні бібліотеки як осередки збереження та популяризації історико-культурної пам'яті» : матеріали 16-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 18-19 травня 2017 року) / Національна наукова медична бібліотека України, бібліотека ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», Івано-Франківська обласна наукова медична бібліотека. – Київ ; Івано-Франківськ, 2017. – С. 117–119.

**КРАЕВЕДЧЕСКИЕ НОН-ФИКШН ИЗДАНИЯ БИБЛИОТЕКИ
ВИННИЦКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА им. М.И. ПИРОГОВА КАК РЕЗУЛЬТАТ
НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

О.А. Юрчишина

*Винницкий национальный медицинский университет им. М.И. Пирогова
Библиотека*

Об опыте работы библиотеки по созданию краеведческой биобиблиографической продукции с использованием архивных материалов и документально подтвержденных источников

Ключевые слова: библиотека учреждения высшего образования, краеведческая биобиблиографическая продукция, историко-медицинское краеведение, нон-фикшн издания.

**LOCAL LORE NON-FICTION LIBRARY EDITIONS OF THE VIN-
NITSA NATIONAL PIROGOV MEMORIAL MEDICAL UNIVERSITY AS
A RESULT OF THE SCIENTIFIC-RESEARCH ACTIVITY**

O.A. Yurchyshyna

*Vinnitsa National Pirogov Memorial Medical University
Library*

The experience of the library on the creation of local lore biobibliographic products is highlighted with the use of archival materials and documented sources.

Key words: library of higher educational establishment, local lore biobibliographic production, non-fiction editions.

Науково-практичне видання

Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі

Матеріали III науково-практичної Інтернет-конференції

Формат А5. Ризографія. Умов. друк. арк. 7,25.
Зам. 18-33681.

**Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknmurio@gmail.com**

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавництв, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.